

Assimilatie van maatschappelijke taken binnen de functie van topsporter?
Een interpretatief onderzoek naar de betekenissen die topsporters geven aan maatschappelijke taken binnen de functie van topsporter.

Lars Veldboom
Juni 2016, Utrecht

Assimilatie van maatschappelijke taken binnen de functie van topsporter?
Een interpretatief onderzoek naar de betekenissen die topsporters geven aan maatschappelijke taken binnen de functie van topsporter.

Master Sportbeleid & Sportmanagement
Departement Bestuurs- & Organisationswetenschap
Universiteit Utrecht

Datum en plaats: 28 juni 2016, Utrecht

Auteur: Lars Veldboom (4268393)
Email: l.veldboom@students.uu.nl

Coördinator leerjaar: Dhr. drs. M.G. van Slobbe
Scriptiebegeleider: Dhr. drs. M. Waardenburg MA
Tweede lezer: Mevr. dr. N. van Amsterdam

Organisatie: Gemeente Utrecht
Organisatiebegeleidster: Mevr. M. Treep

Voorwoord

Beste lezer,

Met het afronden van dit scriptieonderzoek komt een einde aan mijn masteropleiding Sportbeleid en Sportmanagement aan de Universiteit Utrecht. Tevens betekent dit voor mij een afronding van een periode als student. Na mijn vwo begon ik in september 2009 aan de hbo bacheloropleiding SPECO, Sport & Media op de Fontys Economische Hogeschool Tilburg. Na diverse stages binnen de sportwereld en kennis te hebben opgedaan op het gebied van marketing, communicatie en sociale media besloot ik om mij verder te ontwikkelen. Van deze keuze heb ik geen enkel moment spijt gehad. Ik heb mij in de afgelopen jaren kunnen ontwikkelen als persoon en daarbij ook nieuwe vaardigheden geleerd.

Binnen de opleidingen en de stageperiodes heb ik mijn passie voor sport altijd kunnen combineren met werkzaamheden. Ook dit scriptieonderzoek is daar een mooi voorbeeld van. Als liefhebber volg ik veel topsporters tijdens grote sportevenementen. Daarbij is mijn interesse ook altijd uitgegaan naar de verbinding tussen topsport en breedtesport. Dit thema vond ik dan ook zeer interessant om te onderzoeken.

Graag zou ik een aantal mensen willen bedanken die voor mij belangrijk zijn geweest in de twee intensieve jaren. Ten eerste wil ik graag de geïnterviewde topsporters bedanken. Ondanks de soms wat volle agenda hebben zij voor mij tijd vrijgemaakt om mee te werken aan het onderzoek. Het interviewen van jullie heb ik als zeer leuk ervaren en van een aantal zal ik de verrichtingen op de Olympische Spelen of Paralympische Spelen in Rio de Janeiro met extra interesse volgen. Veel succes!

Daarnaast wil ik graag een aantal ondersteunende organisaties bedanken: NOC*NSF en de VSU. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar de gemeente Utrecht. Zij hebben mij de kans geboden om mij te ontwikkelen en als werknemer aan de slag te gaan. Daarbij werk ik altijd samen met fijne collega's. Specifiek wil ik graag Marlies benoemen. Haar positieve feedback gaf mij nieuwe inzichten en energie om het onderzoek weer met enthousiasme voort te zetten.

Ook gaat een groot dankwoord uit naar Maikel. Als scriptiebegeleider vanuit de Universiteit Utrecht heeft hij het onderzoeksrapport met zijn feedback en tips naar een hoger niveau getild. De soms intensieve werksessies op de USBO zullen mij dan ook nog lang bijblijven. De sessies en nieuwe inzichten hebben mij aan het denken gezet en hielpen mij om weer met een scherpe blik naar het rapport te kijken.

Ten slotte wil ik nog graag een aantal vrienden en studiegenoten bedanken, waarmee ik leuke en zinvolle koffiemomenten heb gehad in de kelder van de USBO. Ook wil ik graag mijn ouders en zusje bedanken die mij altijd hebben gesteund tijdens mijn studentenperiode en mijn vriendin Sharon, voor wie het afgelopen maanden misschien wel zwaarder was dan voor mijzelf. Haar steun en vertrouwen heeft mij zeer geholpen om het scriptierapport te voltooien, dank!

Veel leesplezier en inspiratie gewenst!

Lars Veldboom
Utrecht, juni 2016

Samenvatting

Inleiding

Dit onderzoeksrapport richt zich op de betekenissen die topsporters geven aan de door hen uitgevoerde maatschappelijke taken binnen hun functie als topsporter. De laatste decennia is er een ontwikkeling gaande van maatschappelijke verantwoordelijkheid binnen de samenleving. Deze ontwikkeling heeft ook de sportsector bereikt. Topsporters fungeren als rolmodel voor jeugdige sporters en stimuleren kinderen, jongeren en volwassenen om zelf te gaan sporten. De verankering van maatschappelijk verantwoord ondernemen in het beleid van topsportorganisaties heeft ook gevolgen voor topsporters. Van hen wordt verwacht dat zij zich inzetten voor maatschappelijke activiteiten en de rolmodelfunctie vervullen. Tegelijkertijd is topsport meer dan ooit een fulltime beroep. De focus op topsport en het professioneel beoefenen van topsport is noodzakelijk om op wereldniveau te kunnen excelleren. Ondanks de toenemende verwachtingen rondom topsporters, is er weinig empirisch onderzoek gedaan naar de betekenissen die topsporters geven aan de maatschappelijke taken en welke spanningen dit met zich meebrengt binnen de functie van topsporter. Dit vraagstuk staat in dit rapport centraal.

Theoretisch kader

Het vraagstuk is onderzocht vanuit de institutionele logica benadering. Vanuit de wetenschappelijke literatuur zijn er enkele onderzoeken gedaan naar meerdere logica's binnen een organisatie. Door de institutionele logica benadering kan er worden gekeken of de logica's elkaar complementeren of concurreren. Door de betekenissen van de topsporters te analyseren wordt er in dit onderzoek bekeken hoe de professionele logica en community logica zich tot elkaar verhouden vanuit het perspectief van topsporters. Daarbij is er gekeken of topsporters maatschappelijke taken zien als een kans of een belemmering. Ervaren zij spanningen tussen beide logica's of verbinden zij deze met elkaar?

Methodologie

Het onderzoek is verricht vanuit een interpretatieve benadering. De dataverzameling is gedaan door middel van semigestructureerde interviews. Het onderzoek heeft plaatsgevonden onder 13 Nederlandse (ex)topsporters met een A- of B-status vanuit NOC*NSF. Deze topsporters zijn actief vanuit verschillende sporten, zoals teamsporters vanuit het voetbal, volleybal en korfbal en individuele sporters vanuit atletiek en handbiken. Het betrof zowel mannelijke als vrouwelijke sporters en Paralympische als Olympische sporters. De interviews zijn opgenomen, getranscribeerd en geanalyseerd via de coderingstechniek open, axiaal en selectief coderen.

Resultaten en analyse

Uit de interviews blijkt dat topsporters de professionele logica associëren met kenmerken als het fulltime beoefenen van de sport, routine en resultaatgericht. De professionele logica wordt geladen met elementen vanuit de sport, waarbij het bereiken van sportieve prestaties centraal staat. Topsporters associëren de professionele logica niet direct met de community logica, maar verbinden in een aantal situaties deze wel met elkaar. Zo is het grootste gedeelte van de topsporters zich bewust van de voorbeeldfunctie en handelt daar ook naar. Daarnaast heeft het merendeel van de topsporters vanuit hun functie als topsporter ervaring met het vervullen van maatschappelijke activiteiten, waarbij met name clinics en presentaties worden benoemd. De logica's worden echter niet altijd met elkaar verbonden. Het blijkt dat de logica's ook kunnen zorgen voor spanningen binnen het veld. De grootste belemmering voor het combineren van de logica's is de organisatorische planning. Topsport vraagt om een fulltime focus in de internationale concurrentiestrijd, waardoor dit moeilijk te combineren is met maatschappelijke taken. Daarnaast blijken waarden en normen vanuit de community logica niet altijd in overeenstemming te zijn met de praktijk waarin topsporters veel overhebben voor het resultaat. Drie mechanismen spelen een rol bij de betekenissen van de topsporters aan beide logica's: (1) de bekendheid van de topsporter, (2) de motivatie van de topsporter en (3) het handelingsperspectief. Ten slotte blijkt dat de topsporters, ondanks een aantal spanningen, ook een aantal positieve effecten herkennen van het investeren in de community logica.

Conclusie

Uit dit onderzoeksrapport kan geconcludeerd worden dat de topsporters een aantal spanningen ervaren tussen beide logica's, maar deze in een aantal situaties wel met elkaar verbinden. Hierbij is er sprake van assimilatie: de professionele logica neemt een aantal elementen vanuit de community logica op zich. Daarbij blijft de professionele logica met elementen vanuit de topsport dominant. De organisatorische planning en balans tussen topsport en maatschappelijk is het grootste knelpunt voor verdergaande integratie. Hier liggen kansen voor topsportorganisaties: topsporters staan niet onwelwillend tegenover het vervullen van maatschappelijke taken, mits het niet ten koste gaat van het sportschema.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	8
1.1 Aanleiding.....	8
1.2 Probleemstelling	8
1.3 Doel- en vraagstelling.....	9
1.4 Beschrijving van de context.....	11
1.5 Relevantie	12
1.5.1 Maatschappelijke relevantie.....	12
1.5.2 Wetenschappelijke relevantie	13
1.6 Leeswijzer	13
2 Theoretisch kader.....	14
2.1 Theoretisch perspectief.....	14
2.2 Achtergronden vanuit de literatuur	17
3. Methodologie.....	23
3.1 Kwalitatieve casestudy.....	23
3.2 Interpretatieve benadering	23
3.3 Interviews	24
3.4 Onderzoekspopulatie en selectiemethode	25
3.5 Methode van dataverwerking en -analyse.....	26
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit	27
4. Community logica als element van de professionele logica?.....	29
4.1 Professionele logica.....	29
4.1.1 Routine.....	29
4.1.2 Resultaatgericht.....	30
4.1.3 Resumé: professionele logica.....	31
4.2 Community logica.....	32
4.2.1 Voorbeeldfunctie	32
4.2.2 Maatschappelijke activiteiten.....	34
4.2.3 Resumé: community logica	35
4.3 Professionele logica versus community logica.....	35
4.3.1 Routine versus maatschappelijke activiteiten	36
4.3.2 Resultaatgericht versus voorbeeldfunctie.....	38
4.3.3 Resumé: professionele logica versus community logica.....	39
4.4 Verbindingsmechanismen	39
4.4.1 Bekendheid.....	39
4.4.2 Motivatie: community en marktlogica	40

4.4.3	Handelingsperspectief	43
4.4.4	Resumé: verbindingsmechanismen.....	45
4.5	Effecten community investering op professionele logica.....	46
4.5.1	Resumé: effecten community investering op professionele logica	49
5.	Conclusie, discussie en aanbevelingen.....	50
5.1	Conclusie	50
5.2	Discussie.....	52
5.3	Aanbevelingen.....	54
5.3.1	Aanbevelingen richting organisaties	54
	Verwijzingen.....	58
	Bijlagen.....	60
	Bijlage 1. Kenmerken populatie.....	60
	Bijlage 2. Topiclijst	60
	Bijlage 3. Codeboom	62
	Bijlage 4. Verwachtingen vanuit organisaties en ervaringen topsporters	63

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Topsporters zetten aan tot sporten, zijn een voorbeeld en geven inspiratie. Daarom wil Utrecht (oud)topsporters meer betrekken bij de uitvoering van het (topsport)beleid van de stad en een beroep op hen doen om zich in te zetten als ambassadeur voor de stad.

Het bovenstaande citaat is afkomstig uit de beleidsnota Sport 2011-2016 van de gemeente Utrecht (2011). Het is één van de voorbeelden waaruit blijkt dat topsporters worden ingezet om zich in te zetten voor de maatschappij. Ook uit andere documenten en filmpjes op YouTube (Volleybal, 2015) blijkt dat maatschappelijke taken worden vervuld vanuit de functie als topsporter.

Binnen de samenleving is er steeds meer aandacht voor maatschappelijke verantwoordelijkheid. Bedrijven en organisaties anticiperen op deze veranderingen in de samenleving. Deze ontwikkelingen brengen nieuwe en soms tegenstrijdige eisen voor organisaties met zich mee. Dit is ook de sportsector niet voorbijgegaan. Topsportorganisaties vervullen in toenemende mate een maatschappelijke rol. Ze erkennen de verantwoordelijkheid om iets terug te doen voor de omgeving. Het bekendste voorbeeld wereldwijd is misschien wel afkomstig van één van de rijkste voetbalclubs ter wereld: FC Barcelona. De Spaanse voetbalclub sloot een jarenlange overeenkomst met Unicef om deze organisatie te ondersteunen. Ook is de slogan - *Mes que un club* – verweven door het stadion en de gehele club, waarmee ze laten zien dat zij meer zijn dan een voetbalclub. De club heeft een grote betekenis voor velen, met name in de regio Catalonië, die verdergaat dan het sportieve aspect. Ook in Nederland zijn er voorbeelden die laten zien dat topsportorganisaties zich verbinden met de maatschappij. Zo valt te lezen dat Sc Heerenveen-speler Marten de Roon op de website van zijn club vertelt over een bezoek aan een ziekenhuis vanuit zijn functie als profvoetballer. Daarbij refereert hij aan de waarde van de activiteit voor hem als topsporter: “Dit is heel dankbaar om te doen. Je staat na zo’n dag wel weer met beide benen op de grond” (Sc Heerenveen, 2013). Toch is het niet bekend of alle topsporters positief zijn over het vervullen van maatschappelijke taken. In de media zijn er weinig uitspraken te vinden over de ervaringen van topsporters rond maatschappelijke taken. De veranderde context binnen de topsport, waarbij er van topsporters naast het leveren van prestaties ook in toenemende mate verwachtingen bestaan op maatschappelijk gebied, en de geringe empirische onderzoeken op dit gebied vormen de aanleiding voor het onderzoek.

1.2 Probleemstelling

Het institutioneel veld van de topsport kenmerkt zich door een fulltime focus op topsport en het behalen van medailles. Topsportorganisaties, trainers, topsporters en anderen binnen het veld van de topsport komen in aanraking met deze logica binnen het topsportsysteem, waarbij topsporters steeds meer worden gezien als professionals. Het fulltime bedrijven van topsport heeft voor een groot gedeelte te maken met de internationale concurrentie. Wereldwijd is er een grote concurrentie gaande waarbij topsporters steeds meer uren aan de sport besteden om een zo hoog mogelijk niveau te behalen. Om te kunnen blijven meedoen met de top hebben topsporters bijna geen keuze. Nederlandse topsporters moeten trainingsuren maken om internationaal te kunnen concurreren om de medailles. Van Bottenburg (2003) stelt dat het behalen en handhaven van een positie aan de top in de internationale concurrentiestrijd in de meeste sporten alleen realistisch is wanneer de topsportbeoefening als een primaire tijdsbesteding, deels beroepsmatig, wordt benaderd (Van Bottenburg, 2003).

De laatste decennia is er een ontwikkeling van maatschappelijke verantwoordelijkheid gaande binnen de samenleving. Deze maatschappelijke ontwikkeling heeft ook de topsportsector bereikt. Topsportorganisaties zetten zich maatschappelijk in en gaan meer verbindingen aan met de publieke sector en community. Volgens Van Bottenburg et al. (2012) is één van de

maatschappelijke waarden van topsport de betekenis voor de breedtesport. Hieraan ligt de veronderstelling dat topsport, in de vorm van prestaties en/of evenementen, mensen aanzet om zelf actief te gaan sporten en bewegen en beter te gaan presteren. Hiermee wordt de koppeling gemaakt tussen top- en breedtesport. Volgens Van Bottenburg (2003) is er geen sprake van een gelijke mate van beïnvloeding tussen top- en breedtesport. De topsport kan niet zonder breedtesport, maar andersom is dit in veel mindere mate het geval (Van Bottenburg, 2003). Ondanks het gebrek aan empirisch bewijs voor het zogenoemde trickle-down effect maken veel overheden gebruik van het beoogde effect om investeringen in de topsport te legitimeren met daarin de aanname dat topsport de breedtesport bevordert (De Bosscher, Sotiriadou & Van Bottenburg, 2013). Eén van de beoogde functies van de topsport naar de breedtesport is de rolmodelfunctie (De Bosscher et al., 2013). Prominente en succesvolle sporters worden ingezet voor programma's om de sportparticipatie te beïnvloeden (Payne, Reynolds, Brown & Fleming, 2003). Daarnaast vervullen zij ook liefdadigheidsactiviteiten, zoals het bezoek van profvoetballers aan kinderziekenhuizen.

Het is wel duidelijk dat maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) ook de sportsector heeft betreden. Volgens Kott (2005) en Robinson (2005) speelde MVO zo'n vijftien jaar geleden nog geen belangrijke rol binnen de sportsector (Babiak & Wolfe, 2006). Diverse onderzoeken wijzen inmiddels uit dat de verankering van MVO in het beleid van sportorganisaties ook gevolgen heeft voor topsporters. Van topsporters wordt verwacht dat zij steeds meer uren beschikbaar zijn voor maatschappelijke activiteiten en het vervullen van de rolmodelfunctie (SMDV, 2013). Het is de vraag of er ruimte is voor deze maatschappelijke rol binnen de topsport, waar de eisen voor de topsporter primair zijn gericht op het leveren van prestaties. Van Bottenburg et al. (2012) stelt dat eerder onderzoek heeft uitgewezen dat de topsportcarrière gepaard gaat met een aantal dilemma's, zoals het combineren van topsport en onderwijs. In een interview met Sport & Strategie stelt Van Gelder (2015) dat meer dan de helft van de topsporters moeite heeft met de overbrugging van de topsportcarrière naar een maatschappelijke carrière. Dit heeft volgens haar vooral te maken met de focus op topsport: "Topsport is meer dan ooit een fulltime beroep. De focus op topsport en fulltime en professioneel met het vak van topsport bezig te zijn is noodzakelijk om op wereldtopniveau te kunnen excelleren. Topsporters zitten echter, zowel in de talentfase als de fase daarna, ook in de periode dat zij zich persoonlijk vormen en zich maatschappelijk moeten ontwikkelen met het oog op een carrière na de topsport. Topsport is immers geen lifetime employment."

De aandacht in de literatuur (De Bosscher et al., 2013; Payne et al., 2003; Van Bottenburg et al., 2012) gaat voornamelijk uit naar de effecten van topsport, topsporters en topsportprestaties op de maatschappij. Er worden steeds meer eisen gesteld aan topsporters, zowel in de combinatie van onderwijs en het leveren van prestaties als op maatschappelijk gebied. De rolmodelfunctie maakt in toenemende mate deel uit van de carrière van de topsporter. Desondanks is er nauwelijks empirisch onderzoek gedaan naar de betekenissen die topsporters geven aan deze maatschappelijke taken en hoe dit zich verhoudt tot de carrière en sportprestaties van topsporters. In dit onderzoek is gekeken hoe topsporters deze ontwikkeling ervaren. Het is daarbij de vraag of ze de maatschappelijke taken zien als een kans of een belemmering. Daarbij wordt er gekeken naar de spanningen die zij ervaren en de verbindingen die zij maken vanuit hun functie als topsporter.

1.3 Doel- en vraagstelling

Het doel van de studie is om een verkennend onderzoek te doen naar de betekenissen die topsporters geven aan de door hen uitgevoerde maatschappelijke taken binnen hun functie als topsporter. Hierbij wordt onderzocht welke spanningen topsporters ervaren tussen hun functie als topsporter en maatschappelijke rol en hoe zij beide met elkaar verbinden. De functie als topsporter wordt daarbij omschreven als professionele logica en de maatschappelijke rol als community logica. Deze begrippen worden verder toegelicht bij de operationalisering.

De probleemstelling leidt tot de volgende centrale vraagstelling in het onderzoek:

Welke spanningen ervaren (ex)topsporters tussen de professionele logica en community logica en hoe verbinden zij deze met elkaar?

De centrale vraagstelling wordt beantwoord door middel van de volgende theoretische en empirische deelvragen:

Theoretisch

1. Wat is er in de literatuur bekend over de maatschappelijke waarden van topsport en topsporters?
2. Wat is er in de literatuur bekend over maatschappelijke taken binnen de sport?
3. Wat is er in de literatuur bekend over de verwachtingen vanuit de omgeving van de topsporter rondom topsport en maatschappelijke taken en hoe verhouden zich deze tot elkaar?

Empirisch

4. Welke betekenissen geven topsporters aan de professionele logica?
5. Welke betekenissen geven topsporters aan de community logica binnen hun functie als topsporter?
6. Welke spanningen ervaren topsporters tussen de professionele logica en community logica en hoe verbinden zij beide logica's met elkaar?

Operationalisering begrippen

(Ex)topsporters

In de literatuur worden meerdere definities van topsport gehanteerd. Het online woordenboek Van Dale (2016) definieert topsport als 'sport op het hoogste niveau'. Een topsporter wordt daarin gezien als een sportbeoefenaar op het hoogste niveau. De definities van topsport gaan gepaard met veel trainen en goed presteren op een hoog niveau in een bepaalde tak van sport, maar er is geen eensluidende definitie. Het Nederlands Olympisch Comité* Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) hanteert als definitie dat iemand een topsporter is als hij of zij "internationaal op het hoogste senioreniveau (EK's, WK's en Olympische Spelen) meedoet binnen een erkend topsportonderdeel." Daarbij worden verschillende statusniveaus gehanteerd. Topsporters krijgen een A-, B- of HP-status toegekend. Daarnaast bestaan er ook talent statussen (zie figuur 1). De statussen gelden voor sporters die uitkomen in 'een erkend topsportprogramma'. Het gaat hierbij om een categorie van sportdisciplines die door het NOC*NSF zijn aangewezen (NOC*NSF, 2015). In dit onderzoek wordt aangesloten bij de definitie van NOC*NSF en is de topsporter gedefinieerd als iemand met een A- of B-status. Een uitzondering is gemaakt voor profvoetballers die de sport professioneel beoefenen (fulltime en beroepsmatig), maar niet in het bezit zijn van een erkende status. De verantwoording voor de selectie van de geïnterviewden wordt nader toegelicht in de methodologie (hoofdstuk 3).

Professionele logica

In dit onderzoek worden de bestaande inzichten vanuit de literatuur met de empirische bevindingen gecombineerd tot een definitie van de professionele logica binnen het veld van de topsport. Deze logica wordt geassocieerd met het beroepsmatig beoefenen van topsport en de focus op prestaties. Zoals in het onderzoek van Skille (2011) naar voren komt is competitie dominant binnen de sport. Specifiek voor topsport schetst Van Bottenburg (2003) dat onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen selectie en prestatie centraal komen te staan binnen dit veld.

Figuur 1. Topsportstatus

Status	Uitgangspunt
A	Een mondiale top-8 prestatie tijdens een WK, Olympische Spelen of ander internationaal topsportevenement dat wat betreft deelnemersveld en geleverde competitie gelijk is aan een WK.
B	Een mondiale top-16 prestatie tijdens een WK, Olympische Spelen of ander internationaal topsportevenement dat wat betreft deelnemersveld en geleverde competitie gelijk is aan een WK.
HP	Een HP-status (high potential) wordt alleen in uitzonderlijke gevallen toegekend. Bijvoorbeeld als een sporter een buitengewoon perspectief heeft op een snelle aansluiting bij de mondiale top-8 en een hoog perspectief heeft op een positie bij de mondiale top-3 tijdens een WK, Olympische Spelen of een ander internationaal topsportevenement dat wat betreft deelnemersveld en geleverde competitie gelijk is aan een WK.
IT, NT, B	Internationaal talent (IT), nationaal talent (NT) en belofte (B).

Zoals eerder in de probleemstelling werd gesteld is het behalen en handhaven van een positie aan de top in de internationale concurrentiestrijd in de meeste sporten alleen realistisch wanneer de topsportbeoefening als een primaire tijdsbesteding, deels beroepsmatig, wordt benaderd (Van Bottenburg, 2003). Rond de topsport ontstaat een eigen structuur en cultuur, die worden gekenmerkt door een sterke betrokkenheid van media en bedrijfsleven en door (top)sportorganisaties die min of meer zijn verzelfstandigd van de verenigingen waaruit zij zijn voortgekomen (Van Bottenburg, 2013). Deze inzichten vanuit de literatuur hebben geleid tot het hanteren van de term professionele logica, die kan worden gezien als dominant binnen het veld van de topsport. In dit onderzoek wordt er gekeken hoe topsporters invloeden vanuit de community logica ervaren en daarnaar handelen. In het theoretisch perspectief (§2.1) wordt de institutionele logica benadering verder toegelicht.

Community logica

Zoals beschreven in de inleiding is de maatschappelijke verantwoordelijkheid ook ingetreden binnen de topsportorganisaties. Deze logica wordt in dit onderzoek gedefinieerd als community logica en richt zich op activiteiten met bredere maatschappelijke doelstellingen die buiten de dominante logica van de topsport vallen. De topsportorganisaties en topsporters zijn hierbij een middel om bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om het stimuleren van doelgroepen om een gezondere leefstijl aan te nemen of te gaan sporten en bewegen. In dit onderzoek wordt onderzocht hoe de topsporters zelf de maatschappelijke taken interpreteren. Daarbij wordt er mogelijk een onderscheid gemaakt tussen algemene taken vanuit de rolmodel- ofwel voorbeeldfunctie en het vervullen van specifieke maatschappelijke activiteiten. Maatschappelijke activiteiten kunnen volgens Hoevenagel (2004) aan een aantal criteria worden getoetst. Veel activiteiten vallen binnen MVO wanneer ze “vrijwillig van aard zijn, bewust en structureel zijn opgezet, er sprake is van een win-winsituatie (een meerwaarde voor zowel bedrijf als maatschappij) en wanneer de genoemde activiteiten door externen geschaafd kunnen worden”. Het onderzoek richt zich specifiek op maatschappelijke taken die worden uitgevoerd door topsporters binnen de functie van topsporter. Dit kunnen zowel sportgerelateerde (een clinic aan basisschoolkinderen) als niet-sportgerelateerde (ziekenhuisbezoek) maatschappelijke taken zijn. De elementen rolmodel en maatschappelijke activiteiten worden verder behandeld in §2.2.

1.4 Beschrijving van de context

In deze paragraaf wordt de maatschappelijke, bestuurlijke en organisatorische context van het vraagstuk geschetst. In het onderzoek staan de betekenissen van topsporters centraal. Het is daarbij van belang om te kijken naar de context van de topsporter.

Binnen de maatschappelijke context is onderzocht welke maatschappelijke ontwikkelingen van invloed zijn op het vraagstuk. Het gaat hierbij om ontwikkelingen die van invloed zijn op de topsporter, zoals het toenemende belang om fulltime en professioneel met topsport bezig te zijn om op wereldniveau te kunnen excelleren en daarnaast het toenemende belang van MVO. De ontwikkeling van MVO heeft ook de sportsector betreden. Door middel van dit onderzoek wordt er gekeken wat de invloed is van deze maatschappelijke trend en de mogelijke gevolgen daarvan op de functie van topsporter.

Vanuit de bestuurlijke context is er rekening gehouden met het topsportbeleid van de gemeente Utrecht, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het NOC*NSF. De gemeente Utrecht (2015) heeft de visie dat topsporters fungeren als rolmodel voor jeugdige sporters en dat zij kinderen, jongeren en volwassenen stimuleren om zelf te gaan sporten. Bij het inzetten van topsporters als rolmodel speelt de Vereniging Sport Utrecht (VSU) een belangrijk rol. Door middel van het project ‘Toppers bij jou op school’ wordt een sportieve en gezonde leefstijl bij leerlingen bevorderd: “Topsporters delen hun eigen sport- en levenservaringen met leerlingen, met als primair doel leerlingen enthousiast te maken voor sport en bewegen” (VSU, 2016). Het NOC*NSF heeft de ambitie om bij de eerste tien landen van de internationale sportwereld te behoren. Om deze top tien ambitie te verwezenlijken is het beleid van NOC*NSF gericht op het creëren van optimale omstandigheden voor topsporters en topsportcoaches (NOC*NSF, 2016). Samen met het ministerie van VWS dragen zij voor een belangrijk deel bij aan de financiering van de sport. Ze ondersteunen ook de professionalisering

(fulltime beroep) van topsporters. Het stipendium - een bijdrage in de kosten van levensonderhoud bestemd voor sporters die aan bepaalde kwalificaties voldoen - levert daar een belangrijke bijdrage aan. Hierdoor worden topsporters in staat gesteld om zich volledig te focussen op hun sport als zij niet in staat zijn om zelf voldoende inkomsten uit de sport te genereren (Medewerker NOC*NSF, persoonlijke communicatie, 11 december 2015). Het ministerie van VWS stelt dat de prestaties van topsporters bijdragen om als sportland bij de top tien van de beste sportlanden in de wereld te horen en dat medailles en prestaties van topsporters anderen inspireren om te gaan sporten. Hiermee legitimeert de Rijksoverheid de investeringen in de topsport: “Om op het hoogste wereldpodium mee te kunnen draaien, moeten topsporters zich helemaal aan hun sport kunnen wijden. En goede begeleiding krijgen op sportief, maatschappelijk en sociaal vlak” (Rijksoverheid, 2015). Door het bekostigen van het stipendium investeert het ministerie van VWS publiek geld in de topsport. Het is interessant om te bekijken hoe dit in verhouding staat met de vraag aan topsporters om iets terug te doen voor de maatschappij door middel van het vervullen van maatschappelijke taken. In de interviews wordt naar dit vraagstuk gevraagd vanuit het perspectief van de topsporter en op basis van de resultaten worden er aanbevelingen gedaan naar topsportorganisaties.

Ten slotte is er rekening gehouden met de organisatorische context van het vraagstuk, waarbij er wordt gekeken naar de wensen, behoeften, ervaringen en eventuele knelpunten van topsporters ten opzichte van maatschappelijke taken. Dit levert waardevolle informatie op voor topsportorganisaties die topsporters inzetten bij maatschappelijke programma's. Deze informatie kan gebruikt worden om de organisatie van de programma's te optimaliseren en de beoogde effecten die daarbij gepaard gaan te behalen. Het onderzoek kan topsportorganisaties nieuwe inzichten bieden in het streven naar een optimale balans tussen topsporters als rolmodel en het leveren van topsportprestaties. Hierbij valt te denken aan het moment waarop topsporters maatschappelijke taken wensen te vervullen, bijvoorbeeld buiten het seizoen, na een belangrijk topsportevenement of een aantal jaren na de topsportcarrière. De ervaringen van topsporters zijn daarbij zeer waardevol. Meer inzichten en begrip over de gewenste houding van de sportorganisaties kunnen helpen bij het faciliteren en ondersteunen van topsporters tijdens en na hun sportcarrière.

1.5 Relevantie

De relevantie van het onderzoek wordt in deze paragraaf behandeld middels de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.

1.5.1 Maatschappelijke relevantie

De maatschappelijke relevantie van het onderzoek is tweeledig: zowel voor de topsporter als topsportorganisatie. Ten eerste heeft het onderzoek een maatschappelijke meerwaarde voor de topsporters. Door middel van het onderzoek kunnen topsporters aangeven wat de waarde is van maatschappelijke taken voor de topsporter zelf en hoe deze waarde zich verhoudt tot de functie van topsporter. Ook kunnen zij wensen en behoeften uitspreken met betrekking tot de gewenste rol van topsportorganisaties bij het invullen van maatschappelijke taken. Deze inzichten kunnen een kleine bijdrage leveren aan een topsportklimaat waarin topsporters zich optimaal kunnen ontplooiën, zowel tijdens als na de sportcarrière. Naast de maatschappelijke meerwaarde voor topsporters krijgen het ministerie van VWS, het NOC*NSF, de gemeente Utrecht en andere topsportorganisaties, bonden en overheden inzichten in de betekenissen die topsporters geven aan de door hen uitgevoerde maatschappelijke taken. De resultaten van het onderzoek kunnen zij op een aantal manieren gebruiken. Zo kunnen zij kennis vergaren over de impact van maatschappelijke taken op de carrière van de topsporter en deze inzichten gebruiken in het creëren van een optimale balans tussen maatschappelijke taken en het leveren van sportprestaties. In hoeverre mogen en kunnen organisaties en overheden van topsporters vragen om maatschappelijke activiteiten te vervullen? Daarnaast kunnen zij leren van ervaringen en eventuele knelpunten van topsporters om de inzet van maatschappelijke taken te verbeteren. Hierbij is er sprake van een win-win-win situatie, waarbij maatschappelijke waarde gecreëerd wordt voor de topsporter, topsportorganisatie en maatschappij.

1.5.2 Wetenschappelijke relevantie

Het onderzoek biedt inzicht in de betekenissen van topsporters aan maatschappelijke taken en welke spanningen zij daarbij ervaren binnen hun functie als topsporter. Dit is relevant voor het wetenschappelijk veld, omdat er zich een 'gat' in de literatuur bevindt. Veel onderzoeken zijn gericht op de effecten die uitgaan van topsport en topsporters als rolmodel op de maatschappij. Er is echter weinig empirisch onderzoek gedaan naar de invloeden van de maatschappelijke rol en daarbij behorende taken op de topsporter zelf. Zo kan het onderzoek bijdragen aan de discussievorming over de aanjaagfunctie van topsport naar breedtesport. Mede door het gebrek aan wetenschappelijke literatuur is ervoor gekozen om een explorerend onderzoek te doen. Dit kan inzichten bieden in hoe maatschappelijke taken zich verhouden tot de carrière en sportprestaties van topsporters. Ten slotte draagt het onderzoek bij aan de theorievorming over institutionele logica's. Eerder onderzoek binnen de sport toonde aan dat meerdere logica's binnen een sportvereniging naast elkaar kunnen bestaan (Skirstad & Chelladurai, 2011; Van der Roest, 2015). Daarentegen concludeerde Skille (2011) dat meerdere logica's binnen een sportvereniging tegenstrijdig zijn. Zo lang de competitie logica dominant is binnen de sport, biedt dit volgens hem geen ruimte voor andere logica's. Naast de casussen met betrekking tot sportverenigingen is er in de wetenschap weinig aandacht geweest voor individuen en hoe zij omgaan met meerdere logica's. In dit onderzoek wordt er bekeken hoe een groep individuen - topsporters - omgaat met twee institutionele logica's binnen het veld van de topsport en of deze logica's elkaar complementeren of belemmeren. Het vraagstuk heeft ook veel overeenkomsten met het onderzoek van Reay en Hinings (2009). Dat onderzoek focust zich op de rol van samenwerking tussen managers en artsen als een manier om de rivaliteit tussen twee logica's binnen het veld te managen. Dit onderzoek richt zich echter niet op het concept van samenwerking tussen twee groepen, maar focust zich op de vraag hoe één groep individuen - topsporters - twee logica's met elkaar verbindt.

1.6 Leeswijzer

Het onderzoek richt zich op topsporters en ex-topsporters. Om de leesbaarheid van het onderzoek te vergroten worden ex-topsporters in het vervolg van het onderzoeksrapport gedefinieerd als topsporters, tenzij het van belang is voor de betekenis van de zin om ex-topsporter te benoemen.

Het vervolg van dit onderzoeksrapport start in hoofdstuk 2 met het theoretisch kader. Deze is uitgesplitst in twee onderdelen: het theoretisch perspectief en inzichten vanuit de literatuur. Daarbij komen ook de institutionele logica's verder aan bod. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de methodologie van het onderzoek behandeld. In hoofdstuk 4 zijn de belangrijkste resultaten uit de empirie uiteengezet. De resultaten zijn geanalyseerd aan de hand van inzichten uit de literatuurstudie en het theoretisch perspectief. Ten slotte geeft de conclusie in hoofdstuk 5 een antwoord op de centrale vraagstelling en wordt er afgesloten met een discussie en aanbevelingen. De aanbevelingen zijn gericht aan topsportorganisaties die zich bezighouden met de organisatie van topsporters en maatschappelijke taken.

2 Theoretisch kader

Het theoretisch kader van het onderzoek bestaat uit twee onderdelen: het theoretisch perspectief en theoretische inzichten vanuit de literatuur.

2.1 Theoretisch perspectief

De institutionele theorie wordt gebruikt om te begrijpen en verklaren op welke wijze MVO is geïntegreerd in de sport en wat de invloeden daarvan zijn op de topsporter. Volgens Scott (2013) bevinden organisaties zich in een 'institutioneel veld'. Een belangrijk uitgangspunt van de institutionele theorie is dat gedrag in organisaties in belangrijke mate wordt beïnvloed door waarden, normen, regels en overtuigingen vanuit de omgeving (Scott, 2013). De institutionele logica benadering stelt dat de focus niet langer moet liggen op isomorfisme, maar op de effecten van gedifferentieerde institutionele logica's op individuen en organisaties in verschillende contexten. De aandacht gaat hierbij minder uit naar het uniforme karakter van organisaties, maar meer naar de handelingen van actoren binnen de institutionele druk (Thornton & Ocasio, 2008). Thornton, Ocasio en Lounsbury (2012) stellen dat de institutionele logica benadering voorziet in een nieuwe aanpak inclusief macrostructuren, cultuur en handelingen, door processen op meerdere niveaus (maatschappij, institutioneel veld, organisatie, interacties en individuen) die verklaren hoe instituties zowel zorgen voor handelingen als handelingen beperken (p. (vi)). Thornton en Ocasio (2008, in Thornton et al., 2012) definiëren institutionele logica als:

De sociaal geconstrueerde, historische patronen van culturele symbolen en materiële praktijken, veronderstellingen, waarden en overtuigingen, aan de hand waarvan individuen en organisaties betekenis geven aan hun dagelijkse activiteiten, tijd en ruimte organiseren en hun leven en ervaringen reproduceren (p. 2).

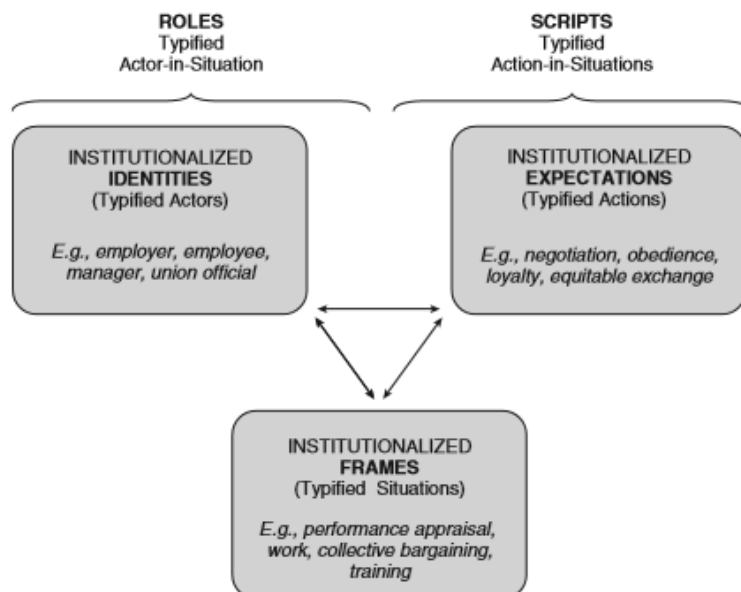
Het theoretisch raamwerk is geschikt om de relaties tussen instituties, individuen en organisaties in sociale systemen te analyseren. Het raamwerk kijkt hoe individuen en organisaties worden beïnvloed door hun situatie in meerdere sociale locaties in een inter-institutioneel systeem, bijvoorbeeld de institutionele ordes van de familie, religie, staat, markt, professie en gemeenschap. Individuen en organisaties zijn bewust van verschillen in de culturele normen, symbolen en praktijken van verschillende institutionele ordes en nemen deze diversiteit mee in hun gedachten, overtuigingen en beslissingen. Friedland en Alford (1991, in Thornton et al., 2012) benadrukken twee perspectieven op de relatie tussen individuen en institutionele logica. De één benadrukt de kansen en de andere de beperkingen voor handelingen. Institutionele tegenstrijdigheden voorzien individuen en organisaties in kansen voor handelingen en institutionele verandering door te profiteren van deze tegenstrijdigheden. Als beperking wordt gesteld dat institutionele logica individuele voorkeuren en organisatiebelangen vormen en de categorieën en repertoires van handelingen om deze belangen en voorkeuren te bereiken. Zucker (1977, in Thornton et al., 2012) stelt hierover dat dominante institutionele logica's als waarheid worden beschouwd. Het perspectief waarbij een sociale handeling cultureel is ingebed in institutionele logica wordt ook wel omschreven als embedded agency. Ze zorgen voor handelingen en beperken handelingen van individuen en organisaties. Actoren zijn ingebed in een bredere structuur en ondervinden institutionele druk en gaan daarnaar handelen. Toch hebben zij ook een zekere vrijheid om met deze druk om te gaan en keuzes te maken, waardoor ook lokale verschillen ontstaan (Thornton & Ocasio, 2008). Volgens dit perspectief heeft de individuele actor, in dit onderzoek de topsporter, dus ook handelingsvrijheid.

Volgens Thornton et al. (2012) definiëren drie factoren - sociale identiteit, doelen en cognitieve beperkingen - de begrensde intentionaliteit (p. 81). Het model van menselijk gedrag ziet sociale actoren als ingebed in sociale, culturele en politieke structuren en geleid door cognitieve begrensde identiteiten en doelen. Individuen hebben meerdere, vaak tegenstrijdige, sociale identiteiten en doelen. Voor beroepsmatige identiteiten kunnen groeps- en rolidentiteiten

elkaar overlappen. Topsporters zijn leden van een beroepsgroep, maar ze hebben tegelijkertijd een rolidentiteit. Deze is bijvoorbeeld gerelateerd aan de maatschappelijke rol van de topsporter: de topsporter als rolmodel. Hoewel individuen meerdere sociale identiteiten en rollen hebben, zijn niet alle identiteiten en rollen gelijk beschikbaar en toegankelijk voor sociale actoren. Daarnaast hebben individuen en organisaties vaak tegenstrijdige doelen die kennis en handelingen in diverse situaties en domeinen leiden. “Deze sociale identiteiten en doelen zijn ingebed in institutionele logica’s” (p. 87). In de diverse institutionele ordes hebben sociale actoren meerdere doelen en is het gedrag gedreven door de consequenties van het (niet) bereiken van de doelen (Thornton et al., 2012).

Als toevoeging op de literatuur van Thornton et al. (2012) over rolidentiteiten, wordt hierbij een model geschetst van Weber en Glynn (2006). In de theorie verbinden zij instituties en het proces van betekenisgeving met elkaar. Ze zien de institutie als een substantie voor betekenisgeving. Zij tonen aan dat de inhoud van een institutie betrekking heeft op een constellatie van identiteiten (getypeerde actoren), frames (getypeerde frames) en handelingen (getypeerde verwachtingen van een houding of gedrag). Daarbij verklaren ze dat een typische rolidentiteit (actor) in relatie staat met een typische verwachting (actie) en een bepaalde situatie (frame). In het kader van het onderzoek is het model van Weber en Glynn (2006) (zie figuur 2) relevant om te bekijken in welke situaties er bepaalde verwachtingen bestaan rondom topsporters en welke identiteit ze daarbij aannemen. Mogelijk nemen topsporters bij het geven van een clinic aan kinderen de identiteit van rolmodel aan en is de rolidentiteit binnen wedstrijden meer gericht op het bereiken van prestaties. Weber en Glynn (2006, p. 1645) illustreren het model met voorbeelden vanuit de relatie tussen werkgever en werknemer:

Figuur 2. Geïstitutionaliseerde typificaties in betekenisgeving

Spanningen tussen logica's

Vanuit de institutionele logica benadering kun je stellen dat de professionele logica dominant is binnen de topsport. Er wordt gesteld dat topsport ‘meer dan een fulltime beroep’ is, waarbij selectie en prestatie centraal staan (Van Bottenburg, 2003). Zoals beschreven is in de afgelopen vijftien jaar een nieuwe tendens binnen de sportsector zichtbaar: de ontwikkeling naar meer maatschappelijke verantwoordelijkheid. Bredere maatschappelijke doelen die niet direct tot de belangrijkste uitgangspunten van de topsport - selectie en prestatie - behoren, staan hierbij centraal. In maatschappelijke programma's van topsportorganisaties fungeren topsporters als rolmodel om sporten en bewegen te stimuleren of bij te dragen aan bredere maatschappelijke vraagstukken. Vanuit de institutionele logica wordt bekeken wat de invloed is van deze community logica op de topsporter en of topsporters hier zelf ook invloed op kunnen uitoefenen. Centraal in het concept van institutionele logica staat de vraag hoe de bredere context het gedrag

van de actoren beïnvloedt. Door middel van de interviews worden de topsporters bevestigd naar ervaringen en waarden die ze hechten aan de professionele logica en community logica en hoe deze rollen zich tot elkaar verhouden. Daarbij is er aandacht voor de spanningen tussen beide logica's en hoe deze met elkaar zijn verbonden. Het is de vraag of de topsporters de maatschappelijke rol zien als een element van de professionele logica of als een nieuwe logica. In het tweede geval is het interessant om te bekijken of de community logica naast de professionele logica kan bestaan en of ze elkaar complementeren of belemmeren.

Er zijn een aantal studies gedaan naar meerdere logica's binnen een organisatie. Vanuit de institutionele benadering wordt bekeken of de logica's elkaar complementeren of belemmeren. Zo heeft het onderzoek van Skille (2011) betrekking op verschillende logica's binnen een sportvereniging. Hierbij benadrukt hij dat traditioneel gezien competitie de belangrijkste logica is in de sport. Hij concludeert dat meerdere logica's binnen een sportvereniging tegenstrijdig zijn. Zo lang de competitie dominant is binnen de sport, biedt dit geen ruimte voor andere logica's. Dit komt omdat (top)sport gepaard gaat met uitsluiting. Deze waarde is tegenstrijdig met de sport-for-all logica (Skille, 2011). Andere casussen tonen aan dat meerdere logica's binnen een sportvereniging wel mogelijk is (Skirstad & Chelladurai, 2011; Van der Roest, 2015). Zo laat de casus van Skirstad en Chelladurai (2011) zien dat een Noorse voetbalvereniging transformeerde van een amateurvereniging met een amateurlogica naar een vereniging met meerdere logica's, met daarin een professionele en commerciële logica. Zij stellen daarin wel dat de structuur van de vereniging is aangepast, zodat de onderdelen onafhankelijk van elkaar kunnen opereren (Skirstad & Chelladurai, 2011).

Buiten de sport zijn er ook een aantal onderzoeken waarin is aangetoond dat tegenstrijdige logica's naast elkaar kunnen bestaan (Reay & Hinings, 2005). Hoewel deze situaties worden herkend, geven ze geen inzichten hoe de logica's samen kunnen gaan. Reay en Hinings (2009) geven daar wel inzichten in. Dit voorbeeld is relevant omdat het onderzoek zich richt op artsen, die binnen de zorgsector handelen vanuit een professionele logica. In 1994 introduceerde de provinciale overheid een nieuwe logica van zakelijkheid in het veld van de gezondheidszorg. Dit betekende dat nieuwe overheidsstructuren werden geplaatst om de efficiency te verhogen en 'meer te doen met minder'. Principes geassocieerd met de zakelijke logica zijn kosteneffectieve behandeling, lage kosten en klanttevredenheid. De introductie van deze logica was een directe verandering ten opzichte van de dominante logica van medisch professionalisme. Artsen gebruikten hun professionele kennis om passende zorg te bepalen voor hun patiënten en andere professionals volgen orders of vragen van artsen. Van patiënten werd verwacht dat ze de medische professionals volgden. Het was de rol van de overheid om te zorgen voor voldoende middelen om de behoeftes van de professionals te voorzien. Elke logica had verschillende organisatieprincipes en vereiste ander gedrag van actoren binnen het veld. Artsen weigerden de nieuwe logica te accepteren die werd ingebracht vanuit het veld van de overheid. Toch konden de logica's naast elkaar bestaan en werd er geen dominant. Volgens Reay en Hinings (2009) gebruiken artsen en managers mechanismen om de rivaliteit tussen de logica's te managen en om samen te werken, hoewel ze werden geleid door verschillende logica's. De mechanismen waren ontwikkeld op lokaal niveau en resulteerden in organisatiestructuren en systemen die toestonden dat de professionele logica en zakelijke logica naast elkaar konden bestaan. Op micro niveau zijn er samenwerkingen tussen artsen en managers die ervoor zorgen dat beide partijen de diensten kunnen uitvoeren, maar ook verschillende logica's kunnen ondersteunen. De resultaten laten zien hoe de rivaliteit tussen tegenstrijdige logica's kan worden gemanaged. Reay en Hinings (2009) vatten het concept samen:

Als de rivaliteit tussen de verschillende logica's is opgelost door samenwerkingen op micro niveau, dan zullen macro niveau actoren structuren voor het institutionele veld ontwikkelen die het naast elkaar bestaan van beide logica's ondersteunen (p. 647).

Het onderzoek focust zich op de rol van samenwerking op micro niveau als een manier om de rivaliteit tussen twee logica's te managen. Door het aanmoedigen van actoren om hun gescheiden identiteiten te behouden en samen te werken om doelen te bereiken, is het mogelijk om nieuwe institutionele overeenstemmingen te creëren waarbij meer dan één logica het gedrag van actoren binnen een institutioneel veld leidt.

Ten slotte wordt er bij de analyse van spanningen en verbindingen tussen de professionele en community logica gebruikgemaakt van inzichten van Skelcher en Smith (2015). Zij koppelen

de institutionele logica benadering aan vormen van hybriditeit. Ze benadrukken de veelvoudigheid van institutionele logica's en zien actoren, in dit onderzoek topsporters, als dragers van meerdere institutionele logica's. De aanpak van Skelcher en Smith (2015) voorziet in vijf vormen van hybriditeit, gebaseerd op bepaalde combinaties van meerdere logica's: gesegmenteerd, gesegregeerd, geassimileerd, gemengd en geblokkeerd. Ze zien deze vormen van hybriditeit niet als specifiek voor één land of sector (p. 441). De focus in deze casus naar meerdere logica's is van toepassing op een specifieke sector, die van de topsport. Hoewel het onderzoek niet is gericht op een (publieke) organisatie, kunnen de vormen van hybriditeit die voortkomen uit verschillende institutionele logica's wel worden toegepast op de casus in het onderzoek. Zo kan er worden gekeken in welke vorm de professionele en community logica naar voren komen binnen het veld van de topsport vanuit het perspectief van de drager, in dit geval de topsporter.

Eerst worden de vijf vormen van hybriditeit die Skelcher en Smith (2015) onderscheiden kort toegelicht. De gesegmenteerde vorm kenmerkt zich door verschillende logica's die gescheiden zijn binnen een organisatie, waarbij de gescheiden onderdelen onafhankelijk van elkaar kunnen opereren met andere budgetten, doelen en procedures. Ook bij gesegregeerde vorm is er sprake gescheiden logica's, maar zijn de organisaties met elkaar verbonden. Bij de geassimileerde vorm is er geen sprake van een scheiding tussen de logica's, maar van een dominante logica waarbinnen elementen van een andere logica worden opgenomen. De gemengde vorm is vergelijkbaar met het concept van integratie, waarin meerdere identiteiten vanuit de institutionele pluraliteit worden samengevoegd tot een nieuwe unieke identiteit. De geblokkeerde hybriditeit representeert een situatie waarbij de organisatie niet in staat is om de tegenstrijdigheden tussen verschillende logica's op te lossen. In dit onderzoek wordt er eerst gekeken welke verbindingen er worden gemaakt tussen de logica's. Daarbij kunnen de vijf vormen van hybriditeit en de daaraan verbonden combinaties van institutionele logica's een inzicht geven in de organisatie van het institutionele veld van de topsport. Aan de hand van de betekenissen van topsporters wordt er gekeken of er sprake van een scheiding tussen de logica's (gesegmenteerd of gesegregeerd), een dominante professionele logica met elementen vanuit de community logica (geassimileerd), een nieuwe logica vanuit de professionele en community logica (gemengd) of een onoplosbare tegenstelling tussen de logica's (geblokkeerd).

De onderzoeken (Skille, 2011; Skirstad & Chelladurai, 2011; Van der Roest, 2015) laten zien dat er geen eenduidig antwoord bestaat over het bestaan van twee of meerdere logica's binnen een organisatie. Door de betekenissen te analyseren door de institutionele logica benadering wordt er in dit onderzoek bekeken hoe de professionele en community logica zich tot elkaar verhouden vanuit het perspectief van topsporters. Het is daarbij de vraag welke spanningen topsporters ervaren tussen beide logica's en hoe zij deze met elkaar verbinden. De inzichten van Skelcher en Smith (2015) kunnen helpen bij het duiden van de manier waarop beide logica's zichtbaar zijn binnen het veld en in welke vorm zij zich tot elkaar verhouden. Principes die worden geassocieerd met de professionele logica en community logica zijn eerder in het onderzoek toegelicht bij de operationalisering (§1.3). De principes zijn gebaseerd op inzichten vanuit de literatuur en het theoretisch perspectief.

2.2 Achtergronden vanuit de literatuur

Aan de hand van de inzichten vanuit de literatuur worden hier een aantal achtergronden van het vraagstuk geschetst. Deze inzichten hebben betrekking op relevante thema's van het onderzoek: topsport en topsporters, maatschappelijke waarden van topsport, maatschappelijk verantwoord ondernemen, maatschappelijke taken en rolmodel. Allereerst wordt het ontstaan en de verbreiding van de topsport geschetst, het domein waar de topsporter actief is. Daarbij worden ook de maatschappelijke waarden van de topsport besproken. Vervolgens wordt er gekeken naar topsporters ten opzichte van maatschappelijke taken, de verwachtingen vanuit de omgeving en de mogelijke consequenties voor de topsporter. De theoretische inzichten vanuit de literatuur hebben geleid tot de aanleiding, probleemstelling en centrale vraagstelling van het onderzoek, zoals beschreven in hoofdstuk 1. Daarnaast hebben de inzichten bijgedragen aan het opstellen van de topiclijst en het analyseren van de empirie.

Topsporters: van amateurisme naar professionalisme

In de beginperiode van de georganiseerde wedstrijdsport, eind negentiende eeuw, kon het onderscheid tussen top- en breedtesport nog nauwelijks worden gemaakt. Toen de sport een grotere schaal kreeg en intern differentieerde, ontwikkelde zich echter een mondiaal competitiestelsel die de sportbeoefening op uiteenlopende niveaus mogelijk maakte en raakten topsport en breedtesport van elkaar gescheiden (Van Bottenburg, 2003). Volgens Van Bottenburg (1995) is de toewijzing van de Olympische Spelen in 1928 in Amsterdam voor verschillende sportbonden de reden geweest om te reorganiseren, topsporters beter te faciliteren en de wedstrijdsport sterker te benadrukken. De Olympische Spelen werden een groot succes en zorgde ervoor dat de maatschappelijke waardering voor de (top)sport en topsportprestaties in Nederland groeide. Na de Tweede Wereldoorlog nam de betrokkenheid van de overheid toe op het gebied van sportontwikkeling. Volgens Van Bottenburg (1995) legt de overheid de nadruk op de recreatieve sport, terwijl de georganiseerde sport (NOC en NSF) het accent meer op topsport wil leggen. In de jaren zestig en zeventig worden de Olympische sporten in Nederland vooral als hobby beoefend. Overheden houden zich afzijdig bij de organisatie van het topsportbeleid. Dit in tegenstelling tot landen uit het Oostblok, waar er door ingrijpen en ondersteuning van de staat sprake is van een ver doorgevoerd topsportregime: “Hun sportsystemen waren volledig gericht op de productie van kampioenen” (Van Bottenburg et al., 2009, p.17).

Na 1970 zorgden maatschappelijke ontwikkelingen als professionalisering, commercialisering en mediatisering voor een grote ontwikkeling in de internationale sportsector. Deze mediatisering heeft volgens Van Bottenburg (1995) ook invloed op de topsporters: “De televisiebeelden van Nederlandse prestaties tijdens grote wedstrijden en kampioenschappen maakten op een omvangrijk publiek grote indruk. Sommige topsporters groeiden daardoor uit tot nationale helden (Van Bottenburg, 1995, p. 15).” Een andere ontwikkeling binnen de topsport is het toenemende belang van selectie en prestatie. Volgens Van Bottenburg (2003) is het behalen en handhaven van een positie aan de top in de internationale concurrentiestrijd in de meeste sporten alleen realistisch wanneer de topsportbeoefening als een primaire tijdsbesteding, deels beroepsmatig, wordt benaderd (Van Bottenburg, 2003). Rond de topsport ontstaat een eigen structuur en cultuur, die worden gekenmerkt door een sterke betrokkenheid van media en bedrijfsleven en door (top)sportorganisaties die min of meer zijn verzelfstandigd van de verenigingen waaruit zij zijn voortgekomen (Van Bottenburg, 2013). Ook Blom en Duijvestijn (2008) concluderen dat topsporters vaak minder op hun omgeving gericht zijn en meer bezig zijn met hun eigen ontwikkeling en sportieve prestaties. Dit stellen zij naar aanleiding van een onderzoek naar de knelpunten tussen het combineren van topsport en onderwijs (Blom & Duijvestijn, 2008).

Maatschappelijke waarden van topsport

Volgens Van Bottenburg et al. (2012) bestaat de maatschappelijke betekenis van topsport uit invloeden en effecten die kunnen worden geordend volgens een aantal overkoepelende waarden: (1) de ontplooiingswaarde, (2) de inspiratiewaarde en (3) de identificatiewaarde. Deze relevante waarden in het kader van het onderzoek worden hier nader toegelicht.

De functie van ontplooiing heeft betrekking op de topsporter en is daardoor interessant in het kader van dit onderzoek. Sotiriadou (2005, in Van Bottenburg et al., 2012) stelt dat topsport kansen biedt op ontplooiing: “De getalenteerde jonge sporter die droomt van de top, de specialist die zijn prestatie verder wil verbeteren, de ex-topsporter die de carrière meeneemt in een ‘nieuw’ leven; zij maken gebruik van de ontplooiingswaarde van topsport” (p. 12). Volgens Van Bottenburg et al. (2012) is de ontplooiingswaarde een noodzakelijke voorwaarde voor de andere waarden die eveneens van topsport uitgaan (p. 12). Van Bottenburg et al. (2012) beschrijven de ontplooiingswaarde in het licht van fasen die topsporters tijdens hun carrière doorlopen en de invloed die dit heeft op hun persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling. De nota ‘Kansen voor Topsport’ van het VWS (1999) benadrukt dat topsport bijdraagt aan de ontwikkeling van het individu; zowel van de sportieve begaafdheid als de persoonlijkheid (Van Bottenburg et al., 2012). Dit heeft ook gevolgen voor de organisatie van topsport. Volgens Van Bottenburg et al. (2003, in Van Bottenburg et al., 2012) kan het als een maatschappelijke verantwoordelijkheid worden genoemd om sportieve talenten kansen te bieden om zich op hun terrein te ontwikkelen (p. 12). Van Bottenburg et al. (2012) stellen dat dit vraagt om het scheppen van voorwaarden waardoor de persoonlijke ontwikkeling op sportief vlak hand in hand kan gaan met ontwikkelingen op andere

gebieden, zoals school en werk (p. 12). In het kader van het onderzoek kunnen maatschappelijke activiteiten ook worden gezien als werkzaamheden naast het ontwikkelen van sportieve vaardigheden.

Daarnaast is er sprake van een inspiratiewaarde van topsport. Volgens de literatuur is een onderdeel van de inspiratiewaarde de betekenis van topsport voor de sportparticipatie. Hieraan ligt de veronderstelling dat topsport, in de vorm van prestaties en/of evenementen, mensen aanzet zelf actief te gaan sporten en bewegen en beter te gaan presteren (Van Bottenburg et al., 2012). Hiermee wordt de koppeling gemaakt tussen top- en breedtesport. Volgens Van Bottenburg (2003) wordt, ondanks de uiteenlopende ontwikkeling, de relatie tussen topsport en breedtesport in het sportbeleid over het algemeen als tamelijk onproblematisch voorgesteld. De beoogde positieve effecten die de topsport en breedtesport op elkaar hebben wordt ook wel omschreven als de 'double pyramid theory'. Volgens deze sportpiramide brengen duizenden sportbeoefenaars een paar Olympische kampioenen voort (aanvoerfunctie), terwijl deze kampioenen door hun rolmodel weer duizenden mensen stimuleren om één of andere vorm van sport te gaan beoefenen (aanjaagfunctie). Van Bottenburg (2003) bevestigt de aanvoerfunctie van de breedtesport grotendeels. Omgekeerd oefent de topsport in mindere mate effect uit op de breedtesport. De beelden die de media van de topsport verspreiden, zetten mensen niet automatisch aan tot sportbeoefening. Dit is zelfs niet het geval wanneer er sprake is van een populaire topsporter die een aansprekend kampioenschap behaalt. Voor zover een dergelijk effect in Nederland is opgetreden, betrof het nieuwe sporten. Van Bottenburg (2003) concludeert in zijn onderzoek dat er geen sprake is van een gelijke mate van beïnvloeding tussen topsport en breedtesport. De topsport kan niet zonder breedtesport, maar andersom is dit in veel mindere mate het geval. Een groot deel van de sportbeoefenaars, vooral buiten verenigingsverband, zal in hun sportbeoefening nauwelijks een relatie met de topsport ervaren (Van Bottenburg, 2003).

Ondanks het gebrek aan empirisch bewijs voor het trickle-down effect maken veel overheden gebruik van het beoogde effect om investeringen in de topsport te legitimeren met daarin de aanname dat topsport de breedtesport bevordert (De Bosscher et al., 2013). Zo staat er in de sportvisie van de Gemeente Utrecht (2015): "Topsport heeft niet alleen betekenis op zichzelf. Topsporters fungeren als rolmodel voor jeugdige sporters en stimuleren kinderen, jongeren en volwassenen om zelf te gaan sporten". Volgens Sotiriadou et al. (2008) is het argument dat topsporters jonge mensen kunnen inspireren gebaseerd op de veronderstelling van het trickle-down effect (De Bosscher et al., 2013). Hieronder wordt verstaan: "een proces waarin mensen worden geïnspireerd door topsportprestaties, topsporters (die fungeren als rolmodel) en topsportevenementen (als onderdeel van de legacy)" (De Bosscher et al., 2013, p. 321). De theorie stelt dat de aanjaagfunctie van de topsport op vier verschillende aspecten invloed kan uitoefenen: op de sportparticipatie; op de keuze van een bepaalde (tak van) sport; op het gedrag binnen de sport en op het gedrag buiten de sport (De Bosscher et al., 2013).

Topsporters als rolmodellen

Een derde veronderstelde waarde van de topsport is de identificatiewaarde van topsporters (Van Bottenburg et al., 2012). Veel mensen volgen topsport omdat ze zich identificeren met een sporter of team. Deze betrokkenheid kan voortkomen uit het zelf beoefenen van de betreffende sport, waarbij de topsporters voor de volger een soort spiegel vormen voor het hoogst haalbare niveau in de door hem of haar beoefende sport. Daarnaast kent identificatie ook sociale aspecten, waaronder regionale of nationale representatie en aspecten als geslacht, etnische afkomst of fysieke beperkingen. Gevoelens van verbondenheid met sporthelden en sportteams kunnen bijdragen tot imitatie van uiterlijk en gedrag (rolmodel), persoonlijke welbevinden en nationale trots (Van Bottenburg et al., 2012, p. 21). Eén van de effecten van topsport, die voortkomt uit de identificatiewaarde, is dus topsporters als rolmodellen. Volgens Yancey (1998) kan een rolmodel gedefinieerd worden als: "een individu dat als voorbeeld wordt beschouwd en het waard is om geïmiteerd te worden" (Payne et al., 2003). Onderzoek naar de effecten van rolmodellen is veelal afkomstig van sportpsychologisch onderzoek, bijvoorbeeld in de context van individuele buitengewone prestaties (Lockwood & Kunda, 1997) of in de context van mensen die kwaliteiten bezitten die we graag willen bezitten (Giuliano, Turner, Lundquist & Knight, 2007). De literatuur biedt inzichten in welke rolmodellen (jonge) mensen kiezen, waarom ze hen kiezen en wanneer en hoe de rolmodellen het gedrag van mensen beïnvloeden. Een interessante conclusie uit Lockwood en Kunda (1997) is dat supersterren als rolmodellen zorgen voor inspiratie en verbetering als het

succes als haalbaar wordt gezien voor de waarnemer, maar zorgen voor minder zelfvertrouwen als het wordt gezien als onbereikbaar. Daarnaast hebben diverse auteurs geconcludeerd dat jongens eerder een sportheld kiezen als rolmodel dan meisjes (De Bosscher et al., 2013). Payne et al. (2003) benadrukken dat helden als rolmodellen ook negatieve effecten kunnen hebben en Lines (2001) laat zien hoe media de invloed van rolmodellen voor jonge mensen beïnvloeden en versterken. Hoewel de literatuur inzichten biedt in de effecten van rolmodellen onder diverse omstandigheden, is er binnen de wetenschap weinig aandacht geweest voor de effecten van topsporters als rolmodellen op de sportparticipatie of sportontwikkeling. De Vos en Wetselaar (2009) concluderen dat er bij de beïnvloeding van de sportbeleving van jongeren van twaalf tot en met achttien jaar diverse rolmodellen (sporthelden, trainers/docenten en ouders) te onderscheiden zijn, die binnen verschillende contexten invloed hebben op de sportbeleving. Sporthelden geven jongeren een voorbeeld en bepalen samen met de media welke prestaties en acties er toe doen. De jongeren kiezen sporthelden om van te leren en kijken naar sport op de televisie om hun sporthelden te zien en na te doen (De Vos & Wetselaar, 2009).

De topsporters kunnen in sommige gevallen dus uitgroeien tot rolmodellen, door wie toeschouwers en kijkers zich kunnen laten beïnvloeden (Van Bottenburg et al, 2012). Sporters hebben een positieve of negatieve invloed op anderen, afhankelijk van hun publieke gedrag en uitspraken. In Payne et al. (2003) stelt Globus (1998) dat veel atleten hard werken om positieve rolmodellen te worden en daarom vaak betrokken zijn bij het uitvoeren van maatschappelijke taken. Het is een algemene overtuiging dat sporters worden gezien als rolmodellen en dat zij een positieve impact hebben op individuen, voornamelijk kinderen, en op de bredere maatschappij. Deze aanname heeft ervoor gezorgd dat er een grote hoeveelheid programma's zijn opgesteld, waar prominente en succesvolle sporters naar de samenleving worden gepromoot als rolmodel (Payne et al., 2003).

Maatschappelijk verantwoord ondernemen en maatschappelijke activiteiten

Er is in de samenleving steeds meer aandacht voor maatschappelijke verantwoordelijkheid. De Sociaal-Economische Raad (SER) omschrijft MVO als het bewust richten van de ondernemingsactiviteiten op waardecreatie op langere termijn in drie dimensies: markt (het economisch rendement), mens (de gevolgen voor de mens, binnen en buiten de onderneming) en milieu (de effecten op het natuurlijk leefmilieu) (SER, 2008, pp. 13-14). Specifieker is er ook literatuur over 'maatschappelijke taken'. Volgens Porter en Kramer (2006, in Dijk, 2009) is er een belangrijk verschil tussen maatschappelijke activiteiten en liefdadigheid. Zij stellen dat liefdadigheidsactiviteiten, zoals het bezoeken van ziekenhuizen, weinig tot geen toegevoegde waarde hebben. Deze vormen van activiteiten zijn vanuit goede bedoelingen, maar niet gebaseerd op een structurele maatschappelijke aanpak. Volgens hen moeten organisaties hun kerncompetenties inzetten als zij succesvol willen zijn met maatschappelijk ondernemen (Dijk, 2009). Stichting Meer dan Voetbal (2009, in Dijk, 2009) verstaat onder kerncompetenties dat "de clubs hun rolmodellen (spelers/trainers), faciliteiten (stadion en velden), netwerk (businessclub) en organiserend vermogen gebruiken om maatschappelijke projecten op te zetten" (p. 28).

De topsporters kunnen dus gezien worden als één van de kernonderdelen binnen topsportorganisaties. Veel overheden, sportbonden en sportorganisaties besteden aandacht aan het inzetten van topsporters voor maatschappelijke taken om daarmee de veronderstelde effecten te behalen. Zo blijkt onder andere uit beleidsdocumenten van Stichting Meer dan Voetbal (SMDV, 2013) dat betaald voetbalorganisaties (BVO's) MVO in toenemende mate zien als een onderdeel van hun bedrijfsvoering: meer dan 90% van de clubs heeft MVO opgenomen in de beleidsplannen, 80% van de clubs heeft minimaal een medewerker voor maatschappelijke activiteiten aangesteld en 80% van de clubs heeft maatschappelijke inzet opgenomen in de contracten met spelers en technische staf. Spelers en trainers worden steeds vaker ingezet, waardoor de betrokkenheid binnen de clubs toeneemt. Het gebrek aan menskracht binnen de club wordt overigens nog gezien als het belangrijkste knelpunt voor BVO's om (meer) maatschappelijk actief te zijn (SMDV, 2013). Vanuit beleidsdocumenten van andere sportorganisaties en bonden is er minder bekend omtrent MVO als onderdeel van de bedrijfsvoering.

Verwachtingen en invloed van de omgeving ten opzichte van topsporters

De verankering van MVO in het beleid van sportorganisaties heeft ook gevolgen voor de topsporters. Van topsporters wordt verwacht dat zij steeds meer uren beschikbaar zijn voor maatschappelijke activiteiten en het vervullen van de rolmodelfunctie. Gekeken naar de personele inzet door BVO's en de partners ten behoeve van maatschappelijke activiteiten, is een flinke stijging waar te nemen. De spelers en technische staf zijn in het seizoen 2011-2012 11.474 uren ingezet bij maatschappelijke activiteiten. Dit is een toename van 85% ten opzichte van het seizoen 2010-2011 (SMDV, 2013). Vanwege het ontbreken van recente gegevens is het niet duidelijk of deze stijging zich de afgelopen jaren heeft voortgezet en of er sprake is van een trend.

Ook dienen topsporters zich altijd bewust te zijn van de voorbeeldfunctie: "De geloofwaardigheid komt vooral in het geding wanneer het gedrag van spelers op en rondom de velden niet overeenkomt met de boodschap die vanuit MVO wordt uitgezonden" (SMDV, 2013, p. 6). Hierbij is er sprake van een spanning tussen de professionele logica en community logica. Ook bij de Nederlandse Basketball Bond (NBB) staat de voorbeeldfunctie centraal. In een artikel op SportKnowhowXL geeft Wender (2012) van de NBB aan dat het een afweging is om de maatschappelijke activiteiten verplicht te stellen:

Het belangrijkste is dat de spelers, speelsters en clubs zich bewust zijn van hun maatschappelijke voorbeeldfunctie. In Frankrijk is een aantal jaren geleden in de hoogste klasse van het damesbasketbal contractueel vastgelegd dat de speelsters zich een paar uur per week maatschappelijk moeten inzetten. Daar was in het begin veel verzet tegen, speelsters vonden dat je die verplichting niet kon opleggen en trainers zien natuurlijk liever dat de speelsters hun tijd besteden aan training. Maar nu het een paar jaar loopt is iedereen enthousiast. Om hier in Nederland het basketbal ook meer in te kunnen zetten voor een sterkere maatschappij, moeten we alle spelers, speelsters en clubs daarvan overtuigen.

Niet alleen de organisaties en bonden hebben verwachtingen van topsporters, ook fans uit de samenleving waarderen het dat clubs - en daarmee indirect ook spelers - maatschappelijk actief zijn. Zo vindt maar liefst 85% van de voetbalfans uit de Nederlandse Eredivisie het (zeer) belangrijk dat clubs maatschappelijk betrokken zijn (KNVB Expertise, 2016).

Naast de verwachtingen vanuit de omgeving om maatschappelijk actief te zijn, wordt er van de topsporters ook verwacht dat zij zich voorbereiden op een maatschappelijke carrière met het oog op een carrière na de topsport. Van Bottenburg et al. (2012) beschrijven: "de transitie binnen de topsportcarrière gaan gepaard met een aantal dilemma's, zoals het combineren van topsport en onderwijs en het zich richten op het afscheid nemen van topsport en de verdere maatschappelijke carrière" (p. 14). In een opinie op Sport & Strategie stelt Van Gelder (2015) dat meer dan de helft van de topsporters moeite heeft met de overbrugging van de topsportcarrière naar een maatschappelijke carrière. Dit heeft volgens haar vooral te maken met de focus op topsport:

Topsport is meer dan ooit een fulltime beroep. De focus op topsport en fulltime en professioneel met het vak van topsport bezig te zijn is noodzakelijk om op wereldtopniveau te kunnen excelleren. Topsporters zitten echter, zowel in de talentfase als de fase daarna, ook in de periode dat zij zich persoonlijk vormen en zich maatschappelijk moeten ontwikkelen met het oog op een carrière na de topsport. Topsport is immers geen lifetime employment.

Ondersteuning en begeleiding

Zoals hierboven geschetst is het een maatschappelijke verantwoordelijkheid om voorwaarden te creëren voor sportieve talenten, waardoor de persoonlijke ontwikkeling op sportief vlak gepaard kan gaan met ontwikkelingen op andere gebieden. Om topsporters te ondersteunen gaat er vanuit het NOC*NSF en ministerie van VWS aandacht uit naar de ontwikkeling van de omgeving van de sporter. Concrete voorbeelden zijn centra voor topsport en onderwijs (CTO's) en nationale topsport centra (NTC's) (NOC*NSF, 2015; Ministerie van VWS, 2014). Daarnaast begeleidt het programma 'Goud op de Werkvloer' topsporters naar een passende baan, tijdens of na hun sportcarrière. Het programma biedt onder andere loonbaanadvies, carrière coaching, sollicitatie-

en netwerkvaardigheden, timemanagement, personal branding en social media skills (NOC*NSF, 2015). Deze programma's lijken in te gaan op het ontwikkelen van vaardigheden van topsporters. Desondanks wordt er niet specifiek ingegaan op ondersteuning rondom het vervullen van maatschappelijke taken.

Resumé

Rondom topsport en topsporters is er veel onderzoek gedaan. Deze onderzoeken hebben veelal betrekking op de effecten die uitgaan van topsport en topsporters en de combinatie van topsport en onderwijs. Vanwege hun inspirerende functie worden topsporters steeds vaker ingezet voor programma's om de sportparticipatie te beïnvloeden. Daarnaast vervullen zij ook liefdadigheidsactiviteiten, zoals het bezoeken van kindziekenhuizen. MVO heeft daarmee de sportsector betreden en de rolmodelfunctie maakt in toenemende mate onderdeel uit van de carrière van topsporters. Desondanks is er nauwelijks wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de betekenissen die topsporters geven aan deze maatschappelijke taken en de mogelijke consequenties van het vervullen van maatschappelijke taken op de functie van topsporter.

3. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt de methodologie behandeld. Allereerst wordt de onderzoeksmethode toegelicht (§3.1). Vervolgens wordt het onderzoeksperspectief toegelicht (§3.2) en de verantwoording voor de opzet en uitvoering van het onderzoek. De verantwoording wordt beschreven aan de hand van de dataverzamelmethode (§3.3), de onderzoekspopulatie en selectiemethode (§3.4) en de methoden van dataverwerking en -analyse (§3.5). Ten slotte beschrijft §3.6 hoe de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek zijn gewaarborgd.

3.1 Kwalitatieve casestudy

In het onderzoeksrapport staan de betekenissen die de topsporters toekennen aan de professionele logica en community logica centraal. Het achterhalen van betekenissen, ervaringen, spanningen en verbindingen sluit aan bij een interpretatief onderzoeksperspectief vanuit een kwalitatieve onderzoeksmethode. Zo geeft Boeije (2012) als definitie van kwalitatief onderzoek:

In kwalitatief onderzoek richt de vraagstelling zich op onderwerpen die te maken hebben met de wijze waarop mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en hoe ze zich op basis daarvan gedragen. Er worden onderzoeksmethoden gebruikt die het mogelijk maken om het onderwerp vanuit het perspectief van de onderzochte mensen te leren kennen met het doel om het te beschrijven en waar mogelijk te verklaren (p. 27).

De methode van onderzoek heeft betrekking op een casestudy naar de spanningen en verbindingen tussen twee logica's binnen een institutioneel veld. Volgens Boeije (2012) bestudeert de onderzoeker binnen een casestudy een verschijnsel (een casus) in de natuurlijke context. Het verschijnsel kan bij één of meer concrete dragers worden onderzocht, zoals een afdeling, een gemeente of een persoon (p. 21). In deze casus wordt er bekeken wat de invloed is van de maatschappelijke ontwikkeling binnen de sport op de functie van topsporter. De focus ligt daarbij op het begrijpen en waar mogelijk verklaren van het bestaan van twee institutionele logica's binnen het veld van de topsport: de professionele logica en community logica. De casus is onderzocht vanuit het micro-perspectief: topsporters. Daarbij is er gekeken naar de betekenissen die zij geven aan de logica's en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Het is de vraag welke spanningen de topsporters ervaren en hoe zij de twee logica's met elkaar managen. In het bevindingenhoofdstuk wordt een reconstructie gegeven van een reeds geconstrueerde werkelijkheid. Daarbij interpreteert de onderzoeker wat mensen vinden en doen. Daarom wordt kwalitatief onderzoek ook wel interpretatief onderzoek genoemd (Boeije, 2012). Het onderzoeksperspectief vanuit een interpretatieve benadering wordt hieronder verder toegelicht.

3.2 Interpretatieve benadering

De wijze waarop ik als onderzoeker naar de werkelijkheid kijk is van invloed op het onderzoek en de verkregen data die hierin wordt verzameld. Om het vraagstuk en de bevindingen beter te begrijpen wordt er in deze paragraaf ingegaan op de manier waarop ik als onderzoeker de werkelijkheid interpreteer. Zo stelt Frisby (2005, in Edwards & Skinner, 2009) het belang van het schrijven met een paradigmatische lens in gedachte: het paradigma waar onderzoekers vanuit opereren vormt de vragen die we stellen, de methode die we gebruiken en de mate waarin de resultaten impact hebben op de maatschappij (p. 3).

Het paradigma vormt het onderzoek van het begin tot het eind, omdat het voorziet in een structuur waarin keuzes worden gemaakt. Het onderzoek komt gedeeltelijk vanuit de institutionele omgeving waarin het onderzoek plaatsvindt, maar ook vanuit de persoonlijke positie van de onderzoeker, die is gevormd door biografische ervaringen, alsmede door achtergronden vanuit onder andere opleidingen, politieke en religieuze overtuigingen. Wat hier

wordt omschreven als een paradigma, wordt soms ook wel een kader genoemd. Een paradigma/kader voorziet in een aantal vragen die gesteld kunnen worden en onderzoeksmethoden die kunnen worden toegepast op deze vragen, terwijl tegelijkertijd de geldigheid van andere vragen en methoden wordt ontkend.

Het vraagstuk is onderzocht vanuit een interpretatieve benadering. Het paradigma omvat specifieke ontologische, epistemologische en methodologische implicaties (Denzin & Lincoln, 2000, in Edwards & Skinner, 2009). Binnen het interpretatief paradigma hanteert de onderzoeker een ontologisch perspectief dat er vanuit gaat dat er niet één werkelijkheid bestaat, maar dat de werkelijkheid 'subjectief' is. De interpretatieve benadering gaat er niet vanuit dat de sociale werkelijkheid te reduceren is tot een numerieke staat (Denzin, 2002, in Edwards & Skinner, 2009, p. 20). De sociale werkelijkheid erkent de werkelijkheid, welke kan worden verklaard en waargenomen op meerdere manieren (Bryman & Burgess, 1994, in Edwards & Skinner, 2009, p. 20). Volgens dit perspectief is er geen juiste manier van interpretatie van de sociale werkelijkheid. Vanuit een interpretatief perspectief stellen Denzin en Lincoln (2000, in Edwards & Skinner, 2009) dat bij een sociale handeling de voorgaande inherent betekenisvol is. Objectiviteit kan bij deze benadering worden bereikt: "het is mogelijk om de subjectieve betekenis van een handeling te begrijpen (...) de vertaler reproduceert en reconstrueert (...) de originele betekenis van de handeling" (Denzin & Lincoln, 2003, in Edwards & Skinner, 2009, p. 27). Om deze objectiviteit te bereiken moet de vertaler methodes gebruiken die hem toestaan om buiten het eigen kader te stappen en de theoretische houding te nemen als een neutrale onderzoeker. Het interpretatieve paradigma heeft dus ook invloed op de epistemologie: de relatie tussen de onderzoeker en het onderzochte.

Het paradigma ziet de werkelijkheid als gecreëerd door mensen die betekenis toekennen, hoewel patronen van gedrag ontstaan door sociale conventies (gewoontes). Een interpretatief onderzoek heeft als doel om het sociale leven te verklaren en begrijpen, door een inductieve aanpak en het presenteren van de werkelijkheid als symboliek. Het begrijpen van subjectieve betekenissen is belangrijk en "waarde neutraliteit is niet noodzakelijk en mogelijk" (Sarantakos, 1998, in Edwards & Skinner, 2009, p. 27). Een interpretatieve benadering heeft betrekking op de systematische analyse van maatschappelijke betekenisvolle handelingen door de direct gedetailleerde observatie van mensen in een natuurlijke omgeving om te komen tot begrip en interpretaties van de manier waarop mensen hun sociale werelden creëren en behouden. Vanuit dit perspectief wordt gekeken naar de betekenissen van topsporters. In het onderzoek worden topsporters binnen hun organisatorische, bestuurlijke en maatschappelijke context onderzocht (§1.4) en wordt er gekeken welke betekenissen de topsporters geven aan beide logica's binnen het veld. De empirische bevindingen zijn daarbij leidend in de analyse. Het theoretisch perspectief en concepten die voortkomen uit de literatuur worden gebruikt om de praktijk te duiden. Het onderzoeken van de topsporters vanuit micro-perspectief draagt bij aan het begrijpen van de werkelijkheid binnen het veld van de topsport.

3.3 Interviews

In het onderzoek vindt de dataverzameling plaats door middel van semigestructureerde interviews. De methode van dataverzameling sluit aan bij het kwalitatieve en interpretatieve onderzoeksperspectief, waarbij betekenissen van topsporters aan maatschappelijke taken binnen hun functie als topsporter centraal staan. In de praktijk is er gekeken naar de ervaren spanningen en verbindingen van topsporters ten opzichte van de professionele en community logica.

Volgens Edwards en Skinner (2009) is een semigestructureerd interview een gesprek waarbij aan de hand van een topiclijst informatie wordt verzameld over de vraagstelling. De volgorde van vragen is niet vastgesteld en hangt af van het verloop van het gesprek (Edwards & Skinner, 2009). De duur van de interviews was gemiddeld 40-60 minuten. De interviews vonden plaats in Nederland, waarvan het grootste gedeelte in de provincies Utrecht en Gelderland. Dit heeft een pragmatische reden: de onderzoeker en geïnterviewden komen grotendeels uit de provincie Utrecht of trainen op het trainingscomplex Papendal in Arnhem. De topsporters acteren op een nationaal of internationaal niveau en hebben daarom te maken met het landelijke topsportklimaat vanuit het NOC*NSF en ministerie van VWS. De topsporters beoefenen diverse takken van sport, maar zijn vanuit dit onderzoek geselecteerd op basis van de A- of B-status en de

daarbij behorende functie als topsporter. Dit criterium vormt de basis voor de selectie van de geïnterviewden, waarover meer in §3.4.

De interviews zijn afgenomen door middel van een topiclijst (zij bijlage 2). De topiclijst is vormgegeven aan de hand van theoretische inzichten uit de literatuur en praktische vragen vanuit topsportorganisaties. De praktische vragen komen voort uit oriënterende gesprekken met beleidsmedewerkers van onder anderen NOC*NSF, VSU en de gemeente Utrecht. Tijdens deze gesprekken zijn er fieldnotes gemaakt, welke in een aantal gevallen een breder perspectief bieden om naar bevindingen te kijken.

Het voordeel van semigestructureerde interviews en het gebruikmaken van topics is dat ze ruimte laten voor flexibiliteit, sociale interactie en het verkennen van nieuwe perspectieven en ideeën (Edwards & Skinner, 2009). Tijdens het onderzoek is er daarom ook doorgevraagd op de momenten dat informatie van belang was voor het onderzoek of nieuwe inzichten kon opleveren. Met het doorvragen naar de achterliggende betekenissen van de geïnterviewden is tevens de eigen interpretatie zo veel mogelijk beperkt. Zo is er in eerste instantie door de onderzoeker geen definitie gegeven aan de functie van topsporter of maatschappelijke taken. Ook is de term ‘voorbeeldfunctie’ niet benoemd door de onderzoeker. Zodra de geïnterviewde deze term benoemde en hier wat over vertelde is er dieper ingegaan op deze maatschappelijke functie en is er gevraagd hoe zij daar betekenis aan geven. De methoden van dataverwerking en -analyse zijn verder uitgewerkt in §3.5.

3.4 Onderzoekspopulatie en selectiemethode

Het onderzoek richt zich op topsporters uit Nederland. Voor de selectie van topsporters is er contact gelegd met het NOC*NSF, de VSU en een betaald voetbalorganisatie in Nederland. Deze topsportorganisaties hebben een beter inzicht in de topsporters die maatschappelijke taken vervullen en de beschikbaarheid van de topsporters. Omwille van de anonimiteit wordt niet kenbaar gemaakt om welke topsporters het gaat.

De geïnterviewden zijn geselecteerd aan de hand van een selecte steekproef. Hierbij worden de geïnterviewden, met medewerking van de topsportorganisaties, doelgericht gekozen. Volgens Boeije (2012) zijn kenmerken van de populatie hierbij de basis van de selectie. Zo dienen de topsporters in het bezit zijn van een A- of B-status van het NOC*NSF. De status is eerder toegelicht bij de operationalisering van de topsporter (§1.3). Deze groep topsporters is actief op grote sportevenementen in de wereld (WK, EK, Olympische Spelen en vergelijkbare internationale toernooien) en is nationaal en/of internationaal bekend. Ze komen in aanmerking met druk om te presteren en om als rolmodel - iemand die het waard is om geïmiteerd te worden - te fungeren in maatschappelijke programma's. Dit blijkt onder andere uit een programma als ‘Toppers bij jou op school’, waar veelal topsporters met een A- of B-status worden ingezet bij maatschappelijke activiteiten. Van deze groep topsporters wordt verwacht dat zij een rolmodelfunctie vervullen en bekend zijn met maatschappelijke taken, zodat ze ervaringen kunnen delen. Door het hanteren van deze criteria wordt een goede afspiegeling van de samenstelling van topsporters betrokken bij het onderzoek.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden onder dertien Nederlandse topsporters. De geïnterviewden hebben een leeftijd van 22 tot en met 57 jaar en beoefenen diverse takken van sport. Voor het onderzoek zijn topsporters benaderd die in het bezit zijn (geweest) van een A- of B-status van het NOC*NSF. Alle topsporters, mits ze voldoen aan de criteria, komen in aanmerking voor het onderzoek. Wel is er bij de selectie van de geïnterviewden rekening gehouden met diversiteit in de vorm van man/vrouw verhouding en sportvorm (individueel/teamverband) door een evenredige verdeling aan te houden. Door rekening te houden met diversiteit wordt de representativiteit van deze onderzoeksgroep gewaarborgd en is het mogelijk om eventuele verschillen en overeenkomsten in de betekenissen mee te nemen in dit onderzoek. Ook is geen onderscheid gemaakt tussen topsporters met of zonder een beperking en zijn ex-topsporters, die in het bezit zijn geweest van een A- of B-status, meegenomen in het onderzoek. De gedachte daarbij is dat zij retrospectief kunnen terugkijken op de ervaringen als topsporter. Daarnaast is er een uitzondering gemaakt voor een aantal profvoetballers. Deze topsporters beoefenen de sport professioneel en worden door BVO's ingezet voor maatschappelijke taken, maar behoren niet tot de erkende topsportprogramma's van het

NOC*NSF. Het volledige overzicht van de geïnterviewden met de daarbij behorende kenmerken per geïnterviewde is weergegeven in bijlage 1.

Er is gekozen om geen trainers, leden van organisaties of andere betrokken personen bij de invulling van maatschappelijke taken mee te nemen in het onderzoek. Het onderzoek richt zich specifiek vanuit het perspectief van de topsporter (micro-perspectief).

3.5 Methode van dataverwerking en -analyse

De semigestructureerde diepte-interviews zijn opgenomen als geluidsopname met een smartphone, waarna de data van het interview zo snel mogelijk is getranscribeerd. Na het proces van dataverzameling en -verwerking was het nodig om de bevindingen nader te analyseren.

Volgens Edwards en Skinner (2009) is het belangrijkste proces in de fase van het reduceren van data het coderen van de data. Het coderen is de eerste fase in het verkrijgen van een logische structuur in de onderzoeksresultaten. Bij het coderen moet alle relevante data passen in een code (Edwards & Skinner, 2009). Allereerst is alle data zorgvuldig gelezen en georganiseerd onder codes. Vervolgens is het analyseren gedaan via de codetechniek *open, axiaal en selectief* coderen. Edwards en Skinner (2009) lichten deze techniek toe, waarbij de data uit de interviews in drie fases wordt gecodeerd. Ten eerste wordt de data 'open' gecodeerd, waarbij puur gekeken wordt naar de inhoud en de relevante gegevens die herkend worden. Het open coderen is bij de eerste interviews zeer zorgvuldig gedaan, waardoor ik als onderzoeker meer gevoel kreeg bij de data vanuit de bevindingen van de topsporters. De tweede fase van het coderen, het axiaal coderen, zorgt ervoor dat de benoemde codes vanuit het open coderen aan elkaar gelinkt worden. Interessante gegevens worden hierdoor samengevoegd, wat vervolgens leidt tot een aantal thema's. In het onderzoek zorgde deze fase van coderen voor negen hoofdthema's, zoals de dagindeling van topsporters, maatschappelijke activiteiten en motivatie. De negen thema's met subthema's zijn opgemaakt in een voorlopige codeboom (zie bijlage 3). De laatste fase uit het coderingsproces is het 'selectief' coderen. Hierbij worden de thema's vanuit het axiaal coderen aan elkaar gelinkt, zodat specifiekere hoofdthema's naar voren komen die de structuur vormen voor het bediscussiëren van de verzamelde data (Edwards & Skinner, 2009). Zo zijn thema's vanuit het axiaal coderen als maatschappelijke betekenis en maatschappelijke activiteiten met elkaar verbonden tot de community logica. De specifieke hoofdthema's hebben betrekking op de professionele logica, de community logica en de spanningen en verbindingen tussen beide. Ze vormen de uiteindelijke structuur van het resultatenhoofdstuk. De resultaten zijn geanalyseerd aan de hand van de institutionele logica benadering en inzichten vanuit de literatuur. Dit heeft bijgedragen aan het inzichtelijk maken van de verbindingen en spanningen tussen beide logica's. Ook bleken een aantal mechanismen een rol te spelen bij het maken van de verbindingen en in hoeverre de logica's met elkaar worden verbonden.

Bij de dataverzameling en -analyse bleek dat in sommige gevallen de onderzoeksopzet bijgesteld moest worden. Volgens Boeije (2012) is dit kenmerkend bij de dataverzameling binnen kwalitatief onderzoek. De onderzoeker wil flexibel kunnen reageren op relevante veranderingen en gebeurtenissen in het veld. Dit zorgt ervoor dat onderzoekers tussentijds verzamelde gegevens analyseren en zich door de uitkomsten van deze analyse laten leiden bij de volgende waarnemingen. Er is sprake van een open procedure: er worden beslissingen genomen tijdens het onderzoek en niet vooraf. De open benadering in kwalitatief onderzoek biedt de mogelijkheid voor de onderzoeker om zich in een bepaalde mate te laten leiden door wat zich voordoet in het veld. Dat geldt ook voor de vraagstelling: deze kan gedurende het onderzoek worden gespecificeerd en aangepast, zodat deze beter past bij het onderzoeksveld (Boeije, 2012). Ook in dit onderzoek, waarin werd onderzocht welke betekenissen topsporters geven aan maatschappelijke taken binnen de functie van topsporter, is de vraagstelling naarmate het onderzoeksproces vorderde iets bijgesteld. De reden voor de bijstelling is dat de vraagstelling niet scherp genoeg was geformuleerd en er werd ontdekt dat het veld een aantal interessante vraagstukken te bieden had. Zo ontstaan er tegelijkertijd spanningen en verbindingen tussen de professionele logica en community logica. Dit biedt het onderzoek interessante inzichten voor het onderzoeksveld.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid en validiteit zijn twee belangrijke indicatoren voor de kwaliteit van het onderzoek (Boeije, 2012). Deze twee termen worden hier nader toegelicht in het kader van het onderzoek. Ten slotte wordt er nog ingegaan op de positie van de onderzoeker.

Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid heeft betrekking op de beïnvloeding of waarnemingen door toevallige of onsystematische fouten. Deze wordt meestal afgemeten aan de precisie van de methoden van dataverzameling en meetinstrumenten. Daarbij zullen betrouwbare methoden ervoor zorgen dat een herhaling van de waarnemingen tot een gelijke uitkomst leiden (Boeije, 2012). Het gaat dus om het consistent volgen van dataverzamelingsmethoden, coderen en analytische methoden, waardoor het onderzoek herhaald zou kunnen worden. Het onderzoek hoeft daarbij niet dezelfde resultaten op te leveren, maar de herhaalbaarheid heeft betrekking op het verkrijgen van data en het analyseren van de data. Door deze te beschrijven en stapje voor stapje te coderen wordt de betrouwbaarheid in het onderzoek gewaarborgd. Ook zijn er binnen de interviews een aantal hoofdvragen opgesteld die behoren bij een topic en die in elk interview zijn gesteld. Deze consistentie vergroot de betrouwbaarheid van het onderzoek. Aan de herhaalbaarheid van het onderzoek zitten echter ook beperkingen. Zo is er sprake van een casestudy waarin de betekenissen tot stand komen door interacties met de onderzoeker. De interactie is nooit geheel herhaalbaar. Tevens worden topsporters beïnvloed door invloeden van de context (§1.4). De context is onderhevig aan verandering, waardoor een herhaling van het onderzoek andere gegevens kan opleveren.

Validiteit

De validiteit heeft betrekking op het meten wat de onderzoeker wil meten. Volgens Boeije (2012) gaat het om de beïnvloeding van het onderzoek door systematische fouten. De gekozen onderzoeksmethoden waarborgen de validiteit van het onderzoek. De aandacht in de centrale vraagstelling gaat uit naar ervaringen en betekenissen met betrekking tot beide logica's en de spanningen en verbindingen daartussen. De dataverzamelingsmethode in de vorm van semigestructureerde interviews biedt de geïnterviewden ruimte om betekenissen te geven aan hun functie als topsporter en in hoeverre de community logica daarin een rol speelt. Aan de hand van literatuur is er vooraf een topiclijst opgesteld, waardoor via een aantal gerichte thema's en vragen de interviews zijn vormgegeven. Daarmee is er tevens gewaarborgd dat relevante data verkregen wordt die leidt tot het beantwoorden van de centrale vraagstelling en empirische deelvragen. De geïnterviewden krijgen voorafgaand aan het interview kort te horen wat het doel is van het interview en waarom er aan hen wordt gevraagd of ze mee willen werken. Om het aantrekkelijk te maken voor de topsporters om mee te werken aan het onderzoek wordt ook de organisatorische kant van het onderzoek benadrukt, waarbij zij hun perspectief kunnen uiten, hun stem als topsporter kunnen laten horen en daarmee wellicht een steentje kunnen bijdragen aan het optimaliseren van het topsportklimaat en de rol van maatschappelijke taken daarin. Het benaderen van de interviews is in samenwerking met topsportorganisaties gedaan via de mail of telefoon. Vervolgens is er in overleg een afspraak gemaakt op een locatie welke voor de topsporter pragmatisch is en waar het interview in een rustige omgeving afgenomen kan worden. Door dit te overleggen is gewaarborgd dat de interviews in een vertrouwde omgeving van de geïnterviewde plaatsvonden. De interviews zijn opgenomen met een smartphone, waarvoor toestemming is gevraagd aan de geïnterviewden. Een aantal topsporters was niet in staat om mee te werken aan het onderzoek. Daarvoor hadden zij verschillende motieven. Voor enkelen was het interview moeilijk in te plannen in de agenda omdat zij in de voorbereiding zitten naar de Olympische Spelen in Rio de Janeiro. Door de anonimiteit te garanderen, de vrijheid bij de geïnterviewden zelf te leggen en het belang van het onderzoek te schetsen is geprobeerd om deze uitval te beperken.

Rol van de onderzoeker

Ook de eigen positie als onderzoeker was van belang tijdens dit onderzoek. Edwards en Skinner (2009) stellen dat onderzoekers drie dingen moeten doen voordat ze starten met het kwalitatieve

onderzoek: (1) het aannemen van de houding die past bij de kenmerken van het paradigma, (2) de onderzoeker moet een passend niveau van vaardigheden ontwikkelen om de data te kunnen verzamelen en interpreteren en (3) de onderzoeker moet een onderzoeksdesign voorbereiden die gebruikmaakt van geaccepteerde strategieën voor natuurlijk onderzoek (Lincoln & Guba, 1985, in Edwards & Skinner, 2009). Ze refereren daarbij naar de 'theoretische sensitiviteit' van de onderzoeker: de persoonlijke kwaliteiten van de onderzoeker, bijvoorbeeld de capaciteit om betekenis te geven aan de data. Ze stellen dat geloofwaardigheid van een kwalitatief onderzoeksrapport sterk afhankelijk is van het vertrouwen die lezers hebben in de onderzoekers capaciteit om sensitief te zijn naar de data en om passende beslissingen te maken in het veld (Edwards & Skinner, 2009). Door het maken van keuzes die passen bij het paradigma is de kwaliteit van het onderzoek gewaarborgd. De gemaakte keuzes in het onderzoeksproces zijn uitgebreid beschreven in de voorgaande paragrafen van het hoofdstuk.

Daarnaast was ik als onderzoeker bewust van mijn achtergrond. Zo realiseerde ik mij dat ik een achtergrond heb als sporter en de opleiding sportbeleid en sportmanagement volg. Tevens werk ik op de sportafdeling van de gemeente Utrecht. Deze achtergronden kunnen van invloed zijn geweest op de manier waarop de geïnterviewden mij hebben beoordeeld. Het is mogelijk dat de achtergrond met zich mee zou brengen dat de geïnterviewden de indruk kregen dat ik een waarde zou hechten aan de community logica, omdat veel overheden van topsporters verwachten dat zij maatschappelijk betrokken te zijn. Door hier bewust van te zijn heb ik de achtergronden zo min mogelijk laten meespelen tijdens de interviews. Zo liet ik de geïnterviewden vooraf weten dat er geen goede of foute antwoorden zijn en dat het gaat om het perspectief van de topsporter. Daarbij stelde ik mij objectief op door geen waarde te hechten aan de context en waarden die ze hechten aan de logica's. De context gaf slechts een richting voor de gehanteerde topiclijst. Ook werd de anonimiteit van de topsporters benadrukt om sociaal wenselijke antwoorden te beperken.

4. Community logica als element van de professionele logica?

In dit resultaten- en analysehoofdstuk staat de verzamelde data centraal. De resultaten worden geanalyseerd aan de hand van theoretische inzichten vanuit de literatuurstudie en het theoretisch perspectief. De onderzoeksresultaten komen uit de semigestructureerde diepte-interviews. Om de resultaten en analyse te illustreren is er gebruik gemaakt van citaten. De resultaten worden besproken aan de hand van een aantal thema's: 'de professionele logica', 'de community logica', 'professionele logica versus community logica' en 'verbindingsmechanismen'. De eerste twee paragrafen hebben betrekking op elementen van de professionele logica (§4.1) en de community logica (§4.2). Daarna worden er een aantal spanningen tussen de logica's blootgelegd (§4.3) en een aantal mechanismen behandeld die een rol spelen bij het verbinden van beide logica's in dagelijkse activiteiten (§4.4). De hoofdthema's hebben betrekking op de empirische deelvragen en leiden naar het beantwoorden van de centrale vraagstelling in de conclusie. Ten slotte worden een aantal effecten van het investeren in de community logica herkend door de topsporters (§4.5). Deze zijn relevant voor de praktische implicatie, waar in de aanbevelingen aandacht voor is.

4.1 Professionele logica

De topsporter staat centraal binnen dit onderzoek en kan binnen het institutionele veld van de topsport worden gezien als micro-actor. Deze paragraaf gaat in op betekenissen van de geïnterviewden aan de professionele logica. Daarbij is er eerst algemeen gevraagd hoe een dag als topsporter eruit ziet. Bij de ex-topsporters is er tevens gevraagd hoe zij terugkijken op de topsportcarrière. De antwoorden hebben geleid tot een categorisering van data, waarin de thema's 'routine' en 'resultaatgericht' naar voren komen als elementen van de professionele logica. Opvallend is dat geen van de topsporters refereert naar een maatschappelijke betekenis of activiteit bij de vraag 'wat betekent het voor jou om een topsporter te zijn?'

4.1.1 Routine

Routine kan worden gezien als een belangrijk element van de professionele logica. Uit de interviews blijkt dat de dagen van topsporters verschillen, maar over het algemeen heeft een dag als topsporter een duidelijk patroon van trainen, lunchen, trainen, eten en slapen. Daarbij behoren ook periodes om te rusten en herstellen van trainingen. Af en toe komen er andere activiteiten tussendoor, zoals een activiteit over doping. Dit behoort echter ook tot het trainingsprogramma. Het wekelijkse patroon van topsporters is vaak gericht op de voorbereiding naar een wedstrijd of toernooi. Het patroon vergt een leefwijze met 'pittige periodes' en 'fulltime trainingsschema's'. De meeste geïnterviewden hebben daarnaast ook te maken met een combinatie van clubverplichtingen en landverplichtingen. Ze komen voor Nederland uit op een Europees- of Wereld Kampioenschap of de Olympische Spelen, afhankelijk van de beoefende sport en discipline. Naast het trainingsschema benoemen de geïnterviewden - afhankelijk van de beschikbare tijd - ook studeren, chillen, reizen en het naar school brengen van de kinderen als onderdelen van de dagindeling als topsporter. Een gemiddelde dag van de geïnterviewde topsporters werd als volgt omschreven:

Het is wel iedere keer trainen, herstellen, rusten. Zo werkt het een beetje (geïnterviewde 7).

De functie van topsporter is voor het grootste gedeelte van de geïnterviewden een fulltime functie. Dit komt overeen met Van Bottenburg (2003), die stelt dat het behalen van de top in de meeste sporten alleen realistisch is wanneer de topsportbeoefening als een primaire tijdsbesteding wordt benaderd. Het aantal trainingdagen is bij de geïnterviewden vier, vijf of zes keer per week. Als onderdelen hiervan worden ook besprekingen en videoanalyses benoemd, gericht op het verbeteren van het resultaat. Daarnaast is er vaak in het weekend nog een wedstrijd of doordeweeks een Europese wedstrijd. Meestal zijn de topsporters één dag in de week vrij, al is dit

ook afhankelijk van het aantal wedstrijden die er op het programma staan bij de club of het Nederlands team. Hoewel voor de meeste geïnterviewde topsporters de sport een fulltime functie is, geldt dat niet voor alle topsporters. Dit blijkt uit de quote van één van de geïnterviewden:

Meestal werk ik, begin ik met werken. En dat is meestal van negen tot half twee, twee uur. En ja, daarna zit ik in de sportschool of ik heb een andere training. Meestal is dat wel 's avonds, de training (geïnterviewde 9).

Ook is er in sommige sporten een duidelijke scheiding tussen een zomer- en winterseizoen. Dit komt met name naar voren bij de wintersporten skeleton en zitski. Deze topsporters ervaren in het wedstrijdseizoen een fulltime functie als topsporter en daarbuiten meer als een parttime functie. Ze zijn op dat moment niet beroepsmatig met de sport bezig. De professionele logica geldt dus niet voor alle topsporters het gehele jaar. Het brengt andere inzichten en spanningen met zich mee tussen de professionele en community logica, waarover meer in §4.3. Dit komt tevens overeen met Van Bottenburg et al. (2012), die stellen dat de ontplooiingswaarde van topsporters noodzakelijk is voor de andere waarden die eveneens uitgaan van topsport, zoals de inspiratiewaarde. De topsporters moeten zich eerst ontplooiën tot professioneel topsporter, voordat ze andere maatschappelijke waarden vanuit de topsport kunnen uitdragen.

4.1.2 Resultaatgericht

Zoals uit de literatuur blijkt is een belangrijke ontwikkeling binnen de topsport het toenemende belang van selectie en prestatie (Van Bottenburg, 2003). Uit de interviews blijkt dat topsporters erg resultaatgericht zijn: de sport draait om het behalen van medailles. Dit perspectief sluit aan bij de ambitie van NOC*NSF. De sportkoepelorganisatie heeft de ambitie om bij de top tien beste sportlanden van de wereld te behoren (NOC*NSF, 2016). Om dit te bereiken moeten topsporters zich geheel aan hun sport kunnen wijden. Topsporters richten hun leven in om uiteindelijk een zo optimaal mogelijk resultaat te kunnen behalen (NOC*NSF, 2015; Rijksoverheid, 2015). Om te presteren op een zo hoog mogelijk niveau moeten ook concessies worden gedaan. De geïnterviewden benoemen hierbij voorbeelden als 'de studie op een lager pitje' en concessies in je gezinsleven of privéleven.

Je bent 24 uur eigenlijk met je sport bezig. En dat wil niet zeggen dat je er continu aan denkt, maar wel dat je, ja je leeft als een topsporter eigenlijk. En het is een leefwijze, een leefstijl waar je concessies in moet doen zeg maar, in je gezinsleven, of in je privéleven (geïnterviewde 7).

Om in de topsport iets te bereiken moeten er dus keuzes gemaakt worden, bijvoorbeeld het maken van offers in je sociale leven, studie, financiën en fysieke gesteldheid. Eén van de geïnterviewden ervaaarde het maken van offers, waarin ze zelfs niet aanwezig kon zijn bij een begrafenis of trouwerij, niet als een issue:

Ik vond dat niet zo moeilijk om die keus te maken. Klinkt misschien heel asociaal, maar ik had gewoon ook voor mezelf, als ik hiervoor kies, dan hoort dat erbij. En als mensen dat niet accepteren, dan is dat heel vervelend, maar dan is dat hun probleem (...) Ja, dat hoort er wat mij betreft wel gewoon bij, bij de baan die je hebt of het leven waar voor je kiest. En natuurlijk is dat niet altijd leuk, maar voor mij niet een heel groot issue geweest (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

Hieruit blijkt dat topsporters persoonlijke offers brengen die behoren bij de professionele logica. Ze ervaren de offers als een onderdeel van de functie als topsporter. Het is interessant om te bekijken of de topsporters ook offers brengen voor het vervullen van maatschappelijke taken van de community logica. De spanningen tussen de logica's worden verder besproken in §4.3. De geïnterviewden omschrijven topsporters als personen die alles voor de sport geven. Dit betreft ook het rekening houden met voeding en de vrijetijdsbesteding. Deze leefstijl is erop gericht om een maximale sportprestatie te bereiken. De geïnterviewden ervaren het als een dagelijkse taak en stellen daarbij alles af op het sportieve doel, zoals de Olympische Spelen of een EK of WK. De

professionele logica wordt daarmee ook gekoppeld aan het leveren van prestaties en de trainingsarbeid die daarvoor geleverd moet worden:

Het betekent voor mij eigenlijk vooral dat ik zo hard mogelijk werk om het maximale eruit te halen (geïnterviewde 3).

Om het resultaat te bereiken zijn er veel trainingsuren nodig. Een aantal geïnterviewden ziet het aantal trainingsuren als een meetlat om zichzelf te zien als een topsporter. Het resultaatgerichte, aantal trainingsuren en de concessies die gedaan moeten worden zien de geïnterviewden ook als een belangrijk onderscheid met de recreatieve breedtesporter. Dit sluit aan bij de bevindingen van Blom en Duijvestijn (2008), die concluderen dat topsporters vaak minder op hun omgeving gericht zijn en meer bezig zijn met hun eigen ontwikkeling en sportieve prestaties. Het bewust bezig zijn met de eigen ontwikkeling en het verbeteren van de sportieve prestaties kan worden gezien als een element van de professionele logica. De topsporters zijn taakgespecialiseerd binnen hun sport. De volledige focus op de sport komt ook sterk naar voren bij het vragen naar kenmerken van topsporters. In het verlengde van het resultaatgericht werken associëren de geïnterviewden hun functie als topsporter met kenmerken als egoïstisch, monomaan en perfectionistisch. Een verandering in het leven kan ervoor zorgen dat de focus op topsport minder centraal komt te staan. Eén van de geïnterviewden gaf aan dat de betekenis in de loop van de carrière is veranderd nadat hij een gezin en kinderen kreeg:

Toen ik wat jonger was zat ik heel extreem misschien in een tunnel van voetballer zijn. En nu is het gezin natuurlijk het allerbelangrijkste (geïnterviewde 7).

De professionele logica kan volgens een aantal geïnterviewden ook institutionele (externe) druk met zich meebrengen. Zo ervaren een aantal geïnterviewde topsporters druk om elke dag weer te voldoen aan de verwachtingen om te presteren. Tijdens de wedstrijden ervaren zij de hoogste druk, maar ook tijdens trainingen voelen topsporters een druk om elke dag alles uit jezelf te halen en daarbij beoordeeld te worden door trainers en staf. Ook voelt een aantal geïnterviewden angst om inkomsten kwijt te raken, vanuit NOC*NSF of sponsors. De topsportstatus fungeert daarin als normstellend kader voor het professioneel beoefenen van de topsport. Eén van de geïnterviewden verwoordde dit als volgt:

Het is wel van belang dat je elk jaar je A-status verlengt. En daarom moet je ook uitslagen rijden want er hangt ook een financieel plaatje dan op dat moment vanaf. Op het moment dat ik niet voldoe aan de normen die de bond vaststelt, dan verlies ik mijn A-status en dan verlies ik daarmee ook mijn baan eigenlijk. Het maakt je een stuk meer alerter. Je zorgt ervoor dat eigenlijk alles uit de kast wordt gehaald om die A-status te verlengen (geïnterviewde 8).

4.1.3 Resumé: professionele logica

De professionele logica wordt door de geïnterviewden met name geassocieerd met kenmerken die voortkomen vanuit de waarden en normen van de topsport. Dit uit zich in de dagelijkse routines en structuren die gericht zijn op het fulltime beoefenen van de sport en het verbeteren van de prestaties. Dit gaat vaak gepaard met concessies op andere vlakken, zoals studie en sociaal leven. De professionele logica wordt geladen door elementen vanuit de sport, waarbij het bereiken van sportieve resultaten centraal staat. De inzichten sluiten aan bij de bevindingen van Skille (2011), die stelt dat competitie de kernwaarde is van sport (p. 250). De kernwaarde is regulerend in sociale praktijken, wat in dit onderzoek naar voren komt bij de topsportstatus als normstellend kader voor het professioneel beoefenen van topsport en het behalen van resultaten. De topsporters verbinden de professionele logica niet direct met de community logica, ondanks dat uit de literatuur blijkt dat er binnen het veld van de topsport een ontwikkeling gaande is die veronderstelt dat topsporters vaker worden ingezet voor maatschappelijke taken.

4.2 Community logica

In de vorige paragraaf is beschreven dat de geïnterviewden de professionele logica met name associëren met routine en het behalen van resultaten. In deze paragraaf worden de bevindingen beschreven op de vraag in hoeverre de community logica een onderdeel uitmaakt van de professionele logica. Na het bevragen van de betekenissen aan de functie als topsporter, zijn de geïnterviewden gevraagd of hun rol als topsporter ook een maatschappelijke betekenis - in dit rapport gedefinieerd als community logica - heeft. Zijn de geïnterviewden zich bewust van de maatschappelijke rol, hoe ervaren ze deze community logica binnen de topsport en hoe handelen ze ernaar? De resultaten worden besproken aan de hand van de thema's voorbeeldfunctie en maatschappelijk activiteiten. De thema's zijn elementen die door de topsporters worden geassocieerd met de community logica.

4.2.1 Voorbeeldfunctie

Het hebben van een voorbeeldfunctie blijkt een belangrijk element te zijn van de community logica. Dit komt met name naar voren bij de geïnterviewde profvoetballers. Op de vraag of de rol als topsporter ook een maatschappelijke betekenis heeft omschreven zij beide dat ze een voorbeeldfunctie hebben. Daarbij vinden zij dat ze niet alleen een voorbeeldfunctie hebben naar de eigen supporters, maar naar heel voetballend Nederland:

Je staat natuurlijk heel veel in de maatschappij en je staat eigenlijk iedere week ben je, heb je toch een voorbeeldfunctie eigenlijk. Want ja, ik weet niet, volgens mij zijn er twee miljoen actieve leden van de KNVB. Dus jonge kinderen die toch naar jou kijken ieder weekend. Dus zonder dat je er nou altijd mee bezig bent, maar goed, heb je vind ik wel een bepaalde voorbeeldfunctie. Dus dat is eigenlijk iedere dag zo (geïnterviewde 7).

Voor enkele geïnterviewden zorgt de professionele logica dus voor het bewustzijn van de voorbeeldfunctie. Naast de geïnterviewde profvoetballers zijn ook anderen zich bewust van de voorbeeldfunctie die zij hebben. Dit is iets wat volgens een aantal geïnterviewden altijd wel een rol speelt en wat altijd 'in het achterhoofd' meespeelt. Het merendeel van de topsporters benoemt de voorbeeldfunctie in combinatie met kinderen en dat veel kinderen tegen je opkijken. Daarnaast benoemen geïnterviewden ook de voorbeeldfunctie richting supporters en andere mensen die de sport volgen. De geïnterviewden zijn zich over het algemeen bewust van de voorbeeldfunctie die zij hebben en vinden dat zij zich ook als een rolmodel naar de maatschappij moeten gedragen. Een aantal geïnterviewden refereert de voorbeeldfunctie aan de A- of B-status die zij hebben vanuit NOC*NSF, het uitkomen voor Nederland of de club. Een aantal geïnterviewden ziet de voorbeeldfunctie als een onderdeel van de functie als topsporter:

Ik ben echt geen bekende Nederlander geweest of, maar in de sport ben je in sommige sporten een beetje bekend aan het worden. En dan vind ik wel dat je gewoon een maatschappelijke functie hebt, een voorbeeldfunctie hebt. En dat als jij een groep jonge kinderen op een school kunt inspireren om te gaan sporten, dat je sporter daar het beste uithangbord voor bent. En dat je daar dus ook gewoon, of je nou iets krijgt of niet, dat je gewoon iets voor te doen hebt af en toe (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

Hieruit blijkt dat de voorbeeldfunctie, als element van community logica, door een aantal topsporters wordt gezien als een onderdeel van de professionele logica. Vanuit de functie ervaren zij institutionele druk om zich in te zetten voor de maatschappij. Deze verwachtingen behoren volgens hen bij een rolidentiteit als topsporter. Naast het bereiken van topsportprestaties hebben de verwachtingen vanuit het institutionele veld ook betrekking op het hebben van een voorbeeldfunctie. Vanuit de institutionele logica benadering hoeft dit niet direct een belemmering te zijn. Zoals beschreven in het theoretisch kader stellen Thornton et al. (2012) dat groeps- en rolidentiteiten elkaar kunnen overlappen voor beroepsmatige identiteiten. Topsporters kunnen dus meerdere rolidentiteiten hebben die in verschillende situaties toegankelijk zijn en handelingen leiden. De uitspraken van de geïnterviewde topsporters illustreren dit. Topsporters vervullen in sommige situaties de rolidentiteit van de topsporter als voorbeeldfunctie. Zo blijken

geïnterviewden zich met name bewust te zijn van hun uitstraling, gedrag en boodschap die zij overbrengen bij het vervullen van maatschappelijke activiteiten vanuit de professionele functie als topsporter. Eén van de geïnterviewden omschrijft dit als volgt:

Daarnaast heb je ook momenten waar je echt door de club wordt ingezet voor activiteiten, voor ziekenhuisbezoeken, voor schoolbezoeken. Ja goed, en dan ben je je natuurlijk helemaal bewust van 'hoe gedraag ik me en wat heeft mijn boodschap en mijn houding en mijn lichaamstaal voor invloed op wat je over gaat brengen' (geïnterviewde 7).

Dat de rol van de topsporter wordt beïnvloed door de identiteit en situatie is ook te verklaren aan de hand van de theorie van Weber en Glynn (2006). Zoals beschreven in het theoretisch perspectief vormt de combinatie van een identiteit en een frame het concept van een situationele 'rol' en de combinatie van een frame en een handeling het concept van een situationeel 'script' (acties in situaties). Een geïnstitutionaliseerd frame, bijvoorbeeld tijdens het vervullen van een maatschappelijke taak, kan ervoor zorgen dat de actor in combinatie met de identiteit van de topsporter een bepaalde rol aanneemt (Weber & Glynn, 2006). In dit geval blijkt dat topsporters tijdens maatschappelijke taken zich nog meer bewust zijn van de rol als voorbeeldfunctie.

De verbinding tussen de professionele en community logica levert tijdens trainingen en wedstrijden soms spanningen op, waarover meer in §4.3. Bij een aantal geïnterviewden komt de community logica echter ook naar voren tijdens de wedstrijden. Ze geven aan zich bewust te zijn van de voorbeeldfunctie tijdens de wedstrijd. Met name 'respect' blijkt hierbij een belangrijk thema te zijn. Zo geeft een aantal geïnterviewden aan dat veel geoorloofd is binnen de sport, maar dat dit wel met respect voor de tegenstanders en scheidsrechter moet gaan. Eén van de geïnterviewden omschrijft dat topsporters hierin een belangrijk voorbeeld kunnen zijn voor anderen:

Ik denk dat kinderen met name, snel gedrag gaan overnemen van hun helden zeg maar. Dus ja goed, in het veld, sportiviteit naar scheidsrechters, tegenstanders. Als wij als gekken tekeer gaan, wat soms wel gebeurt, maar uh, ja dat je daar wel bewust van moet zijn (geïnterviewde 7).

Ook na de wedstrijden is een aantal geïnterviewden zich bewust van de voorbeeldfunctie. De professionele logica krijgt een extra dimensie, waarbij de identiteit van topsporter als rolmodel naar voren komt en de professionele topsporter ook handelt naar deze community logica. Zo geeft een aantal geïnterviewden aan dat zij na de wedstrijden rekening houden met hun taalgebruik, gedrag en houding. Als kinderen bijvoorbeeld vragen om een handtekening of een foto, is één van de geïnterviewden zich hiervan bewust door niet 'arrogant' weg te lopen. Deze houding, waarbij de topsporter zich bewust is van de voorbeeldfunctie, omschrijft één van de geïnterviewden als volgt:

Als je een wedstrijd hebt verloren en er staan zes kleine kinderen voor je neus die het hartstikke mooi vinden, dan ga je niet lopen schelden bijvoorbeeld (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

De verbinding tussen de professionele logica en community logica komt ook naar voren in het handelen van geïnterviewden in het dagelijks leven. Zo houden veel geïnterviewden ook buiten het veld rekening met de voorbeeldfunctie. Met name in het gebruik van sociale media zijn geïnterviewden bewust van de voorbeeldfunctie die zij vervullen. Zo geeft een aantal aan met name rekening te houden met de foto's die zij plaatsen op sociale media. Hierbij benoemen zij dat ze niet te veel foto's erop zetten waarbij ze aan het stappen zijn en met alcohol in aanraking komen. Eén van de geïnterviewden omschrijft dit als volgt:

En ook op sociale media weet ik ook wel dat, ik heb heel veel van die jonge meisjes die me allemaal volgen en die vinden het allemaal helemaal geweldig. Ik zou nooit foto's van mij met drank ofzo erop zetten en dat soort dingen. Daar ben ik mij wel bewust van. Dat ik ook op sociale media héél veel gevolgd wordt door kleine kids. En daar ben je ook gewoon een voorbeeld voor (geïnterviewde 3).

De geïnterviewden zijn zich bewust van de voorbeeldfunctie die zij vervullen, met name richting kinderen. Daarbij vinden zij dat ze zich hier ook naar dienen te gedragen en dat foto's met alcohol het verkeerde voorbeeld tonen. Volgens een aantal geïnterviewden is het leuker om te laten zien wat het inhoudt om een topsporter te zijn en daarmee een inspiratie te zijn richting kinderen. Voor enkele geïnterviewden is dit een nature: zij hoeven geen ander gedrag te vertonen. Voor anderen blijkt dat de professionele logica vanuit de topsport ervoor zorgt dat zij zich anders voordoen op sociale media en daarbij rekening houden met de community logica. Naast sociale media benoemen een aantal geïnterviewden ook interviews als momenten waarop zij rekening houden met hun voorbeeldfunctie.

4.2.2 Maatschappelijke activiteiten

In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre de geïnterviewden binnen hun professionele rol als topsporter handelen vanuit de community logica. In hoeverre vertalen de geïnterviewden de in de vorige paragraaf beschreven rolidentiteit als voorbeeld naar anderen ook in het vervullen van maatschappelijke activiteiten?

Het grootste gedeelte van de geïnterviewden is zich bewust van de maatschappelijke betekenis van hun functie als topsporter en houdt daar ook rekening mee. De geïnterviewden hebben gezamenlijk veel verschillende soorten maatschappelijke activiteiten vervuld. Opvallend is dat bijna iedere geïnterviewde ervaring heeft met het geven van clinics. De clinics worden gegeven op basisscholen, middelbare scholen of aan jeugd bij sportverenigingen. Het gaat hier met name om clinics binnen de sport waar de topsporter actief is. Daarnaast zijn er door een aantal geïnterviewden ook clinics gegeven aan bedrijven, waarbij ervaringen van topsporters zijn vertaald naar de werkvloer, bijvoorbeeld met het thema 'flow'. Naast clinics worden er ook trainingen gegeven. Zo heeft één van de geïnterviewden een vaste trainingsgroep en geeft een ex-topsporter een aantal keren per maand looptrainingen aan groepen recreanten en coacht een andere ex-topsporter nog bij haar roeivereniging. Maatschappelijke activiteiten als clinics en trainingen hebben vaak betrekking op het stimuleren van de breedtesport. De geïnterviewden hebben verschillende attitudes tegenover deze maatschappelijke taak. Zo voelt een aantal geïnterviewde topsporters zich verantwoordelijk om de breedtesport te stimuleren.

Ik vind dat ook één van de taken die jij hebt als topsporter. En ook als ik straks geen topsporter meer ben vind ik dat gewoon ook. Omdat ik topsporter ben geweest vind ik dat je dan moet stimuleren (geïnterviewde 9).

Naast de clinics geven veel geïnterviewden presentaties. Deze presentaties, ook wel spreekbeurten genoemd, worden voornamelijk op scholen gegeven. Vaak zijn hier verschillende organisaties bij betrokken en wordt de presentatie gegeven in het kader van een programma als de 'Olympic Day' of 'Toppers bij jou op school'. Tijdens de presentaties laten topsporters zien wat de topsport inhoudt en wat je ervoor moet doen en laten. Afhankelijk van het thema en doel van de presentatie wordt bij de presentaties vaak een koppeling gemaakt met het belang van voldoende beweging of gezonde voeding. In sommige gevallen is er sprake van een combinatie van een presentatie en clinic. Ook het bezoeken van een ziekenhuis wordt benoemd als een maatschappelijke taak. Zo zijn er ervaringen met het uitdelen van kerstcadeautjes en handtekeningenkaarten in Duitsland en het bezoeken van een kindziekenhuis in Nederland. Daarnaast blijken enkele topsporters zich als ambassadeur in te zetten voor maatschappelijke doelen als de Special Olympics, IkPas.nl, Right to Play en Samen voor Goud. Opvallende maatschappelijke taken - taken die niet veelvuldig naar voren kwamen, maar kort werden benoemd - waren een praatsessie met verslaafden in een afkicktraject en het ter sprake brengen van pestgedrag op scholen. Ten slotte worden er nog 'kleine maatschappelijke taken' benoemd, zoals het vervullen van vrijwilligerswerk binnen de sportvereniging (kantinedienst, zaalwacht), het regelen van een wedstrijdshirt en het uitdelen van handtekeningen. Daarnaast worden er door geïnterviewde ex-topsporters nog bestuursfuncties in de sport benoemd.

Zoals blijkt zijn er veel verschillende maatschappelijke taken vervuld door de geïnterviewden en verschilt de intensiteit aan taken. Voor de geïnterviewde topsporters varieert het vervullen van clinics van twee keer per maand tot zelden en één van de ex-topsporters verzorgt zelfs acht tot negen trainingen per maand. In de meeste gevallen gaat het echter om een

kleine tijdsinvestering, bijvoorbeeld het maken van een kort filmpje voor een ambassadeurschap. Daarnaast worden clinics met het Nederlands team bijvoorbeeld gecombineerd met trainingen en worden maatschappelijke taken bij teamsporters vaak verdeeld over het team. Gekeken naar doelgroepen die topsporters bereiken met het vervullen van maatschappelijke taken zijn kinderen een belangrijke groep. Echter worden ook jongeren, volwassenen en ouderen benoemd en vanuit deze leeftijdscategorieën worden diverse groepen uit de samenleving bereikt. De taken vinden op diverse locaties plaats, zoals sportverenigingen, basisscholen, middelbare scholen, bedrijven of beurzen. Enkele geïnterviewden spreken een voorkeur uit voor een bepaalde doelgroep, waarbij activiteiten met kinderen onder de geïnterviewden vaker worden genoemd.

Ik vind dingen doen met die kinderen eigenlijk het allerleukst. (...) In de Olympische week vind ik het fantastisch om op een school te komen en dan met die kinderen gewoon bezig te gaan met de Olympische Spelen. Ja, dat vind ik echt het aller allerleukst. Omdat die kinderen, die vinden het allemaal zo fantastisch en leuk. En er komen hele leuke vragen (ex-topsporter, geïnterviewde 10).

De maatschappelijke taken zijn, op een enkele uitzondering na, vooral gelinkt aan het stimuleren van de breedtesport. Met maatschappelijke taken die niet direct sportgerelateerd zijn, zoals het bezoeken van een ziekenhuis of het inzetten voor een gezonde leefstijl, hebben de meeste geïnterviewden minder ervaringen. Eén van de geïnterviewden suggereert dat dit komt door de bekendheid en dat voor het bezoeken van een ziekenhuis eerder bekende topsporters als voetballers en tennissers worden gevraagd. Het merendeel van de geïnterviewden heeft geen ervaring in het stimuleren van de bredere gezondheid, het tegengaan van obesitas of het bezoeken van een ziekenhuis. Toch staan een aantal geïnterviewden hier wel voor open als zij daarvoor gevraagd worden.

4.2.3 Resumé: community logica

Ondanks dat de geïnterviewde topsporters de professionele logica niet direct associëren met maatschappelijke elementen (§4.1), verbinden ze in aantal situaties de professionele logica en community logica wel met elkaar. De voorbeeldfunctie en maatschappelijke activiteiten vormen daarbij de belangrijkste verbindende elementen. De geïnterviewden zijn zich over het algemeen bewust van de voorbeeldfunctie en vinden dat zij zich ook als een rolmodel naar de maatschappij moeten gedragen. De community logica komt ook naar voren in het handelen van de geïnterviewden in het dagelijks leven. Met name in het gebruik van sociale media zijn ze zich bewust van de voorbeeldfunctie. Daarmee is de community logica voor een aantal topsporters een onderdeel van de professionele logica die behoort bij de functie als topsporter. Vanuit de vijf typen hybriditeit die Skelcher en Smith (2015) onderscheiden, heeft de verbinding tussen de professionele en community logica in deze casus de meeste overeenkomsten met assimilatie. Ondanks de dominantie van de professionele logica is het grootste gedeelte van de geïnterviewden zich bewust van de maatschappelijke betekenis van hun functie als topsporter en houdt daar ook rekening mee. De geïnterviewden hebben gezamenlijk veel verschillende soorten maatschappelijke taken vervuld. Maatschappelijke activiteiten als clinics en presentaties assimileren langzaam binnen de professionele logica. Over het algemeen staan de geïnterviewden ervoor open om zich in te zetten voor de breedtesport en vinden ze het leuk om anderen te laten sporten en bewegen.

4.3 Professionele logica versus community logica

Na het achterhalen van de betekenissen van de geïnterviewden aan de professionele logica (§4.1) en community logica (§4.2), wordt in deze paragraaf behandeld hoe de twee logica's zich tot elkaar verhouden en welke spanningen ze met zich meebrengen. Het is hierbij de vraag wat de community logica betekent voor de professionele logica en hoe de topsporters de combinatie tussen deze logica's ervaren. De paragraaf wordt behandeld aan de hand van twee spanningen tussen elementen van beide logica's: 'routine versus maatschappelijke activiteiten' en 'resultaatgericht versus voorbeeldfunctie'.

4.3.1 Routine versus maatschappelijke activiteiten

Als het in mijn programma past, dan past het en dan doe ik het. En past het niet in programma, dan helaas (geïnterviewde 1).

De bovenstaande quote heeft betrekking op het inplannen van maatschappelijke taken en laat zien dat het trainingsprogramma daarbij leidend is. Omdat voor deze geïnterviewde de planning in eigen handen ligt, is de combinatie tussen topsport en maatschappelijke taken makkelijker te maken dan voor anderen. Ze ervaart meer vrijheid in het handelen naar de logica's. Toch is er één overeenkomst voor alle geïnterviewden: de professionele logica krijgt bij iedereen prioriteit in het schema. Dit resulteert voor het merendeel van de geïnterviewden ook in het afwijzen van maatschappelijke taken, indien de taak niet in het programma past. Eén van de ex-topsporters geeft aan dat tijdgebrek een reden is geweest om tijdens haar topsportcarrière te stoppen met haar ambassadeurschap voor een stichting:

Eigenlijk wil je meer doen, ja dat kwam er eigenlijk gewoon niet van qua tijd (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

De geïnterviewde topsporters geven aan dat als er een keuze gemaakt moet worden tussen een training of een maatschappelijke taak, dat de sport prioriteit dan heeft. Trainingen en wedstrijden mogen volgens hen niet ten koste gaan van een maatschappelijke taak als het geven van een clinic of presentatie. Eén van de geïnterviewde ex-topsporters omschrijft dat het voor haar niet eens een keuze was:

Als je in het buitenland zit voor het WK, ga je niet thuisblijven voor een clinic op een basisschool. Dat was voor ons een keuze die we niet eens hoefden te maken. Het was gewoon kijken in het schema, past het überhaupt (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

Ondanks de toenemende institutionele druk om maatschappelijke taken te vervullen heeft het merendeel van de topsporters dus ook handelingsvrijheid om met de druk om te gaan en keuzes te maken. Dit sluit aan bij het perspectief van embedded agency (Thornton & Ocasio, 2008). Het perspectief stelt echter ook dat individuen worden beïnvloed door de sociale omgeving. Mogelijk reproduceren topsporters het gedrag van de dominante professionele logica binnen het veld en worden ze daarbij beïnvloed door trainers. Zo constateren enkele topsporters dat er een bepaalde spanning is tussen trainers en maatschappelijke wensen vanuit sportorganisaties. De trainers stellen daarbij het sportieve belang voorop en vinden dat daar de volledige focus op zou moeten liggen. Daarbij proberen trainers en begeleidende staf de community logica en daarbij behorende maatschappelijke activiteiten zoveel mogelijk af te houden. Eén van de geïnterviewden omschrijft deze spanning binnen zijn sport:

Deze trainer heeft de focus op voetbal dus die vindt het niet prettig als mensen, als we een drukke periode hebben, dat er dan jongens een maatschappelijk project moeten doen zeg maar, wat ook tijd en energie kost. Want zo is het natuurlijk ook wel, weet je. En uiteindelijk zijn wij er om te voetballen, weet je. Dus ja, dat is een beetje een strijd weet ik (geïnterviewde 6).

Hoewel actoren gedrag reproduceren met bestaande institutionele logica, hebben ze ook de mogelijkheid om ze te vernieuwen en transformeren (Thornton & Ocasio, 2008). Ondanks dat de sport in de agenda prioriteit blijkt te hebben boven de maatschappelijke taken, probeert het grootste gedeelte van de geïnterviewden wel tot een oplossing te komen door bijvoorbeeld in overleg een nieuwe datum te plannen. Hieruit blijkt dat de topsporters waarde hechten aan de community logica, maar dat deze waarde minder is dan de waarde die ze hechten aan de professionele logica. De knelpunten in de combinatie van topsport en maatschappelijke taken worden met name ervaren bij topsporters met drukke trainingsschema's en een fulltime functie als topsporter. De professionele logica vormt hierbij een belemmering voor het integreren van de community logica. Eén van de geïnterviewden omschrijft dit als volgt:

Voorals we een druk schema hebben en daarnaast dit soort dingen moeten doen. Dus als we al heel veel trainen en als we weinig rust hebben en als ik dan weet van dan moeten we dit soort dingen doen terwijl ik eigenlijk full tijd met familie had kunnen spenderen of had kunnen slapen als ik heel moe ben, dan irriteert me dat wel. Het is eigenlijk vooral in de drukke periode (geïnterviewde 3).

Daarnaast blijkt dat geïnterviewden uit seizoensgebonden sporten worden gevraagd voor maatschappelijke taken op het moment dat zij midden in het wedstrijdseizoen zitten. Zo ervaaarde één van de geïnterviewden die de zomersport beachvolleybal beoefende, dat ze met name aanvragen kreeg voor het vervullen maatschappelijke taken in de zomer. In deze maanden zat ze echter in het buitenland voor de sport en werd er ook gevraagd om de fulltime functie van topsport van de professionele logica te vervullen. Het moment van de maatschappelijke taak is dus een belangrijke factor voor topsporters om de sport en maatschappelijke taak te combineren, blijkt uit de volgende quote:

Het is natuurlijk een seizoensgebonden sport. We zeiden wel ‘als je in de zaal wilt volleyballen, dan komen we in oktober een keer langs.’ Maar veel zeiden dan ‘we zoeken dan iemand anders want we gaan sowieso beachvolleyballen. Omdat het een seizoensgebonden sport is kom je vaak gewoon op een onmogelijk puzzel uit (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

Topsporters verbinden de professionele en community logica met elkaar door te zorgen voor een goede organisatie. De maatschappelijke taken worden voornamelijk ingepland buiten het wedstrijdseizoen, wanneer ze geen fulltime functie als topsporter bekleeden. Dit blijkt ook uit geïnterviewden die aangeven maatschappelijke taken vanuit sociale contacten of werkzaamheden te vervullen. Deze worden ingepland in de periodes buiten het wedstrijdseizoen. Toch hebben de meeste geïnterviewden drukke schema's en ervaren ze weinig tijd om vrij te maken voor andere dingen dan sport. Indien de intensiteit van het trainings- en wedstrijdprogramma toeneemt, wordt het nog moeilijker om te handelen naar de community logica. Dit blijkt ook uit de volgende quote:

Als jij bijvoorbeeld Europees voetbal speelt ofzo en heel veel wedstrijden door de week nog hebt, dan wordt het lastiger (geïnterviewde 7).

Ook blijkt dat veel geïnterviewden in de toekomst graag vaker maatschappelijke taken willen vervullen, maar dat de combinatie met topsport hierbij een belemmering kan zijn. Over het algemeen krijgt de professionele logica voor de geïnterviewden prioriteit boven de community logica. Indien er een druk schema is met meerdere trainingen of wedstrijden, focussen de geïnterviewden zich daarop en zitten zij er niet op te wachten om daarnaast nog maatschappelijke activiteiten te vervullen. Een ex-topsporter benoemt het gebrek aan tijd en de prioriteit aan de topsport als verklaring voor het geringe aantal maatschappelijke activiteiten tijdens haar topsportcarrière:

Topsport gaat altijd voor. (...) Een maatschappelijke taak is heel leuk, maar als het niet past dan is het geen enkel probleem om dat keihard aan de kant te douwen, tijdens mijn topsportcarrière hè. Omdat gewoon heel duidelijk was dat alles moest wijken eigenlijk voor training, de wedstrijden en rust. Ook als ik wist dat ik niet voldoende rust zou krijgen, deed ik het gewoon niet. Dus als dat niet paste zei ik zonder enige medelijden, ik kan niet. Of het moet op een ander moment. (...) Misschien de reden dat ik maar heel weinig heb gedaan tijdens mijn topsportcarrière is tijdgebrek (ex-topsporter, geïnterviewde 10).

De geïnterviewden hebben verschillende perspectieven op het vervullen van maatschappelijke taken tijdens de topsportcarrière. Het merendeel geeft aan dat het mooi is als de combinatie mogelijk is, zo lang het inpasbaar is in het trainingsschema. Een aantal vindt dat topsporters maatschappelijke taken niet actief moeten opzoeken. Indien topsporters worden gevraagd voor een taak is het volgens hen wel van belang om daar een goede afweging in te maken. Een aantal

geïnterviewde ex-topsporters is van mening dat de focus tijdens de topsportcarrière vooral op de topsport moet liggen. Eén van de geïnterviewden omschrijft dit als volgt:

Want je sport voor die carrière en je sport niet voor de maatschappelijke taken. Dus als je bezig bent met sport zou ik zeggen, ga vooral, je mag wel ambassadeur zijn van een sport, maar richt je vooral op die topsportcarrière. En het andere is allemaal secundair, ook de maatschappelijke taken (ex-topsporter, geïnterviewde 10).

Na de topsportcarrière is het volgens hen wel makkelijker om maatschappelijke taken te vervullen. Er is geen fulltime functie als topsporter meer en er is meer ruimte om iets terug te doen voor de maatschappij.

4.3.2 Resultaatgericht versus voorbeeldfunctie

Het tweede spanningsveld tussen beide logica's wordt behandeld aan de hand van de elementen 'resultaatgericht versus voorbeeldfunctie'. Zoals eerder besproken zijn de dagelijkse routines van de topsporters erop gericht om resultaten te behalen. In het verlengde van de focus op topsport en prestaties en de daarbij beschreven kenmerken als monomaan en egoïstisch, blijkt dat niet alle geïnterviewden rekening houden met de maatschappelijke betekenis van de functie van topsporter:

Niet echt, als ik eerlijk ben. Want het is toch voornamelijk op jezelf gericht. Topsport is heel egoïstisch. Je doet echt alles voor je prestatie (geïnterviewde 3).

Niet alle topsporters zijn maatschappelijke actief vanuit hun functie als topsporter en ook voor ex-topsporters is het niet vanzelfsprekend dat zij na de carrière maatschappelijke taken vervullen. Sommigen relateren de maatschappelijke betekenis die zij vervullen aan werkzaamheden. Zo geeft één van de geïnterviewden aan te werken bij een sport BSO en een andere geïnterviewde, tevens Paralympisch topsporter, is vanuit een professionele rol als rolstoelvaardigheidstrainer actief. Deze maatschappelijke activiteiten komen vaker voor bij de parttime topsporters en kunnen dan ook niet worden gezien als maatschappelijke activiteiten vanuit de professionele functie als topsporter. Deze parttime topsporters hebben meer vrijheid in het handelen naar de community logica.

Over het algemeen staan de geïnterviewden ervoor open om zich in te zetten voor de breedtesport en vinden ze het leuk om anderen te laten sporten en bewegen. Het merendeel van de geïnterviewden handelt echter niet vanuit zichzelf. Ze voelen zich niet altijd de aangewezen persoon om zich hiervoor in te zetten en ze moeten er wel voor worden gevraagd, blijkt uit de volgende quote:

Daar voel ik mij niet echt verantwoordelijk voor (...) Dat is ook iets wat uh, bijvoorbeeld vanuit de Nevobo worden wij dan gebruikt als team bijvoorbeeld om de breedtesport te stimuleren. En dat vind ik ook helemaal prima en dat is ook hartstikke leuk, maar het is niet zo dat ik zelf bijvoorbeeld op Facebook post van 'Wil jij op volleybal? Kom dan op zo'n open dag ofzo'. Nee, ik weet niet, daar ben ik niet echt zo mee bezig ofzo (geïnterviewde 3).

Uit de interviews blijkt verder dat de geïnterviewden een onderscheid maken tussen de voorbeeldfunctie binnen en buiten het veld. Tijdens de wedstrijden zijn de topsporters, op een enkele geïnterviewde na, meer bezig met de sport dan met de voorbeeldfunctie. Dit is te verklaren aan de hand van de theorie van Weber en Glynn (2006). In het specifieke frame - de wedstrijdssituatie - waarin de topsporter zich bevindt is de identiteit als professionele topsporter geladen met institutionele elementen vanuit de topsport, zoals het leveren van prestaties. Het frame in combinatie met de identiteit zorgt ervoor dat de verwachting van topsporters is dat ze presteren en daar ook naar handelen. Zo geeft een aantal geïnterviewden aan zich tijdens de wedstrijden volledig te focussen op een zo goed mogelijk resultaat en op deze momenten minder bewust te zijn van de voorbeeldfunctie. Dit blijkt uit de volgende quote:

In het veld ben ik wel fanatiek. Soms te fanatiek zeg ik zelf. Dat ik over het randje kan gaan (geïnterviewde 1).

De topsport elementen binnen de professionele logica leiden in dit geval het handelen van de topsporter tijdens de wedstrijden.

4.3.3 Resumé: professionele logica versus community logica

Uit de interviews blijkt dat de geïnterviewden een aantal spanningsvelden ervaren bij het vervullen van maatschappelijke taken binnen de functie als topsporter. Ten eerste ervaren ze een spanning rondom de organisatorische planning. Zo is professionele logica voor een aantal topsporters moeilijk te combineren met de community logica, omdat de professionele logica vraagt om een fulltime investering in de sport. Indien de geïnterviewden een keuze moeten maken geven ze de prioriteit aan het investeren in de topsport. Deze investering in de topsport - gericht op het verbeteren van het resultaat en het streven naar een zo hoog mogelijk niveau - is dominant binnen het organisatieveld van de topsport. De community logica is van secundair belang. Echter hebben topsporters als handelende actoren ook invloed op het institutionele veld en hebben veel geïnterviewden een positieve attitude ten opzichte van een aantal elementen van deze community logica. Ze staan dan ook open voor de assimilatie van een aantal elementen vanuit deze logica binnen hun identiteit als topsporter, mits het geen belemmering vormt voor de dominante professionele logica vanuit de topsport. Het tweede spanningsveld doet zich voor rondom de waarden van topsport en maatschappelijke taken. De focus op resultaten is geïnstitutionaliseerd als waarde van de professionele logica. Een aantal geïnterviewden handelt tijdens wedstrijden naar deze logica en is zich minder bewust van de community logica. Zo gaan een aantal topsporters tijdens trainingen en wedstrijden 'over het randje'. Dit komt niet overeen met de veronderstelde voorbeeldfunctie van topsporters en sluit aan bij de bevindingen van Skille (2011), die stelt dat de competitie dominant is binnen de sport en geen ruimte laat voor tegenstrijdige logica's. De dominante focus op de topsport blijkt in deze situatie voor aantal geïnterviewden een belemmering te zijn om rekening te houden met de maatschappelijke betekenis van topsport. Ook voelt niet elke topsporter zich verantwoordelijk om zich in te zetten voor de maatschappij. Het blijkt daarbij van belang te zijn dat organisaties topsporters hiervoor vragen.

4.4 Verbindingsmechanismen

Na het behandelen van de professionele logica en community logica en de spanningen daartussen, komen in deze paragraaf een aantal mechanismen naar voren die ervoor zorgen dat beide logica's zichtbaar zijn in het institutionele veld van de topsport. De mechanismen worden in dit hoofdstuk behandeld aan de hand van drie thema's: 'bekendheid', 'motivatie' en 'handelingsperspectief'. Het hoofdstuk laat een aantal kenmerken zien die een rol spelen in het verbinden van de logica's. Ook zorgen de mechanismen ervoor dat voor de ene topsporter de community logica een groter element is van de professionele logica dan voor de ander.

4.4.1 Bekendheid

Ten eerste blijkt bekendheid een belangrijke rol te spelen in de betekenissen die de geïnterviewden geven aan de professionele logica en community logica. Zo is bekendheid volgens de geïnterviewden van belang in hoeverre ze aanvragen ontvangen voor maatschappelijke taken. Minder bekende topsporters ontvangen minder signalen vanuit de sociale omgeving binnen het topsportveld. Ze hebben dan ook minder signalen om te verwerken en daar betekenis aan te geven. Daarmee is de bekendheid van belang in hoeverre de community logica een onderdeel uitmaakt van de professionele logica. Ook zijn niet alle geïnterviewden zich bewust van hun functie als topsporter. Het zijn van een bekend persoon blijkt voor sommige topsporters een belangrijke voorwaarde te zijn om zichzelf ook als een topsporter te zien. Geïnterviewden die een minder bekende sport beoefenen zien zichzelf niet altijd als een topsporter, ondanks de A- of B-status en het bijbehorende stipendium dat zij ontvangen vanuit NOC*NSF. Zoals eerder gesteld is de ontplooiingswaarde als topsporter een belangrijke voorwaarde voor het uitdragen van de

andere maatschappelijke waarden van topsport (Van Bottenburg et al., 2012). De betekenis van de topsporter kan veranderen naarmate de sporter bekender wordt, bijvoorbeeld door het spelen van een (inter)nationaal evenement en de bijkomende aandacht vanuit media. Zo gaf één van de geïnterviewden aan dat de betekenis van de functie van topsporter is veranderd na het meemaken van het WK:

Dat komt denk ik meer door de aandacht die je krijgt. Het stond bij ons heel veel in de krant. En dan komen allemaal mensen naar je toe en dan denk je 'oh, nu kunnen ze ineens wel ernaar vragen of nu hebben ze wel interesse er in, om dat je 'wereldkampioen' bent geworden. Dus, daardoor verandert het wel iets (geïnterviewde 1).

Dit sluit aan bij Van Bottenburg (1995), die stelt dat de mediatisering ook invloed heeft op de topsporters: "De televisiebeelden van Nederlandse prestaties tijdens grote wedstrijden en kampioenschappen maakten op een omvangrijk publiek grote indruk. Sommige topsporters groeiden daardoor uit tot nationale helden (Van Bottenburg, 1995, p. 15)."

Naast de professionele logica wordt ook de community logica door de geïnterviewden gekoppeld aan bekendheid. Zo benaderen organisaties topsporters vanuit de bekendheid om bijvoorbeeld ambassadeur te worden van een maatschappelijk project. De geïnterviewden stellen ook dat de impact van de topsporter op de doelgroep kan afhangen van de prestaties en het aantal behaalde medailles. Eén van de geïnterviewden vertelde dat kinderen anders naar haar keken toen ze de Paralympische medailles liet zien. Dit zorgt ervoor dat de kinderen meer waardering hebben en tegen de topsporter opkijken. De mate van bekendheid van de topsporter is volgens één van de geïnterviewden van belang bij het zijn van een inspiratiebron:

Hoe grotere speler je wordt, hoe meer je natuurlijk een voorbeeld kan zijn, hoe meer je een inspiratiebron kan zijn. Dus ja, ik beseft me dat altijd wel, ik heb me dat altijd wel beseft. En ik weet gewoon dat het belangrijk is om je daarvoor in te zetten (geïnterviewde 7).

Een minder bekende sport kan volgens een aantal geïnterviewden ook betekenen dat topsporters minder aanvragen krijgen om maatschappelijk actief te zijn. Zo vertelt één van de geïnterviewden dat ze voor haar topsport vaak actief is in het buitenland, waar ze relatief onbekend is ten opzichte van andere sporters. Volgens de geïnterviewde is dit ook een reden dat er in het buitenland geen belangstelling voor haar is om maatschappelijke activiteiten te verrichten. Voor de activiteiten worden sneller atleten uit het land waar ze actief is gevraagd. Ook een Paralympische topsporter denkt dat de geringe bekendheid van zijn sport meespeelt bij het geringe aantal aanvragen om maatschappelijk actief te zijn. In de visie van één van de ex-topsporters is dit een beperkte blik en zouden andere, minder bekende topsporters ook vaker gevraagd moeten worden om maatschappelijke taken te verrichten. De commerciële marktlogica vanuit organisaties speelt echter ook een rol, blijkt uit haar quote:

De bekende topsporters worden heel erg veel gevraagd voor hun voorbeeldfunctie. Maar ik denk dat er heel erg veel sporters zijn die net zoveel te vertellen hebben, alleen dat is dan minder aansprekend. Dus dat vind ik soms een beetje een vergeten groep en dat vind ik soms wel heel jammer om te merken. Want daar zit minstens zoveel in. Maar dat is gewoon, bekende topsporters zijn gewoon geld waard. Dat merk je ook, het is wel een beetje gecommmercialiseerd, vercommercialiseerd (ex-topsporter, geïnterviewde 10).

4.4.2 Motivatie: community en marktlogica

In hoeverre de topsporter maatschappelijke taken vervult en handelt vanuit de community logica, is ook afhankelijk van de motivatie om hierin te investeren. In deze paragraaf wordt er ingegaan op de motivatie en drijfveren van topsporters richting maatschappelijke taken. De paragraaf laat zien dat topsporters diverse redenen hebben om te handelen naar de community logica en de logica te verbinden met de professionele logica. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen motivatie vanuit intrinsieke en extrinsieke prikkels.

Bij enkele geïnterviewden blijkt de intrinsieke motivatie om maatschappelijke taken te vervullen erg duidelijk naar voren te komen. Dit blijkt niet alleen uit de woorden van de

geïnterviewden, maar ook uit het enthousiasme waarmee er wordt gepraat over maatschappelijke taken. Bij de meeste geïnterviewden uit zich dit in het vrijwillig of tegen een onkostenvergoeding vervullen van maatschappelijke taken. Het hebben van plezier, het bezorgen van een leuke middag aan anderen, het overbrengen van de sport, het enthousiasme van de groep en het samen werken naar een doel zorgen voor voldoening en motivatie om maatschappelijke taken te vervullen. Eén van de geïnterviewden, die als topsporter trainingen en clinics op vrijwillige basis vervult, omschrijft haar motivatie als volgt:

Ik vind kinderen hartstikke leuk. Daar ligt m'n passie en je sport overbrengen, dat is fantastisch (geïnterviewde 1).

Voor een aantal geïnterviewden blijkt het hebben van plezier de belangrijkste factor te zijn voor het vervullen van maatschappelijke taken. Eén van de geïnterviewden vertelt over zijn persoonlijke motivatie om ambassadeur te worden van een project. Daaruit blijkt dat hij het een mooi project vindt waarbij het specifieke doel van het project, het verhogen van de sportparticipatie voor mensen met een beperking, hem zeer aanspreekt. Hij vindt het dan ook belangrijk om zich hiervoor in te zetten:

Ja omdat gewoon veel invalide mensen die sporten gewoon niet. Er zijn veel minder mensen in verhouding met valide sporten. En ik denk dat dat best wel veranderd kan worden zeg maar. Sport is gewoon ontzettend mooi, het is gezond, het kan je heel veel brengen (geïnterviewde 13).

Voor een aantal geïnterviewden blijkt de motivatie om iets terug te geven of doen aan een bepaalde groep mensen een belangrijke rol te spelen om zich maatschappelijk in te zetten. Eén van de geïnterviewden geeft aan dat ze graag iets terug wil doen voor de omgeving waar ze is opgegroeid en dat ze haar naam heeft verbonden als ambassadeur van een project in deze omgeving. Over haar ambassadeurschap vertelt ze:

Het is natuurlijk wel leuk. Want ik heb het gevoel dat het, ook omdat het met de [regio A.] is, dat is natuurlijk wel leuk. Ook omdat ja, toch een beetje mijn roots, dat ik daar wel weer een beetje kan terughalen zeg maar, misschien wel kan teruggeven. Omdat ik er zo ver van verwijderd ben zeg maar, is het wel leuk dat ik daar op die manier toch nog enigszins van betekenis kan zijn (geïnterviewde 3).

Ook het iets teruggeven aan vrijwilligers motiveert één van de geïnterviewden om maatschappelijke taken binnen de vereniging te vervullen. Voor anderen is het inspireren van kinderen de belangrijkste motivatie om iets terug te doen voor de maatschappij. Eén van de ex-topsporters vertelt dat ze tijdens haar topsportcarrière een bedrijfje had waarbij ze clinics verzorgde. Dit bedrijfje was noodzakelijk om de topsport te bekostigen, omdat ze destijds nog geen volle ondersteuning van de bond kreeg. Daarbij gaf ze commercieel clinics aan bedrijven, maar vond ze het ook belangrijk om clinics aan kinderen te geven tegen een onkostenvergoeding. Over haar motivatie voor het geven van clinics aan kinderen op scholen voor een symbolisch bedrag vertelde ze:

Nou ik denk wel dat je daar gewoon, ja als voorbeeldfunctie en iets voor de samenleving te doen. Om maar iets terug te kunnen doen of iets te laten zien, kinderen te inspireren (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

Voor een andere ex-topsporter blijkt het behouden van de bekendheid in zijn regio ook mee te spelen in de afweging om maatschappelijke taken te vervullen. Naast de intrinsieke motivatie van het geven van clinics speelde dit voor hem ook mee. Daarnaast blijkt voor enkele geïnterviewden het promoten van de sport een belangrijke motivatie te zijn om clinics en presentaties te geven. De promotie van de sport en de persoonlijke drive om de sport te promoten en onder de aandacht te brengen komt sterker naar voren bij een aantal geïnterviewde Paralympische topsporters. Ook voor de wat meer onbekende sporten speelt het promoten van de sport een rol. Eén van de geïnterviewden omschrijft dat maatschappelijke taken ook een manier zijn om haar sport onder de aandacht te brengen:

Met 'Toppers bij jou op school' krijg je gewoon de gelegenheid dat je bij een school komt. Maar zat je daar niet bij, waren er heel veel scholen die niet van het bestaan afweten van paravolley (geïnterviewde 9).

Sommige geïnterviewden halen motivatie om maatschappelijke taken te vervullen uit de ambitie om daar uiteindelijk een baan aan over te houden. Eén van de geïnterviewden oriënteert zich ook al op zijn maatschappelijke carrière. De geïnterviewde heeft daarbij een wens om na zijn carrière zijn passie voor sport te combineren met maatschappelijk verantwoord ondernemen. De geïnterviewde blijkt al na te denken over na zijn carrière, waarin maatschappelijke taken een belangrijke rol spelen, blijkt uit zijn quote:

Waar ik ook verder denk van 'hoe kan ik straks na Rio, of misschien wel na Tokio, ik weet het niet, hoe dat allemaal gaat lopen, een maatschappelijk iets maken'. Waardoor ik uiteindelijk wel in de sport betrokken blijf, maar dat ik ook wel mezelf financieel kan blijven voeden met sport, want ja, dat is wel iets waar mijn passie wel ligt (geïnterviewde 8).

Naast de intrinsieke motivatie blijken ook vergoedingen bij enkele geïnterviewden van belang te zijn om maatschappelijke taken te vervullen. Zij vinden het belangrijk om een vergoeding te ontvangen voor het vervullen van een maatschappelijke taak en halen daar motivatie uit. De extrinsieke prikkel in de vorm van een financiële vergoeding zorgt ervoor dat zij de professionele en community logica met elkaar verbinden. Een aantal geïnterviewden geeft aan dat ze voor het geven van een clinic of presentatie een vergoeding ontvangen en een aantal vervult zowel maatschappelijke als commerciële clinics. Het vrijwillig vervullen van maatschappelijke taken, het vragen van een vergoeding of het commercieel inzetten van de topsportstatus bij maatschappelijke taken blijkt een actueel onderwerp te zijn bij een aantal geïnterviewden. De status als topsporter kan volgens een aantal geïnterviewden ook financieel een voordeel brengen. Zo kunnen topsporters volgens een geïnterviewde meer geld vragen voor een presentatie dan 'Jan om de hoek'. Hij is van mening dat de topsport functie en het vragen van hogere tarieven op deze manier bijdraagt aan de maatschappelijke functie. Hieruit blijkt dat het vervullen van maatschappelijke taken niet alleen voor organisaties en bedrijven een commerciële marktlogica heeft, maar ook topsporters kunnen gedreven worden door financiële prikkels. Eén van de geïnterviewden vraagt zich af wat de drijfveer is voor het vervullen van maatschappelijke taken bij deze topsporters:

Als je ervoor betaald krijgt, wat is dan jouw drijfveer, dat je ervoor betaald wordt of dat jij denkt van hé, dat vind ik belangrijk. Dat vind ik zelf persoonlijk een beetje schimmig worden. Kijk roeien word je gewoon nooit betaald, ja dat is gewoon. Roeien is ook gewoon geen professionele sport. Het enige wat wij kregen wat heel prettig was, natuurlijk het stipendium. Maar daar moesten we het gewoon mee doen. Dus we studeren of we werkten ernaast om daarnaast ook nog andere dingen te doen, ja dat ging gewoon niet. En als je een bekende sporter bent, ja dan heb je ook wat meer geld. Dan krijg je gewoon geld voor promotionele activiteiten (ex-topsporter, geïnterviewde 10).

Ook worden soms clinics door topsporters gegeven om commerciële redenen. Bij deze geïnterviewden blijkt de marktlogica meer naar voren te komen. Ze vragen een vergoeding voor het geven van een presentatie of houden een presentatie als onderdeel vanuit een sponsorcontract:

Daar wil ik ook een vergoeding voor hebben, vaak deed ik het allemaal een beetje op uh, ja hoe noem je dat, vrijwillige basis. En daar moet ik wel een beetje vanaf omdat ik zelf ook, ik ben serieus een hoop geld kwijt aan onderdelen en hoe ik mijn sport wil aanpakken. Dus dan mag daar ook af en toe wel wat financieels voor terugkomen (geïnterviewde 8).

Eén van de geïnterviewden, momenteel werkzaam bij NOC*NSF, vertelt over een project waarbij voormalig topsporters zich kunnen aanmelden om wat terug te doen voor de maatschappij. Ze constateert dat veel bedrijven opzoek zijn naar topsporters om ze in te zetten bij activiteiten, maar daarvoor geen budget beschikbaar hebben. Ze vindt dat bedrijven niet altijd van voormalig topsporters mogen verwachten dat ze alle maatschappelijke taken vrijwillig vervullen:

Als het echt een heel klein iets is, dan mag je best een sporter vragen om mee te doen gewoon uit goodwill en voor niets. Maar als er een evenement voor tig duizend euro opgezet wordt en 'o ja we zoeken ook nog een grote sporter voor het lintje doorknippen en om het gezicht te zijn van'. Ja sorry, maar dan moet je toch ook wel een bedrag voor die sporter reserveren. Ook al is het misschien ook maatschappelijk. Want wij doen hier op kantoor ook heel veel maatschappelijke dingen, maar dat doen we ook vanuit ons werk. Dus heeft het dan ook een beetje, commercieel niet, ja misschien wel commercieel. Want je kan niet alles vragen aan een sporter (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

4.4.3 Handelingsperspectief

Als derde mechanisme wordt het handelingsperspectief behandeld. De topsporter is één van de actoren binnen het institutioneel veld van de topsport. Binnen dit veld worden zij beïnvloed door institutionele logica's, maar de topsporter kan als handelende actor zelf ook invloed uitoefenen op het veld. Ze zijn een onderdeel van een context waar ze zelf ook aan kunnen bijdragen. Dit uitgangspunt van de institutionele logica benadering volgens Thornton en Ocasio (2008), in het theoretisch perspectief benoemd als embedded agency, wordt in deze paragraaf verder behandeld. De paragraaf laat zien dat het handelingsperspectief van topsporters een belangrijk mechanisme is dat een rol speelt bij het verbinden van de logica's.

Het grootste gedeelte van de geïnterviewden vindt dat het vervullen van maatschappelijke taken bij de functie van topsporter hoort. Ondanks dat topsporters verschillende attitudes hebben tegenover maatschappelijke taken, vinden ze bijna allemaal dat dit bij de status als topsporter hoort. De norm van de maatschappelijke verantwoordelijkheid die behoort bij de professionele logica als topsporter verbindt beide logica's met elkaar. Dit blijkt uit de volgende quote:

Je hebt een bepaalde status gekregen in het korfbal en daar moet je mee dealen, zo simpel is het. Daar horen gewoon dingen bij, en dat is dan ook een pagina op Facebook en clinics geven en van alles. Op zich vind ik het niet erg, maar als ik het niet zou hoeven, dan zou ik het niet doen (geïnterviewde 1).

Andere geïnterviewden zien zichzelf als een uithangbord om de sport te promoten en vinden dat zij daarom ook maatschappelijke taken en clinics moeten vervullen. Op deze manier krijgt de sport positieve aandacht. Dit zien zij als een onderdeel van de functie als topsporter. Eén van de geïnterviewden omschrijft dit als volgt:

Je bent een uithangbord van je sport. En dat uithangbord moet je ook laten zien, vind ik. Op die manier laten zien, je kan jezelf promoten, laten zien hoe goed ik ben. En je zet jezelf gewoon op de kaart, van 'oh, ik heb een clinic van die en die gehad, echt heel gaaf'. En dan komt er weer een foto of iets voorbij. Zo zet je jezelf gewoon op de kaart. En dat is zeker in deze kleine sport is dat heel belangrijk (geïnterviewde 1).

Een aantal geïnterviewden geeft aan dat de maatschappelijke taken niet zijn vastgelegd in een contract, maar dat zij zich wel bewust zijn van het belang om zich daarvoor in te zetten vanuit de professionele logica als topsporter. Zo geeft één van de geïnterviewden aan zich vanuit zijn functie als professional ook maatschappelijk in te zetten als hij daarvoor door de club wordt benaderd. Ze geven daarbij aan dat er geen onderscheid wordt gemaakt in de maatschappelijke taken. Clinics, presentaties, ziekenhuisbezoeken en sponsorbijeenkomsten behoren volgens hen allemaal bij de functie als topsporter. Opvallend is dat één van de geïnterviewde ex-topsporters wel onderscheid maakt in de maatschappelijke taken die ze aanneemt. Als ex-topsporter heeft ze meer handelingsvrijheid om een invulling te geven aan de community logica. Daarbij ervaart ze minder institutionele druk vanuit de professionele logica en marktlogica, blijkt uit haar quote:

Als ik nu een aanvraag krijg voor een clinic (vanuit een bedrijf, red.), dan zeg ik 'ja tis goed'. Ook al kan ik er duizend euro voor krijgen, dan doe ik het niet. Tenzij ik een bedrijf al ken ofzo. Maar als een school mij nu vraagt, dan kijk ik wel in mijn agenda. Of een vereniging of de school waar mijn vriend werkt. Maar als een bedrijf zegt 'ja, we gaan volleyballen, kom even', dan denk ik van 'ja, succes'. Voor mij zit daar wel een onderscheid in (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

Eén van de topsporters geeft meerdere redenen aan waarom ze het belangrijk vindt om maatschappelijk actief te zijn. Opvallend daarbij is dat ze het ook als een taak ziet om als topsporter iets terug te doen voor de financiering die ze ontvangt, blijkt uit haar quote:

Omdat je toch ook, nou, je toernooien, trainingen, dat wordt toch gefinancierd. Ik vind toch ook dat je daarvoor wat terug mag doen. En ik vind het gewoon heel belangrijk. Het aangepast sporten, de Paralympische Spelen, is allemaal nog niet zo bekend bij kinderen en volwassenen. En ja, ik vind dat dat gewoon bekender gemaakt moet worden. En dat dat ook topsporters zijn dat je daar ook ontzettend veel plezier in kan beleven (geïnterviewde 9).

Ook andere geïnterviewden hebben het gevoel dat het bij de functie als topsporter hoort om wat terug te doen voor anderen. Het gaat daarbij niet alleen om het leveren van prestaties, maar ook maatschappelijke taken behoren volgens hen bij de functie als topsporter.

Bij een aantal geïnterviewden blijkt het vervullen van maatschappelijke taken zelfs verplicht te zijn. Dit kan worden gezien als een ontwikkeling van de laatste jaren. Eén van de geïnterviewde ex-topsporters geeft aan dat maatschappelijke taken bij de Olympische Spelen in 1996 en 2000 nog niet waren opgenomen in een contract. Het tekenen van contracten werd volgens haar pas een thema vanaf de Olympische Spelen in Athene. Momenteel hebben een aantal topsporters bij de club, bond of sportorganisatie getekend om zich in te zetten voor maatschappelijke activiteiten. Door enkele geïnterviewden wordt daarbij een vergelijking gemaakt met het portretrecht, waarvoor ook is getekend dat de desbetreffende organisatie het portret mag gebruiken voor bepaalde doeleinden. Ook geeft een aantal geïnterviewden aan dat het niet verplicht is om maatschappelijke taken te vervullen, maar omschrijven ze dat er eigenlijk geen keuze is. Ze worden ingedeeld voor een maatschappelijke taak en moeten dit vervolgens uitvoeren. Daarmee is de community logica bij deze topsporters een element van de professionele functie als topsporter vanuit het regulatieve mechanisme. De topsporter blijkt daarin geen stem te hebben:

Er wordt gewoon gezegd van, bij promotionele activiteiten of maatschappelijke activiteiten word je geacht aanwezig te zijn. Dus Nevobo kan in principe zoveel plannen als ze willen. Daar hebben we eigenlijk niet echt een zegje in zeg maar (geïnterviewde 3).

Enkele geïnterviewden hebben geen enkele zeggenschap over de maatschappelijke activiteiten waarbij zij worden ingezet als uithangbord. De programma's worden gestuurd door de organisatie, waarbij er door organisaties vaak wel rekening wordt gehouden met het trainingsschema. Hieruit blijkt weer de nadruk op competitie binnen de sport (Skille, 2011). Eén van de geïnterviewden ervaart het niet als een probleem dat hij als micro-actor binnen het topsportsysteem geen invloed heeft op de maatschappelijke activiteiten waarbij hij aanwezig dient te zijn:

Ik ben heel flexibel eigenlijk. En goed, die inschatting wordt ook gemaakt door de mensen waarvoor je wordt ingezet, die je inzetten eigenlijk. Die schatten natuurlijk ook in 'oké, dat kan hij bijvoorbeeld goed of hij loopt al wat langer mee, hij doet de wat zwaardere dingen en de wat luchtige dingen doen dan de wat jongere jongens bijvoorbeeld'. Dus zo wordt er natuurlijk wel rekening mee gehouden (geïnterviewde 7).

Bij geen van de geïnterviewden is het aantal te vervullen activiteiten vastgelegd in de contracten met een club, bond of organisatie. Het gaat met name om een algemene omschrijving. Eén van de geïnterviewden, waarbij in het contract is opgenomen dat hij zich moet inzetten voor maatschappelijke activiteiten vanuit de club, geeft aan dat het voor hem niet uitmaakt dat de

maatschappelijke taken in het contract zijn opgenomen. Wel kan dit voor anderen betekenen dat ze anders geen maatschappelijke taken meer vervullen, geeft hij aan:

Voor mij persoonlijk niet, maar dat zou wel voor jongens.. als je contractueel weet hoe je ervoor staat en wat je werkzaamheden precies zijn en dat ontbreekt. Dan zou je in principe een situatie kunnen hebben, dat je het weigert zeg maar. Of dat je je daar niet voor gaat inzetten. Dus, het lijkt me wel handig omdat in ieder geval te vermelden in je contract (geïnterviewde 7).

Ook is aantal topsporters verplicht om maatschappelijke taken te vervullen als onderdeel van een sponsorcontract met een sponsor. Hierbij zijn vaak wel specifieke aantallen opgenomen, zoals het verzorgen van twee of drie clinics per jaar als onderdeel van het contract. Een aantal geïnterviewden vindt dat maatschappelijke taken niet opgenomen hoeven te worden in een contract. Ze vinden dat de motivatie vanuit de topsporters zelf moet komen en dat het niet ten koste mag gaan van de topsportcarrière. Hieruit blijkt dat er bij enkele topsporters een spanning ontstaat tussen de professionele logica en community logica. Eén van de geïnterviewden ziet dan ook liever niet dat maatschappelijke taken in het contract worden opgenomen:

Ik train bijvoorbeeld om naar Rio te gaan en ik stop niet al mijn energie hierin om daarnaast kinderen aan het volleyballen te krijgen. Dat is een leuke bijkomstigheid als dat zou kunnen en als het goed zou uitkomen. Maar als het in een contract staat dat ik dat moet doen, daar zou ik niet vrolijk van worden (geïnterviewde 3).

Anderen vinden het geen probleem dat maatschappelijke taken worden vastgelegd in een contract. Eén van de geïnterviewden, waarbij het in het contract is opgenomen dat ze zich moet inzetten voor maatschappelijke activiteiten vanuit de bond, vindt het prima dat dit is vastgelegd zo lang het in overleg gaat. Ook kan een contract volgens een aantal geïnterviewden helpen om de verwachtingen naar elkaar uit te spreken. Met name bij een ambassadeurschap is het volgens één van de geïnterviewden belangrijk om elkaars verwachtingen naar elkaar op papier te zetten. Het kan volgens haar ook handig zijn om het in contract op te nemen, ook al is de taak op vrijwillige basis. Bij het vastleggen van waarden vanuit de community logica in het contract worden wel een aantal kanttekeningen geplaatst. Zo vindt één van de geïnterviewden dat er wel gekeken moet worden naar kwaliteiten en wensen van topsporters op het gebied van maatschappelijke taken, zodat iedereen kan doen wat zij leuk vinden. Ook zien geïnterviewden die voor een contract zijn een meerwaarde in de formele vastlegging van de activiteiten. Dit kan volgens een aantal geïnterviewden helpen als werkervaring op je cv en bij sollicitaties. Eén van de topsporters vindt het redelijk om vrijwillig maatschappelijke taken te vervullen, zo lang dit niet ten koste gaat van zijn inkomen:

Als ik door een maatschappelijk project niet zou kunnen werken en ik heb wel mijn inkomen nodig, dan wordt het een ander verhaal natuurlijk. Ik hoef er geen vergoeding voor te hebben, maar wel als het ten koste gaat van mijn andere inkomen zeg maar (geïnterviewde 13).

4.4.4 Resumé: verbindingsmechanismen

Bij de vraag in hoeverre de community logica een onderdeel uitmaakt van de professionele logica van topsporters spelen een aantal mechanismen een rol. Ten eerste is de bekendheid van belang. Zo zijn bekende topsporters - vanuit de relatief meer bekende mediasporten - zich meer bewust van de professionele functie als topsporter en worden ze vaker gevraagd voor maatschappelijke taken. Volgens een aantal geïnterviewden heeft dit mogelijk te maken met het feit dat bekende namen meer geld waard zijn. Hierbij speelt de commerciële marktlogica vanuit organisaties een rol. Het tweede mechanisme heeft betrekking op de motivatie van topsporters om te investeren in de maatschappelijke taken. Enkele topsporters zijn intrinsiek gemotiveerd om zich in te zetten voor de gemeenschap en handelen hiernaar, gedreven door plezier of het promoten van de sport. Anderen halen de motivatie voor de investeringen in de community logica uit extrinsieke prikkels, zoals financiële vergoedingen. Dit mechanisme laat zien dat er verschillende drijfveren voor topsporters zijn om te handelen naar de community logica. Beide motivaties kunnen leiden tot het samenbrengen van de professionele en community logica. Het is daarbij van belang dat de

topsporter het nut van de maatschappelijke taak - het hebben van plezier, het promoten van de sport of het ontvangen van een vergoeding - om te investeren hierin ziet. Het derde mechanisme dat speelt bij het verbinden van de professionele en community logica heeft betrekking op het karakter waarin de maatschappelijke taken plaatsvinden: als norm of verplichting. Het vastleggen van maatschappelijke taken in een contract blijkt een actueel onderwerp te zijn voor enkele geïnterviewden. Uiteindelijk vindt het merendeel dat er wel iets vastgelegd mag worden, zo lang dit niet ten koste gaat van de topsportprestaties. Anderen vervullen maatschappelijke taken omdat het 'erbij hoort' of omdat het al is vastgelegd in het contract. Ze accepteren dat de community logica - door de geïnterviewden met name geassocieerd met de voorbeeldfunctie en het vervullen van maatschappelijke taken - bij de professionele functie als topsporter behoort. Ze vinden het een taak om 'iets terug te doen voor de maatschappij' vanuit de functie die ze vervullen en de vergoedingen - inkomsten via de club of het stipendium - die ze direct of indirect ontvangen. Opvallend daarbij is dat ze zelf wel handelingsvrijheid willen behouden en dat niet alles tot in de details wordt vastgelegd. Ook is het van belang dat organisaties rekening houden met wensen en kwaliteiten van topsporters.

4.5 Effecten community investering op professionele logica

Deze laatste paragraaf in het bevindingenhoofdstuk biedt een aantal inzichten in de effecten van het investeren van topsporters in maatschappelijke taken. De effecten hebben betrekking op de praktische implicaties van het onderzoek en zijn minder analytisch van aard. Waarbij in de vorige paragrafen een aantal spanningsvelden aan bod kwamen, blijkt dat maatschappelijke taken ook een aantal (positieve) effecten kunnen hebben op de professionele logica. De effecten hebben in een aantal gevallen betrekking op de ontplooiingswaarde van de topsporter: de carrière als topsporter waarbij ze zich ook persoonlijk en maatschappelijk ontwikkelen. De investeringen in de community logica laden de professionele logica met nieuwe betekenissen. De belangrijkste thema's die daarbij besproken worden zijn 'persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden', 'de spiegelbeeldfunctie', 'bewustwording' en 'maatschappelijke carrière'.

Persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden

Ten eerste kunnen maatschappelijke taken een bijdrage leveren aan de persoonlijke ontwikkeling en het verbeteren van specifieke vaardigheden. Zo geeft een aantal geïnterviewde topsporters aan bepaalde vaardigheden te hebben ontwikkeld dankzij maatschappelijke taken. Dit blijkt uit de quote van één van de geïnterviewden:

Ik merk wel dat ik het enthousiaster over kan brengen en dat ik meer een open persoon zeg maar ben geworden (geïnterviewde 1).

Een aantal geïnterviewden geeft aan dat ze meer zelfverzekerd zijn om voor een groep te staan dankzij het vervullen van maatschappelijke taken. Daarbij geven ze ook aan presentatievaardigheden te hebben ontwikkeld. Ook het leren omgaan met mensen wordt door één van de geïnterviewden benoemd als een effect. Daarnaast blijkt dat het vervullen van een maatschappelijke taak bij een specifieke doelgroep een leerervaring kan zijn. Zo gaf één van de geïnterviewden aan veel te hebben geleerd van een clinic met blinde kinderen. Deze ervaring gaf haar nieuwe inzichten over soorten blindheid en wat blinde kinderen allemaal kunnen ondanks de visuele beperking. Ook zijn er enkele geïnterviewden die het plezier voorop stellen bij de maatschappelijke taak. Voor één van de geïnterviewden betekent het plezier in de maatschappelijke taken zelfs dat hij rijker leven heeft. Naast het ontwikkelen van specifieke vaardigheden en het hebben van een rijker leven geeft een aantal geïnterviewden aan dat de maatschappelijke taken ook van belang zijn voor de persoonlijke ontwikkeling. Eén van de geïnterviewden omschrijft de effecten van de maatschappelijke taken als volgt:

Ja geleerd, verder ontwikkeld. Interesse hebben in mensen denk ik. En openstaan voor dingen, meer dat soort dingen denk ik. Tevreden zijn hoe je het zelf eigenlijk hebt (ex-topsporter, geïnterviewde 12).

Topsportprestaties; spiegelbeeldfunctie

Naast de persoonlijke ontwikkeling en het verbeteren van vaardigheden kunnen maatschappelijke taken ook een effect hebben op de topsportprestaties. Een aantal geïnterviewden is echter van mening dat de maatschappelijke taken moeilijk te vertalen zijn naar de topsport. Zo omschrijft één van de geïnterviewden:

Je hebt niet zozeer zoiets wat ik meeneem in het veld ofzo, of in de training. Want dat ligt een beetje ver uit elkaar heb ik het idee, dat neem je niet echt mee (geïnterviewde 3).

Ondanks dat het grootste gedeelte van de geïnterviewden de verbinding tussen maatschappelijke taken en topsportprestaties niet kon maken, kunnen maatschappelijke taken topsporters wel motiveren. Zo omschrijft één van de geïnterviewden dat de maatschappelijke taken een positief effect hebben gehad op de topsportprestaties:

Ze geven me in ieder geval een hoop kracht. Als je met kinderen werkt en je ziet ze vooruitgaan of je ziet ze groeien, je kan ze iets leren, ja dat is iets, bij mij geeft dat iets heel motiverends en stimulerend. Het geeft me ook wel een drive om misschien nog beter ook dingen uit mezelf te halen: een spiegel (geïnterviewde 2).

De spiegelbeeldfunctie komt bij meerdere geïnterviewden naar voren als een effect van de maatschappelijke taken. Ook het even 'in de realiteit staan' en het 'in perspectief zetten' van dingen in het leven zijn volgens de geïnterviewden effecten van maatschappelijke taken. Enkele topsporters geven aan de effecten van de maatschappelijke taken ook mee te nemen naar de topsportcarrière. Zo omschrijft één van de geïnterviewden:

We hebben wel echt van die momentjes dat je denkt, als je zelf drie toernooien verloren hebt en je zit in zak en as. En er staan allemaal kinderen voor je neus, dan denk je 'oh wat geweldig'. En het boeit allemaal niet of je hebt gewonnen of verloren want het is gewoon leuk. Dan denk je wel 'oh ja, het moet ook leuk zijn. Daarom ben je zelf ook ooit begonnen en wilde ik hiermee door.' Dus dat is denk ik wel, voor een hoop sporters kan dat wel een goede wake-up call zijn af en toe (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

Topsporters leven soms in een tunnel. Een maatschappelijke taak kan ook een belangrijke functie hebben om even uit de tunnel te stappen. Opvallend is dat het effect van de spiegelbeeldfunctie en het leren relativeren bij beide geïnterviewde profvoetballers sterk naar voren komt. Eén van de geïnterviewden gaf als voorbeeld een effect van het bezoeken van een ziekenhuis als topsporter:

Ik vind het heel heftig. Het zet de dingen wel in perspectief. (...) Dan wordt er af en toe geklaagd, omdat we moe zijn, omdat we te hard hebben getraind. Ja, dat is dan, dat valt dan in het niet wat je daar ziet zeg maar (voetballer, geïnterviewde 6).

Daarnaast kunnen maatschappelijke taken zorgen voor een positief gevoel. Dit gevoel wordt door één van de geïnterviewden omschreven als 'iets goeds doen, wat niet voor je eigen gewin is'. Voor anderen hebben de maatschappelijke taken ervoor gezorgd dat ze zich nog meer bewust zijn van het voorrecht om een topsporter te zijn. Zo kunnen de maatschappelijke taken voor extra waardering zorgen voor de functie die ze bekleden. Eén van de geïnterviewden omschrijft het effect als volgt:

Voor jezelf zorgt het voor een stukje besef, dat je denkt van 'blij zijn dat je gezond bent en dat je juist met je lijf die dingen mag doen. Als je naar de [revalidatiecentrum H.] gaat, waar je schrijnende gevallen tegenkomt of naar het [ziekenhuis W.], ja dat zet de dingen zo in perspectief. Dus dat is ook goed voor je als mens zijnde denk ik, om te weten dat je bevoorrecht bent zeg maar (geïnterviewde 6).

Bewustwording van community logica

Het vervullen van de maatschappelijke taken kan ervoor zorgen dat topsporters zich bewust worden van de maatschappelijke rol die topsporters kunnen vervullen. Voor één van de

geïnterviewden betekende het geven van clinics dat ze zich bewust was geworden van haar voorbeeldfunctie naar kinderen:

Door die clinics beseft je maar meer hoeveel kinderen het leuk vinden en hoeveel ze ernaar kijken. (...) En dan denk je, ja je moet het wel gewoon een beetje binnen de perken houden. Dan ben ik daar zelf niet zo heel erg van om heel erg uit m'n slof te schieten, maar ik denk dat je daar wel bewuster van wordt. Wat voor rol je hebt als topsporter, ook in het veld (geïnterviewde 4).

Maatschappelijke taken kunnen dus een functie hebben bij het internaliseren van de community logica binnen de professionele logica. Zo realiseert een aantal geïnterviewden zich door het vervullen van maatschappelijke taken beter wat voor impact ze kunnen hebben op de maatschappij en passen ze het gedrag aan. Door de maatschappelijke taak en de impact daarvan realiseren ze zich dat ze als topsporters een boodschap kunnen overbrengen aan anderen. Eén van de geïnterviewden benoemt daarbij het bewustzijn dat topsporters mensen kunnen beïnvloeden op het gebied van gezondheid en beweging. Ook kan de bewustwording weer een stimulans zijn om de volgende keer de taak weer te vervullen, geeft één van de geïnterviewden aan:

Je beseft gewoon echt wel dat je, vooral als je een dag bent geweest, wat je kan doen zeg maar. En dan weet je het voor de volgende keer, weet je het weer waar je het echt voor doet (geïnterviewde 7).

Maatschappelijke carrière

Ten slotte blijkt dat maatschappelijke taken volgens de geïnterviewden ook een functie kunnen hebben voor je maatschappelijke carrière, door NOC*NSF ook wel aangeduid als tweede carrière (NOC*NSF, 2015). Eén van de geïnterviewden omschrijft dat maatschappelijke taken een rol kunnen spelen hierbij omdat je op deze manier werkervaring opdoet en een curriculum vitae opbouwt:

Als jij aan het eind van je topsportloopbaan al een soort cv opbouwt met dingen die je óók gedaan hebt, bijvoorbeeld een clinic of het verzorgen van een presentatie bij jullie op school of meegedaan hebben met een sponsorloop in Utrecht, ja dat zijn ook van die dingen, dan werk je eigenlijk al aan je cv waardoor je laat zien dat je iets meer was dan alleen die topsporter die puur z'n dingentjes deed. En dat denk ik dat dat sowieso goed is voor je latere carrière (ex-topsporter, geïnterviewde 12).

Als topsporters na de topsportcarrière in een branche buiten de topsport willen werken, kunnen topsporters al werkervaring opdoen tijdens de topsportcarrière. Volgens één van de geïnterviewden heeft dit een grote meerwaarde. Zo kunnen de maatschappelijke taken ook een functie hebben voor de maatschappelijke carrière. Sommigen geven aan dat maatschappelijke taken ook kunnen dienen als oriëntatie op de tweede carrière. Ze kunnen een eerste kennismaking met het werk betekenen. Ook kunnen topsporters door middel van het vervullen van maatschappelijke taken hun sociale netwerk uitbreiden. Dit netwerk kan handig zijn bij de maatschappelijke carrière, volgens één van de geïnterviewden:

Je houdt er voor je eigen maatschappelijke carrière ook gewoon een hoop contacten aan over. Bijvoorbeeld sponsoren, ook via clinics, ook via die kinderen kom je iemand tegen bij wijze van spreken die een bedrijf heeft voor een stage of iets anders (geïnterviewde 4).

Eén van de ex-topsporters geeft aan dat maatschappelijke taken hebben bijgedragen aan het ontwikkelen van specifieke vaardigheden, waar ze in haar maatschappelijke carrière nog steeds profijt van heeft:

Ik denk als ik geen clinics gegeven zou hebben, zowel maatschappelijk als commercieel gezien, dan had ik daar ook nu later met presentaties geven voor m'n werk, had ik daar veel meer tegenop gezien (ex-topsporter, geïnterviewde 11).

4.5.1 Resumé: effecten community investering op professionele logica

Deze paragraaf laat zien dat investeringen vanuit de community logica positieve effecten kunnen hebben op topsporters. Zo kunnen zij zich persoonlijk ontwikkelen of specifieke vaardigheden verbeteren door middel van maatschappelijke taken. Daarnaast zien de geïnterviewden in de maatschappelijke taken een spiegelbeeldfunctie, waarmee ze even uit de tunnel van de topsport kunnen stappen. Dit geeft ze een goed gevoel. Ook stellen de geïnterviewden dat maatschappelijke taken kunnen bijdragen aan de eigen maatschappelijke carrière. De effecten van de community investeringen benadrukken de waarde en het nut van het vervullen van maatschappelijke taken voor de topsporter zelf en dragen daarmee bij aan het verbinden van de twee logica's.

5. Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de conclusies van het onderzoek weergegeven en discussiepunten aangedragen. Ten slotte worden er aanbevelingen gedaan richting topsportorganisaties en geïnteresseerden die betrokken zijn bij de organisatie en uitvoering van programma's waarbij topsporters worden ingezet voor maatschappelijke doeleinden.

5.1 Conclusie

De conclusie wordt behandeld aan de hand van de theoretische en empirische deelvragen van het onderzoek. Ze leiden tot het beantwoorden van de centrale vraagstelling van het onderzoek:

Welke spanningen ervaren (ex)topsporters tussen de professionele logica en community logica en hoe verbinden zij deze met elkaar?

Inzichten vanuit de literatuur (theoretische deelvragen 1, 2 en 3)

Vanuit de literatuur blijkt dat topsporters steeds vaker worden ingezet voor programma's om de sportparticipatie te beïnvloeden en vervullen zij ook liefdadigheidsactiviteiten, zoals het bezoeken van kindziekenhuizen. De community logica heeft daarmee ook de sportsector betreden en de rolmodelfunctie maakt in toenemende mate onderdeel uit van de carrière van de topsporter. Desondanks is er nauwelijks wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de betekenissen die topsporters geven aan deze maatschappelijke taken en de mogelijke consequenties van het vervullen van maatschappelijke taken op de functie van topsporter.

Professionele logica (empirische deelvraag 4)

In het eerste resultatenhoofdstuk is zichtbaar gemaakt welke betekenissen de topsporters geven aan de professionele logica. De geïnterviewden associëren de professionele logica met kenmerken die voortkomen uit de waarden en normen van de topsport. Dit uit zich in dagelijkse routines en structuren die gericht zijn op het fulltime beoefenen van de sport en het verbeteren van de prestaties. Dit gaat vaak gepaard met het doen van concessies op andere vlakken, zoals studie en sociaal leven. De professionele logica wordt geladen door elementen vanuit de sport, waarbij het bereiken van sportieve resultaten centraal staat. De topsporters verbinden de professionele logica niet direct met de community logica, ondanks dat uit de literatuur blijkt dat er binnen het veld van de topsport een ontwikkeling gaande is die veronderstelt dat topsporters vaker worden ingezet voor maatschappelijke taken.

Community logica (empirische deelvraag 5)

Ondanks dat de geïnterviewde topsporters de professionele logica niet direct associëren met maatschappelijke elementen, verbinden ze in aantal situaties de professionele logica en community logica wel met elkaar. De voorbeeldfunctie en maatschappelijke activiteiten vormen daarbij de belangrijkste verbindende elementen. De geïnterviewden zijn zich over het algemeen bewust van de voorbeeldfunctie en vinden dat zij zich ook als een rolmodel naar de maatschappij moeten gedragen. De community logica komt ook naar voren in het handelen van de geïnterviewden in het dagelijks leven. Met name in het gebruik van sociale media zijn geïnterviewden zich bewust van de voorbeeldfunctie. Daarmee is de community logica voor een aantal topsporters geassimileerd binnen de functie als topsporter als een onderdeel van de professionele logica. Het grootste gedeelte van de geïnterviewden is zich bewust van de maatschappelijke betekenis van hun functie als topsporter en houdt daar ook rekening mee. De geïnterviewden hebben gezamenlijk veel verschillende soorten maatschappelijke taken vervuld. Met name clinics en presentaties blijken als maatschappelijke activiteiten langzaam te assimileren binnen de professionele logica als topsporter. Over het algemeen staan de geïnterviewden ervoor

open om zich in te zetten voor de breedtesport en vinden ze het leuk om anderen te laten sporten en bewegen.

Spanningsvelden (empirische deelvraag 6)

Uit de interviews blijkt dat de geïnterviewden een aantal spanningsvelden ervaren tussen de professionele en community logica. Ten eerste ervaren ze een spanning rondom de organisatorische planning van de twee logica's. Zo is professionele logica voor een aantal topsporters moeilijk te combineren met de community logica, omdat de professionele logica vraagt om een fulltime investering in de sport. Indien de geïnterviewden een keuze moeten maken geven ze de prioriteit aan het investeren in de topsport. Deze investering in de topsport - gericht op het verbeteren van het resultaat en het streven naar een zo hoog mogelijk niveau - is dominant binnen het organisatieveld van de topsport. De community logica is van secundair belang. Wel hebben veel geïnterviewden een positieve attitude ten opzichte van het opnemen van een aantal elementen van deze logica binnen hun identiteit als topsporter, mits het geen belemmering vormt voor de dominante professionele logica vanuit de topsport. Het tweede spanningsveld doet zich voor rondom de waarden van topsport en maatschappelijke taken. De focus op resultaten is geïstitutionaliseerd als waarde van de professionele logica. Een aantal geïnterviewden handelt tijdens wedstrijden naar deze logica en is zich minder bewust van de community logica. Zo gaan een aantal topsporters tijdens trainingen en wedstrijden 'over het randje'. Dit komt niet overeen met de voorbeeldfunctie van topsporters. De dominante focus op de topsport blijkt een belemmering te zijn om rekening te houden met de maatschappelijke betekenis van topsport. Ook voelt niet elke topsporter zich verantwoordelijk om zich in te zetten voor de maatschappij. Het blijkt daarbij van belang te zijn dat organisaties de topsporters hiervoor vragen.

Verbindingsmechanismen (empirische deelvraag 6)

Enkele mechanismen spelen een rol bij de vraag in hoeverre de community logica een onderdeel uitmaakt van de professionele logica van topsporters: (1) de bekendheid, (2) de motivatie en (3) het handelingsperspectief.

Bij de vraag in hoeverre de community logica een onderdeel uitmaakt van de professionele logica van topsporters blijkt allereerst de bekendheid een rol te spelen. Zo zijn bekende topsporters - vanuit de relatief meer bekende mediasporten - zich meer bewust van de professionele functie als topsporter en zijn ze meer bekend met maatschappelijke taken. Hierbij speelt de commerciële marktlogica vanuit organisaties een rol. Het tweede mechanisme heeft betrekking op de motivatie van topsporters om te investeren in de maatschappelijke taken. Enkele topsporters zijn intrinsiek gemotiveerd om zich in te zetten voor de community en handelen hiernaar, gedreven door plezier of het promoten van de sport. Anderen halen de motivatie voor de investeringen in de community logica uit extrinsieke prikkels, zoals financiële vergoedingen. Het mechanisme laat zien dat er verschillende drijfveren voor topsporters zijn om te handelen naar de community logica. Beide motivaties kunnen leiden tot het samenbrengen van de logica's. Het is daarbij van belang dat de topsporter het nut van de maatschappelijke taak - het hebben van plezier, het promoten van de sport of het ontvangen van een vergoeding - om te investeren hierin ziet. Het derde mechanisme dat speelt bij het verbinden van de professionele en community logica heeft betrekking op het karakter waarin de maatschappelijke taken plaatsvinden: als norm of verplichting. Het vastleggen van maatschappelijke taken in een contract is een actueel onderwerp voor enkele geïnterviewden. Uiteindelijk vindt het merendeel dat er wel iets vastgelegd mag worden, zo lang dit niet ten koste gaat van de topsportprestaties. Anderen vervullen maatschappelijke taken omdat het 'erbij hoort' of omdat het al is vastgelegd in het contract. Ze accepteren dat de community logica - door de geïnterviewden met name geassocieerd met de voorbeeldfunctie en het vervullen van maatschappelijke taken - bij de professionele functie als topsporter hoort. Ze vinden het een taak om 'iets terug te doen voor de maatschappij' vanuit de functie die ze vervullen en de vergoedingen - inkomsten via de club of het stipendium - die ze direct of indirect ontvangen. Opvallend daarbij is dat ze wel handelingsvrijheid willen behouden en dat niet alles tot in de details wordt vastgelegd. Ook is het van belang dat organisaties rekening houden met wensen en kwaliteiten van topsporters.

Conclusie centrale vraagstelling

Welke spanningen ervaren (ex)topsporters tussen de professionele logica en community logica en hoe verbinden zij deze met elkaar?

Spanningen

Vanuit de literatuur en interviews met de topsporters worden twee spanningen tussen de professionele logica en community logica zichtbaar: de (1) organisatorische planning en (2) een aantal tegenstrijdige waarden tussen de twee logica's. De topsporters hebben verschillende perspectieven ten opzichte van de community logica. Dit vertaalt zich dan ook in verschillende handelingen vanuit de topsporters. De ene topsporter vindt het belangrijker dan de ander om zich actief in te zetten voor de maatschappij. Ze hebben echter één belangrijke overeenkomst: de topsport heeft prioriteit en maatschappelijke taken komen op de tweede plaats. Dit zorgt ervoor dat ze dan ook taken weigeren als deze in conflict komen met het topsportschema. De tweede spanning komt naar voren bij een aantal rivaliserende waarden vanuit de logica's. Zo strookt de dominante focus op resultaten vanuit de professionele logica in een aantal situaties niet met de waarden vanuit de community logica. De waarden gaan gepaard met een veronderstelde rolmodelfunctie, waardoor ze het waard zijn om geïmiteerd te worden.

Verbinding van logica's

Ondanks de dominante professionele logica en de spanningen tussen beide logica's verbinden de geïnterviewden de logica's met elkaar in een aantal situaties. Zo is het merendeel zich bewust van de voorbeeldfunctie. Een aantal geïnterviewden is zich met name bewust van deze voorbeeldfunctie buiten de sportwedstrijden om. Ze handelen actief naar deze rolidentiteit vanuit de community logica door rekening te houden met de houding en het gedrag rondom wedstrijden, op sociale media en in interviews. Daarnaast verbinden de topsporters beide logica's met elkaar bij het vervullen van maatschappelijke activiteiten als clinics en presentaties. Ondanks dat de professionele logica dominant blijft binnen het veld van de topsport en prestaties niet ten koste mogen gaan van een maatschappelijke activiteit, verbinden de topsporters de twee logica's met elkaar door in sommige situaties vanuit de functie als topsporter bewust te handelen naar de twee elementen van de community logica.

Mechanismen die een rol spelen bij de verbindingen

Een aantal mechanismen blijken een rol te spelen bij de vraag in hoeverre de topsporters investeren in de community logica en in hoeverre de logica een onderdeel is van de professionele logica. Hierbij zijn drie relevante mechanismen uit de interviews naar voren gekomen: (1) de bekendheid van de topsporter, (2) de motivatie van de topsporter en (3) het handelingsperspectief van de topsporter.

5.2 Discussie

Deze paragraaf omvat een reflectie op het onderzoeksproces. Daarbij ga ik in op het verloop van het onderzoeksproces en de bevindingen die het heeft opgeleverd. De bevindingen worden tevens geplaatst in de context van andere wetenschappelijke onderzoeken. Ook wordt er ingegaan op een aantal beperkingen van het onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek.

Reflecterend op het onderzoek komen de resultaten grotendeels overeen met de verwachtingen vanuit de literatuur. De prioriteit van topsporters ligt bij de topsport en het behalen van een zo hoog mogelijk niveau binnen de sport. Het is opvallend dat topsporters hiervoor veel concessies moeten doen en tegelijkertijd klaarstaan voor doelgroepen van maatschappelijke activiteiten. Dit zorgt ervoor dat zowel de professionele logica als community logica zichtbaar zijn binnen de topsportsector. In een aantal situaties levert dit spanningen op, waarin de nieuwe community logica botst met waarden vanuit de dominante professionele logica. Dit sluit gedeeltelijk aan bij Skille (2011), die stelt dat er geen ruimte is voor andere tegenstrijdige logica's zo lang competitie een kernelement van sport is. Uit deze casus blijkt echter dat ondanks de dominante professionele logica er wel ruimte is voor elementen vanuit de community logica. De topsporters handelen in een aantal situaties naar meerdere logica's. Daarmee kun je stellen dat meerdere logica's binnen een sector samen kunnen gaan, zoals ook eerdere studies aantonen

(Reay & Hinings, 2009; Skirstad & Chelladurai, 2011; Van der Roest, 2015). Dat de professionele en community logica in een aantal situaties zorgen voor spanningen en in andere situaties met elkaar worden verbonden, kan worden verklaard aan de hand van inzichten van Weber en Glynn (2006). Zo is de identiteit van een actor, in dit onderzoek de topsporter, afhankelijk van de verwachtingen in een bepaalde situatie. De identiteit zorgt daarbij voor ander gedrag in de bepaalde situatie. Zo blijkt in deze casus dat de professionele logica met elementen vanuit de topsport tijdens wedstrijden dominant is, maar houden topsporters buiten de wedstrijden ook rekening met de identiteit als rolmodel. De professionele logica is dominant en afhankelijk van de situatie handelen de topsporters naar elementen vanuit de community logica. Gekeken naar de verschillende vormen van hybriditeit, heeft deze casus de meeste overeenkomsten met een vorm van assimilatie. Bij deze vorm van hybriditeit is er geen sprake van een scheiding tussen de logica's (Skelcher & Smith, 2015). Zo handelen de topsporters vanuit hun professionele functie als topsporter naar de community logica. Ze houden rekening met hun voorbeeldfunctie en vervullen maatschappelijke activiteiten. Dit doen ze echter alleen als het geen belemmering vormt voor de professionele logica. Bij de geassimileerde vorm van hybriditeit is er sprake van een dominante logica waarbinnen elementen van een andere logica worden opgenomen (Skelcher en Smith, 2015). Hierin onderscheidt deze casus zich van andere casussen waarbij meerdere logica's binnen een veld zichtbaar zijn. In de casus van Skirstad en Chelladurai (2011) konden meerdere logica's naast elkaar bestaan doordat de structuur van de vereniging is aangepast. Dit zorgde ervoor dat de onderdelen binnen de sportvereniging - gedreven door een amateur-, professionele- en commerciële logica - onafhankelijk van elkaar konden opereren. In deze casus is er geen scheiding binnen de structuur en handelen de topsporters vanuit de professionele functie als topsporter naar elementen van de community logica.

Beperkingen

Het onderzoeksrapport kent ook een aantal beperkingen. Zo zijn er enkele kanttekeningen te plaatsen met betrekking tot de bevindingen. Ten eerste richt het onderzoek zich op veel verschillende typen sporters: er is geen onderscheid gemaakt tussen de topsporters. Ondanks dat de topsporters allemaal in het bezit zijn van een A- of B-status, zaten er nog relatief veel verschillen tussen de sporters. Elke sport kenmerkt zich door een eigen cultuur en structuur. De verschillen tussen de typen sporten kunnen mogelijk verklaren dat de topsporters verschillende attitudes hebben tegenover maatschappelijke taken. Ze hebben te maken met andere regels en structuren, bijvoorbeeld vanuit de bond. Een tweede kanttekening met betrekking tot het onderzoek is dat er slechts twee profvoetballers geïnterviewd zijn. Vanwege het drukke speelschema van de desbetreffende eredivisieclub was het niet mogelijk om meer spelers te interviewen. Ten slotte zit een groot aantal Nederlandse topsporters in voorbereiding op de Olympische of Paralympische Spelen in Rio de Janeiro. Dit vormde voor enkele topsporters een belemmering om deel te nemen aan het onderzoek. Door de relatieve bekendheid van deze topsporters komen ze mogelijk veelvuldig in aanmerking voor het vervullen van maatschappelijke taken. De organisatorische spanning in de balans tussen het fulltime topsportschema en het vervullen van maatschappelijke taken zou bij deze doelgroep mogelijk nog meer spelen. Daarin lijkt ook een paradox te schuilen: hoe bekender topsporters zijn, hoe vaker ze worden gevraagd voor maatschappelijke taken. Deze topsporters zijn echter over het algemeen ook het drukste in het beoefenen van de topsport. Dit maakt het een grote uitdaging om de professionele logica en community logica op elkaar af te stemmen. Dat de topsporters hiervoor openstaan, laat wel zien dat er kansen liggen.

Suggesties voor vervolgonderzoek

De beschreven kanttekeningen bieden aanknopingspunten voor vervolgonderzoek. Zo is er in dit onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen verschillende typen sporters. Eventueel vervolgonderzoek zou kunnen plaatsvinden onder een specifieke groep topsporters. Hierbij zou de bekendheid een criterium kunnen zijn om te kijken hoe bekende topsporters de community logica en professionele logica met elkaar verbinden. Eén van de geïnterviewden gaf aan dat de marktlogica vanuit organisaties ook een rol speelt bij maatschappelijk verantwoord ondernemen. In dit onderzoek is de rol van de marktlogica vanuit organisaties onderbelicht gebleven. Bekende topsporters ervaren mogelijk druk om te presteren en tegelijkertijd te voldoen aan verwachtingen

vanuit de community logica. Een vervolgonderzoek kan zich mogelijk richten op topsporters vanuit de vijf grootste (media)sporten van het land. Hier spelen de gevonden spanningsvelden uit het bevindingenhoofdstuk waarschijnlijk het meest. Ook zou er gekeken kunnen worden naar de impact van de gevonden verbindingsmechanismen. In hoeverre spelen de bekendheid, motivatie en het handelingsperspectief een rol bij het verbinden van beide logica's? Ten slotte kan vervolgonderzoek zich richten op de internationale context. Volgens Van Bottenburg (2003) is het behalen en handhaven van een positie aan de top in de internationale concurrentiestrijd in de meeste sporten alleen realistisch wanneer de topsportbeoefening als een primaire tijdsbesteding, deels beroepsmatig, wordt benaderd. Het is daarom interessant om te kijken hoe de balans tussen de professionele logica en community logica is georganiseerd in andere landen waarmee Nederland concurreert in de ambitie om bij de beste sportlanden van de wereld te behoren. Daarbij speelt cultuur mogelijk ook een rol, een element dat in dit onderzoek om pragmatische redenen niet is meegenomen. De Nederlandse cultuur en context is anders dan in andere landen, met name buiten de West-Europese landen. Daarbij is het interessant om te kijken of de hiërarchische structuur ook van belang is bij de balans. In Nederland is de hiërarchische structuur minder aanwezig, waardoor het moeilijk is om maatschappelijke taken op te leggen aan topsporters vanuit de overheid, sponsors en/of bonden. De intrinsieke motivatie van topsporters lijkt daarom in Nederland van groter belang te zijn.

5.3 Aanbevelingen

Deze paragraaf heeft betrekking op de organisatorische en pragmatische kant van topsporters en maatschappelijke taken. De aanbevelingen hebben betrekking op de resultaten uit de semigestructureerde interviews. In §4.5 is beschreven dat investeringen van topsporters in de community logica ook positieve effecten kunnen hebben. Als toevoeging daarop zijn de verwachtingen vanuit organisaties omtrent maatschappelijke taken en hoe de geïnterviewden dit ervaren uitgebreid beschreven in bijlage 4. Daarbij is er ook aandacht voor de begeleiding die topsporters wensen te ontvangen bij het vervullen van maatschappelijke taken. In deze paragraaf worden er aanbevelingen gedaan richting NOC*NSF, de gemeente Utrecht en andere topsportorganisaties op basis van de resultaten van dit onderzoek.

5.3.1 Aanbevelingen richting organisaties

Van bijkomstigheid naar reguliere taak

De maatschappelijke taken beginnen langzaam te assimileren binnen het veld van de topsport. Waar MVO zo'n vijftien jaar geleden nog nauwelijks zichtbaar was binnen de sportsector, zijn er nu steeds meer maatschappelijke programma's. Een aantal topsporters ziet het als een norm om maatschappelijk actief te zijn. Dit mag echter geen belemmering zijn voor de sportieve ambities. Om een win-win-win situatie te creëren waarbij de maatschappelijke taken een meerwaarde zijn voor de topsportorganisatie, topsporter en maatschappij, is de organisatorische context van belang.

Begeleiding en ondersteuning

Bij de invulling van maatschappelijke taken worden de geïnterviewden meestal begeleid door topsportorganisaties. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door het leveren van een format van een PowerPoint of een briefing vooraf. Een aantal geïnterviewden ervaart deze begeleiding als zeer handig. Daarnaast geven enkele geïnterviewden aan specifieke begeleiding te hebben gekregen om zich te ontwikkelen met betrekking tot een maatschappelijke activiteit. Zo kreeg één van de geïnterviewden de mogelijkheid om een presentatietraining te volgen in het kader van het programma 'Toppers bij jou op school'. Deze training heeft haar geholpen bij het geven van presentaties. Naast de specifieke programma's die gericht zijn op het vervullen van maatschappelijke taken krijgen de geïnterviewden weinig specifieke begeleiding in het omgaan met maatschappelijke taken of de voorbeeldfunctie. De geïnterviewden hechten verschillende waarden aan de begeleiding rond maatschappelijke taken. Over het algemeen ervaren ze de

begeleiding als positief, maar niet alle geïnterviewden hebben positieve ervaringen. Volgens een aantal geïnterviewden zijn er nog verbeterpunten op dit gebied. Op basis van de verzamelde data worden hier een aantal aanbevelingen gedaan richting organisaties die zich bezighouden met maatschappelijke taken:

- **Begeleiding bij een nieuwe en onbekende activiteit**
Met name bij nieuwe en onbekende maatschappelijke taken waarbij topsporters uit hun comfortzone worden gehaald vinden topsporters het zeer prettig om begeleiding te ontvangen.
- **Het belang van een goede briefing**
Een goede briefing is een belangrijk onderdeel van de maatschappelijke taak voor de topsporters. Het gaat hierbij met name over het ontvangen van algemene informatie, bijvoorbeeld over de doelgroep. De geïnterviewden ervaren dit als prettig, zodat ze weten waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten.
- **Begeleiding op maat: van ondersteunend tot meedenken**
Een aantal geïnterviewden ontvangt graag begeleiding in de voorbereiding van de activiteit. Zij zien hun eigen taak bij de maatschappelijke taak meer als ondersteunend. Anderen geven aan dat een combinatie van voorbereiding het beste is, waarbij het belangrijk is dat deze groep topsporters de kans krijgt om mee te denken over de invulling van de activiteit. De trainers en topsporters kunnen op deze manier samen de maatschappelijke taak vormgeven.
- **Extra begeleiding bij structurele projecten en maatschappelijke activiteiten waarvoor specifieke vaardigheden nodig zijn.**
- **Begeleiding bij het inplannen van maatschappelijke taken binnen het trainingsschema is gewenst**
- **Begeleiding bij het omgaan met aanvragen voor maatschappelijke activiteiten**
Een aantal topsporters geeft aan veel aanvragen te ontvangen voor maatschappelijke taken vanuit derden, zoals bedrijven, sponsors en sociale contacten. Ze benoemen hierbij dat NOC*NSF of sportbonden kunnen dienen als filterfunctie om te zorgen voor een optimale balans tussen topsport en wensen en behoeften op het gebied van maatschappelijke taken.

Combinatie topsport en maatschappelijke taken

Volgens de geïnterviewden zijn er een aantal verbeterpunten voor organisaties in de combinatie en afstemming tussen het fulltime beoefenen van topsport en het vervullen van maatschappelijke taken. Met name een aantal ex-topsporters zien hierin verbeterpunten:

- **Een optimale balans tussen topsport en maatschappelijke activiteiten**
Het fulltime beoefenen van topsport en de daarbij behorende leefwijze vormt de grootste belemmering voor het vervullen van maatschappelijke activiteiten. Het merendeel benoemt een zorgvuldige planning dan ook als de belangrijkste uitdaging in deze combinatie. Ze benoemen het belang van een goede structuur in het programma en zien graag dat maatschappelijke taken ook tijdig binnen dit programma worden opgenomen. Dit voorkomt dat de activiteiten last-minute worden ingepland en de dagelijkse routine van topsporters verstoren. Bij enkelen kan dit voor irritatie zorgen.
- **Flexibiliteit in de organisatie van maatschappelijke taken**
Om er zeker van te zijn dat een gewenste topsporter aanwezig kan zijn bij de activiteiten, kunnen organisaties beter rekening houden met de schema's van de topsporters door flexibel te zijn in de data. Indien de datum al vastligt en de topsporter kan op deze datum niet, dan is de kans klein dat de topsporter aanwezig is.

Stimuleren en aantrekkelijk maken van maatschappelijke taken voor topsporters

Naast het zorgen voor een optimale begeleiding en balans tussen topsport en maatschappelijke activiteiten, kunnen topsportorganisaties er ook voor zorgen dat maatschappelijke taken als aantrekkelijk worden ervaren door topsporters. Dit begint bij de aandacht vanuit de organisaties voor het thema. Zo is er volgens geïnterviewden momenteel niet vanuit elke bond voldoende aandacht voor het vervullen van maatschappelijke taken, ondanks dat deze taken ook kunnen bijdragen aan het promoten van de sport. Daarnaast werden de geïnterviewden tijdens de interviews gevraagd naar wat zij van het idee vinden als zij een oorkonde of certificaat zouden

ontvangen voor het vervullen van een maatschappelijke taak. De geïnterviewden hebben hierover verschillende perspectieven. Zo ziet een aantal geïnterviewden dit als een stimulans om maatschappelijke taken te vervullen of als een soort erkenning die je kunt gebruiken richting een maatschappelijke carrière. Een aantal geïnterviewden zien in een certificaat een handig middel om te laten zien dat ze zich naast hun topsport ook hebben ingezet op maatschappelijk gebied. Ze zien het vooral als een handig middel voor de maatschappelijke carrière en sollicitaties in de toekomst. Topsporters die door de topsport hun opleiding niet hebben afgemaakt of geen diploma hebben op niveau, kunnen door een certificaat laten zien dat ze wel werkervaring hebben op maatschappelijk gebied. Eén van de geïnterviewden benoemt daarbij wel het belang van een goede omschrijving van de maatschappelijke taak op het certificaat. Voor anderen is het krijgen van een certificaat of oorkonde minder belangrijk. Ze vinden het plezier in de maatschappelijke activiteit of de waardering die ze ontvangen van een groep waarvoor ze een clinic of presentatie verzorgen belangrijker dan het krijgen van een certificaat of oorkonde.

- Vraag topsporters om maatschappelijke taken te vervullen

De community logica en het stimuleren van de breedtesport wordt door enkele respondenten gezien als een onderdeel van de professionele logica als topsporter. Het is echter niet vanzelfsprekend dat zij ook handelen vanuit deze logica. Uit de interviews blijkt het belang van het vragen van organisaties om maatschappelijke taken te vervullen, onder voorbehoud van de hierboven vernoemde aanbevelingen met betrekking tot de begeleiding en ondersteuning.

- Een verdere verkenning of topsporters gestimuleerd kunnen worden door middel van een certificaat voor maatschappelijke taken

- Financiële prikkels

Voor een aantal topsporters is een vergoeding een prikkel om maatschappelijke taken te vervullen. Het beeld dat topsporters voldoende financiële middelen hebben en geen vergoedingen nodig hebben is achterhaald. Slechts een aantal topsporters is financieel onafhankelijk.

- Laten meedenken met betrekking tot de invulling van maatschappelijke taken, zie ook aanbevelingen 'ondersteuning en begeleiding'

In de ideale situatie zijn de wensen van topsporters en het vervullen maatschappelijke taken op maat gemaakt. Zo kunnen topsporters meedenken en aangeven wat zij graag zouden willen doen als tegenprestatie voor de maatschappij en zorgen topsportorganisaties voor een goede match.

Bewustwording versus contractueel vastleggen

Eén van de contracten waarin het vervullen van maatschappelijke taken opgenomen zou kunnen worden is de topsportstatus vanuit NOC*NSF. Alle geïnterviewden, op de profvoetballers na, zijn in het bezit van een A- of B-status vanuit NOC*NSF of zijn dit geweest. De geïnterviewden hebben verschillende perspectieven op het opnemen van maatschappelijke taken in dit contract. Een aantal geïnterviewden vindt het geen gek idee als maatschappelijke taken een onderdeel zouden worden van de topsportstatus vanuit NOC*NSF. Vanuit deze status ontvangen ze financiële en materiële ondersteuning in het beoefenen van topsport. Ze vinden dat daar een tegenprestatie in de vorm van een maatschappelijke taak tegenover mag staan. Daarbij maken ze wel de kanttekening dat het niet ten koste mag gaan van de sport. Een mogelijke oplossing zou volgens hen zijn om de verplichting in algemene termen te benoemen. Anderen zijn van mening dat de focus vooral moet liggen op de bewustwording van de maatschappelijke rol van topsporters en wat ze krijgen voor het stipendium. Het is ook een morele kwestie of je elke topsporter hetzelfde kunt behandelen. Er zijn een aantal bekende topsporters die geen stipendium ontvangen, omdat ze voldoende eigen inkomsten genereren vanuit de topsport. Dit maakt het volgens één van de geïnterviewden moeilijk om algemene contracten op te stellen. Ze hebben minder het gevoel dat ze ondersteuning ontvangen vanuit NOC*NSF, ook al is de talentontwikkeling wel grotendeels vergoed en worden trainings- en wedstrijdprogramma's nog vaak gefinancierd. Dat de topsporters hier niet altijd bewust van zijn, maakt het moeilijk om een maatschappelijke tegenprestatie te vragen van ze.

- Verkennen van mogelijkheden tot contractuele verplichting voor (nieuwe) topsporters met een status

Het contractueel vastleggen van het vervullen van een aantal maatschappelijke taken kan mogelijk worden ingevoerd voor nieuwe topsporters met een topsport- of talentstatus vanuit NOC*NSF. Het is daarbij wel van belang dat er wordt voldaan aan de andere aanbevelingen met betrekking tot ondersteuning en begeleiding.

- Contractuele verplichting in algemene termen

De topsporters zien liever niet dat het aantal activiteiten op jaarbasis wordt vastgelegd in het contract. Ze staan open voor het vervullen van maatschappelijke activiteiten en willen graag meedenken over de invulling van activiteiten. Dit moet echter wel in het topsportschema passen en deze is in een Olympisch jaar anders dan in een niet-Olympisch jaar. De balans tussen topsport en het aantal maatschappelijke activiteiten vereist daarom ook maatwerk.

- Bewustwording creëren van de maatschappelijke rol van topsporters door hier tijdens de gesprekken met topsporters aandacht voor te hebben
- Inzichtelijk maken wat maatschappelijke taken kunnen bijdragen voor de topsporter (zie §4.5).

Verwijzingen

- Babiak, K., & Wolfe, R. (2006). More than just a game? Corporate social responsibility and Super Bowl XL. *Sport Marketing Quarterly*, 15(4), 214.
- Blom, S., & Duijvestijn, P. (2008). *Combineren van topsport met studie: Een inventarisatie van situatie en knelpunten rond de combinatie topsport en onderwijs*. Amsterdam: DSP-groep BV.
- Boeije, H. R. (2012). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Bosscher, V. de, Sotiriadou, P. & Bottenburg, M. van (2013). Scrutinizing the sport pyramid metaphor: an examination of the relationship between elite success and mass participation in Flanders. *International Journal of Sport Policy and Politics* 5(3), pp.319-340.
- Bottenburg, M. van (1995). Verbreiding en onderscheiding - Enige hoofdlijnen in de sociale geschiedenis van de sport. *Nederland in de twintigste eeuw - Een boeiend beeld van een bewogen tijdperk* (pp. 152-173). Utrecht: Teleac.
- Bottenburg, M. van (2003). Top- en breedtesport: een Siamese tweeling? In K. Breedveld (red.). *Rapportage Sport 2003* (pp.285-312). Den Haag: SCP.
- Bottenburg, M. van, Elling, A. H. F., Hoekman, R., & Dool, R. van den (2009). *Op jacht naar goud*. Arko Sports Media.
- Bottenburg, M. van, Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S.R.A. & Romijn, D. (2012). *De maatschappelijke betekenis van topsport*. Nieuwegein: ARKO Sports Media.
- Dijk, B. (2009). *Betekenisvolle ervaringen in een voetbalcontext. Een onderzoek naar de werkzame bestanddelen van maatschappelijke projecten bij betaald voetbalclubs in Nederland* (Scriptie). Geraadpleegd via <http://dspace.library.uu.nl/> (18 juni 2016)
- Edwards, A., & Skinner, J. (2009). *Qualitative Research in Sport Management*. Routledge.
- Gelder, I. van (2015, 28 maart). *Topsporters hebben nog steeds moeite met de overgang naar een maatschappelijke carrière*. Geraadpleegd via <http://www.sportenstrategie.nl/2015/topsport/beleid-interventies-en-klimaat/topsporters-hebben-nog-steeds-moeite-met-de-overgang-naar-een-maatschappelijke-carrere/> (17 november 2015).
- Gemeente Utrecht. (2011). *Sportnota 2011-2016. In Utrecht staat jouw talent centraal!* Gedownload op 7 juni 2016, van https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/5.sociaal-maatschappelijk/Sport_in_Utrecht/Sportnota-2011-2016.pdf.
- Gemeente Utrecht. (2015). *Utrecht Sport. De Utrechtse sportvisie, op weg naar 2020*. Gedownload op 15 november 2015, van http://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/5.sociaal-maatschappelijk/Sport_in_Utrecht/utrecht-sport-de-utrechtse-sportvisie-op-weg-naar-2020.pdf.
- Giuliano, T. A., Turner, K. L., Lundquist, J. C., & Knight, J. L. (2007). Gender and the selection of public athletic role models. *Journal of Sport Behavior*, 30(2), 161.
- Hoevenagel, R. (2004). *Maatschappelijk verantwoord ondernemen in het midden-en kleinbedrijf*. EIM, Onderzoek voor Bedrijf & Beleid.
- KNVB Expertise. (2016). *Eredivisie Fan Onderzoek 2015/16, jaargang 7*. Gedownload op 10 juni 2016, van http://assets.knvb.nl/sites/knvb.nl/files/knvbexpertise/KNVB_ERE_1516/pages/chapter00/pdf/page_0001.pdf
- Lines, G. (2001). Villains, fools or heroes? Sports stars as role models for young people. *Leisure studies*, 20(4), 285-303.
- Lockwood, P., & Kunda, Z. (1997). Superstars and me: Predicting the impact of role models on the self. *Journal of personality and social psychology*, 73(1), 91.
- Ministerie van VWS. (2014). *XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport Rijksbegroting 2015*. Gedownload op 17 november 2015, van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/begrotingen/2014/09/16/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport-rijksbegroting-2015/xvi-volksgezondheid-welzijn-en-sport.pdf>.

- NOC*NSF. (2015). *Topsportstatus*. Geraadpleegd via <http://www.nocnsf.nl/athleteservices/topsportstatus> (12 december 2015).
- NOC*NSF. (2016). *Topsport*. Geraadpleegd via <http://www.nocnsf.nl/topsport> (25 juni 2016).
- Payne, W.R., Reynolds, M., Brown, S., & Fleming, A. (2003). *Sports role models and their impact on participation in physical activity: a literature review*. Victoria, BC: VicHealth.
- Reay, T., & Hinings, C. B. (2005). The recomposition of an organizational field: Health care in Alberta. *Organization Studies*, 26(3), 351-384.
- Reay, T., & Hinings, C. R. (2009). Managing the rivalry of competing institutional logics. *Organization studies*, 30(6), 629-652.
- Rijksoverheid. (2015). *Topsport*. Geraadpleegd via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/inhoud/topsport> (12 december 2015).
- Roest, J. van der (2015). The consumer logic vs. the association logic: a tale of two worlds?. Submitted manuscript, pp. 1-24.
- Sc Heerenveen. (2013, 6 april). *Kruiswijk en De Roon op ziekenbezoek*. Geraadpleegd via <http://www.sc-heerenveen.nl/nieuws/kruiswijk-en-de-roon-op-ziekenbezoek1/10> (12 december 2015).
- Scott, W. R. (2013). *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities*. Sage Publications.
- SER. (2008). *Wat is maatschappelijk ondernemen?* Gedownload op 15 november 2015, van https://www.ser.nl/~media/db_deeladviezen/2000_2009/2000/b19054_2%20pdf.ashx.
- Skille, E. Å. (2011). The conventions of sport clubs: enabling and constraining the implementation of social goods through sport. *Sport, education and society*, 16(2), 241-253.
- Skirstad, B., & Chelladurai, P. (2011). For 'love' and money: A sports club's innovative response to multiple logics.
- Stichting Meer dan Voetbal. (2013) *RENDEMENT VAN MVO DOOR BVO'S*. Gedownload op 15 november 2015, van http://meerdanvoetbal.nl/kennis/uploads/5_MVOrendement.pdf.
- Thornton, P. H., & Ocasio, W. (2008). Institutional logics. *The Sage handbook of organizational institutionalism*, 840, 99-128.
- Thornton, P. H., Ocasio, W., & Lounsbury, M. (2012). *The institutional logics perspective: A new approach to culture, structure, and process*. Oxford University Press on Demand.
- Van Dale. (2016). *Betekenis 'Topsport'*. Geraadpleegd via http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=topsport&lang=nn#.Vmw_5vnhDIU (7 juni 2016).
- Volleybal. (2015, 23 februari). *Oranje dames bezoeken basisschool in Leek*. [YouTube]. Geraadpleegd via <https://www.youtube.com/watch?v=ZLjcBmjdIDc> (20 juni 2016).
- Vos, D. S. de, & Wetselaar, T. (2009). *Topsport als vliegwiel voor de breedtesport. Een onderzoek naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren* (Scriptie). Geraadpleegd via <http://dspace.library.uu.nl/> (18 juni 2016).
- VSU. (2016). *Toppers bij jou op school*. Geraadpleegd via <http://www.sportutrecht.nl/toppers> (7 juni 2016).
- Weber, K., & Glynn, M. A. (2006). Making sense with institutions: Context, thought and action in Karl Weick's theory. *Organization Studies*, 27(11), 1639-1660.
- Wender, E. (2012, 18 september). *Wordt 'Meer dan Voetbal' in de toekomst 'Meer dan Sport'?* Geraadpleegd via <http://www.sportknowhowxl.nl/achtergronden/archief/voetbal-is-meer-dan-voetbal/item/88507/> (17 november 2015).

Bijlagen

Bijlage 1. Kenmerken populatie

Hierbij een overzicht met een aantal kenmerken van de geïnterviewden. Omwille van de anonimiteit wordt de naam van de respondenten en de datum en plaats van afname van het interview niet weergegeven.

	Geslacht	Leeftijd	Positie	Status	Sport	Team/individueel
1	Vrouw	21-25	Topsporter	A	Korfbal	Team
2	Man	36-40	Paralympisch topsporter	A	Zitski	Individu
3	Vrouw	21-25	Topsporter	A	Volleybal	Team
4	Vrouw	21-25	Topsporter	A	Korfbal	Team
5	Vrouw	26-30	Topsporter	B	Skeleton	Individu
6	Man	26-30	Topsporter	Prof	Voetbal	Team
7	Man	26-30	Topsporter	Prof	Voetbal	Team
8	Man	36-40	Paralympisch topsporter	A	Handbiken	Individu
9	Vrouw	56-60	Paralympisch topsporter	B (was A)	Paravolley	Team
10	Vrouw	41-45	Ex-topsporter	A	Roeien	Team
11	Vrouw	31-35	Ex-topsporter	A / B	Beachvolleybal	Team
12	Man	56-60	Ex-topsporter	Geen *1	Atletiek	Individu
13	Man	26-30	Paralympisch topsporter	A	CP-voetbal	Team

*1. Tijdens de carrière van deze voormalig topsporter was er nog geen sprake van een officiële status zoals deze nu door NOC*NSF wordt toegewezen. Wel heeft de topsporter de sport op het niveau van een A- of B-status beoefend.

Bijlage 2. Topiclijst

De topiclijst is gebruikt om een aantal thema's te behandelen tijdens de semigestructureerde interviews met topsporters. Bij de voormalig topsporters zijn dezelfde thema's behandeld, maar is de vraagstelling geformuleerd vanuit de verleden tijd. De thema's zijn vormgegeven naar aanleiding van de bestaande literatuur en voorbeelden vanuit de praktijk. De topiclijst bestaat uit thema's die betrekking hebben op de topsporter, de maatschappelijke betekenis van topsporters en de maatschappelijke taken waarmee ze in aanraking komen. De interviews zijn gestart met de vraag om een dag als topsporter te beschrijven. Vanuit deze openingsvraag is er doorgevraagd naar de maatschappelijke betekenis en maatschappelijke taken vanuit de topsporter en zijn uiteindelijk alle topics aan bod gekomen. Door de verschillende visies van de geïnterviewden lag de focus in elk interview op andere aspecten. De optionele voorbeeldvragen zijn dan ook niet bij alle interviews aan bod gekomen. Op het einde van de interviews zijn er een aantal pragmatische vragen gesteld met betrekking tot de toekomst. De vragen kunnen waardevolle informatie opleveren voor topsportorganisaties die zich bezighouden maatschappelijke taken. De resultaten daarvan komen veelal terug in de aanbevelingen richting organisaties. Ten slotte is er na het behandelen van de topics aan alle geïnterviewden gevraagd of er nog aanvullingen of opmerkingen zijn.

Topic	Hoofdvraag per topic + een aantal voorbeeldvragen (optioneel)
Definitie topsporter	<i>Hoe ziet een dag als topsporter er voor jou uit?</i> <i>Wat betekent het voor jou om topsporter te zijn? Is die betekenis veranderd in de loop van tijd?</i>
Belasting topsporter	<ul style="list-style-type: none"> • Onderscheid topsporter – breedtesporter? • Kenmerken van een topsporter? • Hoe vaak ben je met sport bezig? Per week/maand? Wanneer? • Hoe vaak train je in de week? Hoe vind je dat? • Hoeveel wedstrijden heb je per maand/jaar?

Maatschappelijke betekenis	<p><i>Heeft jouw rol als topsporter een maatschappelijke betekenis? Op welke wijze uit zich dat bij jou?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Waar denk je aan bij maatschappelijke betekenis? • Wat versta je onder een voorbeeldfunctie? • Vind je dat je een voorbeeldfunctie hebt als topsporter? Zo ja, sinds wanneer? Voor wie? Zo nee, waarom niet? • In hoeverre hou je hier wel/geen rekening mee? • Vragen naar voorbeelden
Maatschappelijke taken Algemeen	<p><i>In hoeverre ben je bekend met maatschappelijke taken? Wat versta je onder maatschappelijke taken?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Welke maatschappelijke taken doe je? (Bezoek ziekenhuis, clinic of iets heel anders?) • Hoe vaak per maand / jaar? En wanneer? • Wat was de eerste keer dat je werd gevraagd voor een maatschappelijke activiteit? • Constateer je een ontwikkeling in aanvragen om maatschappelijk actief te zijn?
Maatschappelijke taken Motivatie	<p><i>Hoe ervaar je het vervullen van maatschappelijke taken?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat vind je leuk en wat minder leuk? • Waarom doe je het? (intrinsieke motivatie, imago, financiële vergoeding, contractuele verplichting, anders ...?) • Welke waarde heeft het vervullen van maatschappelijke taken voor jou? • Wie bepaalt er wat je doet? Hoe ga je hiermee om? • Waren deze activiteiten binnen de functie als topsporter? Vrijwillig, als onderdeel van een sponsorcontract of contractueel vastgelegd? • Welke verwachtingen bestaan er vanuit trainers / beleidsmakers? Hoe ga je daarmee om? • Wijs je weleens maatschappelijke taken af? Met welke reden?
Maatschappelijke taken begeleiding / ondersteuning	<p><i>In hoeverre word je begeleid bij maatschappelijke taken en hoe ervaar je dat?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit wie? • Hoe ziet de begeleiding eruit? • In hoeverre word je begeleid om een voorbeeldfunctie te vervullen? • In hoeverre hecht je waarde aan deze begeleiding?
Consequenties op de topsporter	<p><i>Wat zijn de effecten voor jou als topsporter van het vervullen van maatschappelijke activiteiten?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Op de persoonlijke ontwikkeling (ben je veranderd?) • Op je vaardigheden (heb je er wat van geleerd?) • Op de topsportprestaties • Op privé-vlak
Combinatie topsport en maatschappelijke taken	<p><i>Hoe ervaar je de combinatie van topsport en maatschappelijke taken?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Is het te combineren? • Ervaar je problemen in de combinatie van topsport en maatschappelijke taken? Wanneer? • In hoeverre moet je kiezen tussen topsport en maatschappelijke taken? • Wanneer maak je een bewuste keuze om <u>niet</u> maatschappelijk actief te zijn? • Vind je dat je tijdens de sportcarrière al bezig moet zijn met een carrière na de sport? Waarom wel / niet en op welke wijze?
Verantwoordelijkheid topsporter richting breedtesport en Maatschappij	<p><i>In hoeverre voel je jezelf verantwoordelijkheid om de breedtesport te stimuleren?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe komt dat tot uiting? • Wat is jouw invloed op de stimulering van de breedtesport? • Op welke manier stimuleer je de breedtesport? Zou je dit meer willen doen? <p><i>In hoeverre voel je jezelf verantwoordelijkheid om je in te zetten voor bredere maatschappelijke doelen (niet sport-gerelateerd)?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe komt dat tot uiting? • Wat is jouw invloed op de maatschappij?
Toekomst	<p><i>Graag zou ik nog enkele praktische vragen stellen mbt de toekomst.</i></p> <p><i>Zouden topsport en maatschappelijke taken beter op elkaar kunnen worden</i></p>

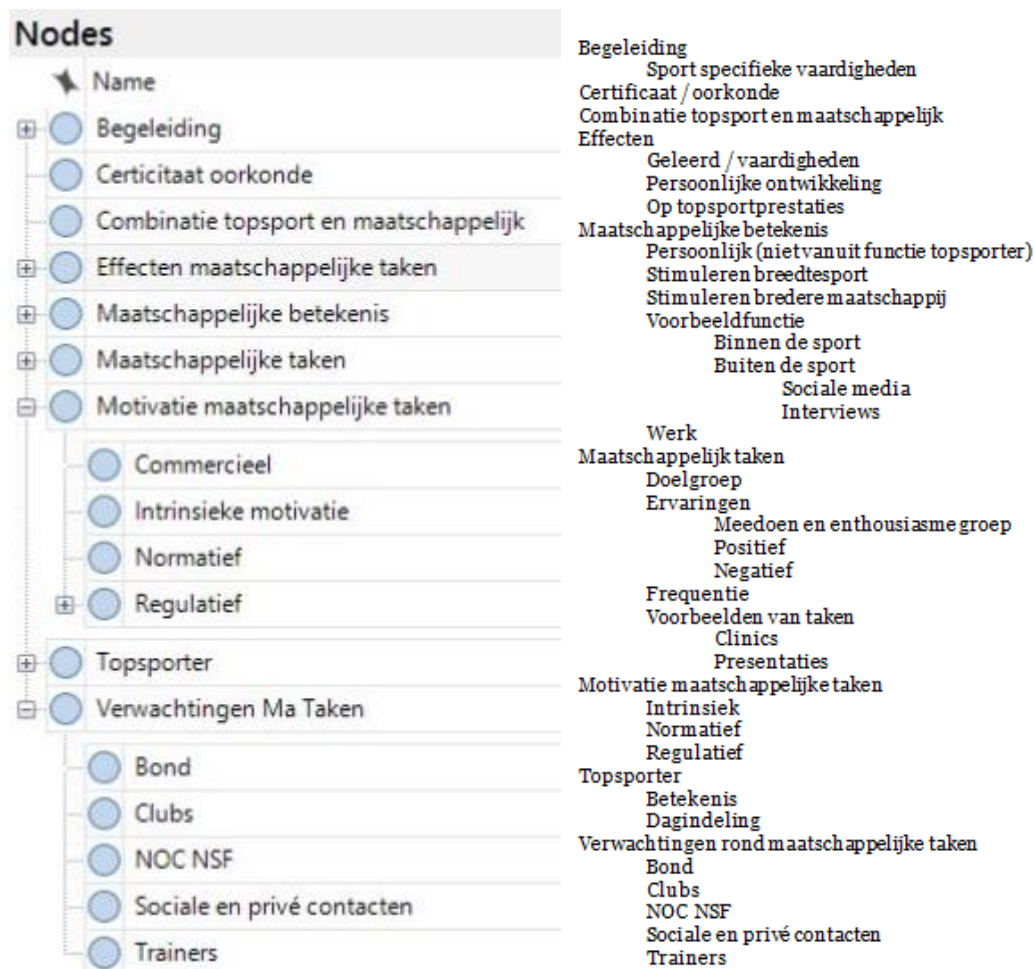
	<p><i>afgestemd? Zo ja, hoe?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe kunnen topsportorganisaties beter rekening houden met topsporters? • Hoe zou je begeleid willen worden bij maatschappelijke taken? • Selectie van topsporters voor maatschappelijke taken? • Zou je in de toekomst vaker maatschappelijke taken willen vervullen? Waarom wel / niet? <p><i>Wat vind je van het idee dat je een certificaat of oorkonde krijgt voor het vervullen van maatschappelijke taken en/of ontwikkelde vaardigheden?</i></p> <p><i>Wat vind je van het idee dat maatschappelijke activiteiten worden vastgelegd in een contract?</i></p>
--	---

Afsluiting

- Zou je nog iets willen toevoegen aan dit interview?
- Heb je zelf nog vragen naar aanleiding van dit interview?
- Contactgegevens uitwisselen
- Bedanken

Bijlage 3. Codeboom

Deze bijlage omvat een codeboom na het axiaal coderen met negen hoofdthema's en daaronder een aantal subthema's. De linkse afbeelding is afkomstig uit het ondersteuningsprogramma NVivo 11.

Bijlage 4. Verwachtingen vanuit organisaties en ervaringen topsporters

Ten eerste wordt er besproken welke verwachtingen vanuit organisaties er volgens de geïnterviewden bestaan op het gebied van maatschappelijke taken. Een aantal geïnterviewden constateert een toename in het aantal aanvragen om maatschappelijke activiteiten te vervullen. De aanvragen komen vanuit trainers, clubs, bonden, NOC*NSF, topsportorganisaties, sponsors en persoonlijke relaties. Met name de geïnterviewde ex-topsporters omschrijven een ontwikkeling in het aantal maatschappelijke activiteiten waarvoor topsporters worden gevraagd. Zo geeft één van de geïnterviewden aan dat hij aan het einde van zijn carrière, begin jaren 90, in samenwerking met een regionale krant begon met het verzorgen van trainingen en clinics voor breedtesporters. Hij benoemt dat dit destijds iets nieuws was. Verder was er weinig aandacht voor maatschappelijke taken en kreeg hij tijdens zijn carrière geen aanvragen daarvoor: de community logica stond nog in de kinderschoenen. Ook vanuit andere geïnterviewden blijkt dat er in de jaren 90 nog weinig aandacht was voor maatschappelijke taken vanuit topsporters. Zo geeft een geïnterviewde als voorbeeld dat er rond de Olympische Spelen in 1996 nog weinig gebeurde op dit gebied, maar dat er in 2000 al veel clinics werden aangeboden. In de aanloop naar toernooien worden topsporters vaker gevraagd voor maatschappelijke taken. Hierbij moeten ze vaker maatschappelijke taken afzeggen, omdat de volledige focus in de aanloop naar een belangrijk sportevenement op de topsportprestatie ligt. Daarnaast neemt het aantal aanvragen om maatschappelijke taken te vervullen toe naarmate de topsporters meer bekendheid genereren. Vanuit clubs zijn er minder aanvragen dan vanuit het Nederlands team, geeft één van de geïnterviewden aan. Uit haar reactie blijkt ook dat de maatschappelijke taken een sterke promotionele functie hebben. Deze functie is volgens één van de geïnterviewden meer van belang bij het Nederlands team. Met name vanuit de betaald voetbalorganisatie zijn er veel verwachtingen van de profvoetballers op maatschappelijk gebied. De community- en marktlogica blijken binnen deze sport meer geïntegreerd te zijn binnen de professionele logica. Volgens één van de geïnterviewden heeft deze integratie in de afgelopen jaren plaatsgevonden. Het bewustzijn van het belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen is volgens de geïnterviewde toegenomen en daarmee ook het aantal maatschappelijke activiteiten. Daarbij omschrijft hij tegelijkertijd een commerciële en promotionele functie vanuit organisaties, waarbij topsporters fungeren als uithangborden. De promotionele functie wordt volgens de geïnterviewden ook meegenomen bij het selecteren van topsporters voor maatschappelijke taken binnen een team. Volgens één van de geïnterviewden wordt daarbij een onderscheid gemaakt tussen de 'sterspelers' en 'minder bekende spelers'. Van de aanvoerder, ervaren spelers en sterspelers wordt meer verwacht op maatschappelijk gebied dan van anderen en blijkt de community functie een groter onderdeel te zijn van de professionele logica. Een aantal geïnterviewden heeft ervaring met aanvragen vanuit bonden om maatschappelijke activiteiten te vervullen. Ondanks dat dit meestal niet is opgenomen in het contract, wordt er van de topsporters verwacht dat zij een aantal clinics per jaar verzorgen. Ook ervaren zij dat trainers en begeleidende staf verwachtingen hebben van de topsporters om de sport te promoten en dat zij daarvoor bijvoorbeeld ook sociale media inzetten.

Toch vinden bonden het belang van het promoten van de sport en het belang van het imago volgens een aantal geïnterviewden soms belangrijker dan het maatschappelijke belang. Zo houden de meeste bonden geen rekening met de kwaliteiten van de topsporters bij het inzetten voor maatschappelijke taken, terwijl er bij interviews wel meer aandacht voor is. Ook vanuit NOC*NSF ervaren de geïnterviewden minder verwachtingen op maatschappelijk gebied. Zij benadrukken dat NOC*NSF met name verwachtingen heeft op het gebied van het leveren van sportieve prestaties. Zo geeft een aantal geïnterviewden aan dat NOC*NSF de sportprestatie als belangrijkste tegenprestatie ziet voor het stipendium en dat er verder geen maatschappelijke functie wordt gevraagd. Eén van de topsporters vertelt dat de bond van de topsporters verwacht dat ze sociale media inzetten om de sport te promoten en meer mensen te trekken. Deze verwachtingen vanuit de marktlogica nemen toe in de aanloop naar een groot toernooi. Daarin worden de topsporters ook begeleid. Daarnaast vragen ook bedrijven aan topsporters om als onderdeel van een sponsorcontract een clinic te verzorgen. Andersom blijkt ook dat topsporters zelf clinics aanbieden als onderdeel van een sponsorcontract. Zo geeft één van de geïnterviewden aan een clinic te hebben verzorgd voor een bedrijf in ruil voor de sponsoring. Ook via gemeenten en sportorganisaties zoals de VSU worden topsporters benaderd voor het vervullen van maatschappelijke taken. Hierbij wordt er verwacht dat topsporters kinderen inspireren tot een gezonde leefstijl. Enkele topsporters constateren dat

er een bepaalde spanning is tussen trainers en maatschappelijke wensen vanuit sportorganisaties. De trainers stellen daarbij het sportieve belang voorop en vinden dat daar de volledige focus op zou moeten liggen. Daarbij proberen ze de maatschappelijke taken zoveel mogelijk af te houden in drukke periodes. Andere trainers hechten wel belang aan het vervullen van maatschappelijke taken. Zij zien dit belang vooral vanuit de sportieve meerwaarde van de clinics.

Naast de aanvragen vanuit organisaties krijgt een aantal geïnterviewden vooral aanvragen via persoonlijke relaties. Bekenden vanuit sportverenigingen, vrienden of familie vragen aan topsporters om clinics te verzorgen. De geïnterviewden gaan vaak in op deze aanvragen vanuit de persoonlijke relaties. In sommige gevallen betekent dit dat de topsporter elk jaar terugkeert om een presentatie te geven bij een bepaalde school. Daarnaast krijgen topsporters ook te maken met aanvragen van individuen. Ze worden daarbij benaderd via de mail of sociale media als Facebook. Indien de relatie minder bekend is, maken de topsporters eerder een afweging dan bij bekenden.

Ervaringen

Zoals uit het resultatenhoofdstuk blijkt hebben de geïnterviewden diverse maatschappelijke taken vervuld vanuit de functie als topsporter. Daarbij hebben ze zowel positieve als negatieve ervaringen opgedaan. Volgens een aantal geïnterviewden is de ervaring afhankelijk van diverse factoren. Opvallend daarbij is dat de mate waarin de ervaring positief is ook afhankelijk blijkt te zijn van de actieve deelname en het enthousiasme van de groep. Een enthousiaste groep zorgt voor een aantal geïnterviewden dat zij meer energie in de activiteit willen stoppen. De geïnterviewden hebben voornamelijk positieve ervaringen bij het vervullen van maatschappelijke taken. Sommigen geven aan het leuk te vinden om te zien dat kinderen vooruitgaan en dat ze kinderen daarmee ook echt wat kunnen leren. De geïnterviewden halen bij het vervullen van maatschappelijke voldoening uit het plezier, het leervermogen en het enthousiasme van de doelgroep. De voldoening kan ook op een later moment komen. Eén van de geïnterviewden vertelde dat ze na een clinic aan kinderen tijdens de Olympic Day nog herkend werd door kinderen waarvoor ze de clinic had verzorgd. Ook werd ze door een verkoopster in de winkel aangesproken en kreeg ze te horen dat er een foto van haar boven het bed hangt van haar dochter, wat haar veel voldoening gaf. Sommigen hebben echter ook minder positieve ervaringen met maatschappelijke taken. Zo benoemen enkele geïnterviewden negatieve voorbeelden bij het vervullen van meerdere clinics achter elkaar en doelgroepen met een te laag niveau in de sport. Ook zijn niet alle deelnemers altijd geïnteresseerd in een clinic of presentatie, wat een invloed kan hebben op de ervaring. Zo geeft één van de geïnterviewden aan dat de geringe impact van de maatschappelijke activiteit hem een negatieve ervaring heeft bezorgd. Waar clinics en presentaties in de meeste gevallen worden omschreven als leuk en gaaf, worden bij ziekenhuisbezoeken ook andere ervaringen opgedaan. Een aantal geïnterviewden ervaart het als 'heel confronterend' en 'dankbaar dat je dat voor hun kan verwezenlijken'. Ondanks dat de meeste geïnterviewden geen ervaringen hebben met het bezoeken van zieke kinderen vanuit de functie als topsporter, blijkt het bezoeken van een ziekenhuis een grote indruk te hebben achtergelaten bij de topsporters die daar wel ervaring mee hebben.